

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

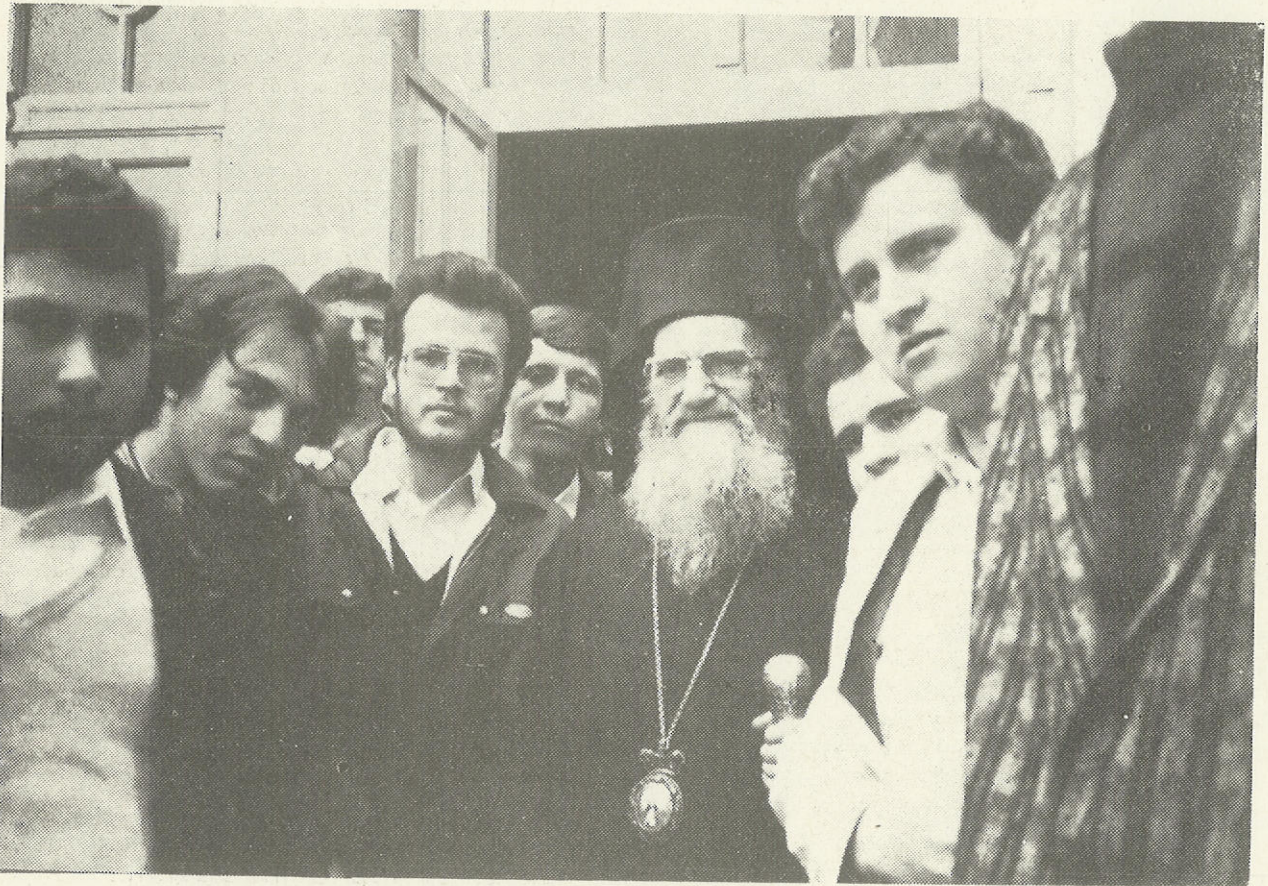
ΕΤΟΣ ΑΖ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1988

ΑΡΙΘ. 12

ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Τὸ Φανάρι ἐπισκέφθηκαν οἱ σπουδαστὲς τῆς Ἀνωτέρας Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὴ διάρκεια προσκυνηματικῆς ἐκδρομῆς στὴν ΚΠολη. Στὴ φωτογραφία ἔξω ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, περιβάλλον τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Δημήτριο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στὸ ἱερὸ κέντρο τῆς Ὁρθοδόξιας. — Εὐαγγ. Δ. Θεοδώρου, Ἡ ὠραιότης τῆς ἀποδήμου Ἑλληνίδος. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Δεκαπενταυγούστου. — Μητροπ. Σεβασίου Ἀντωνίου, Ἡ περὶ δύο ὁδῶν διδασκαλία τοῦ Κυρίου. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβραγιανοῦ, Ἀπόστολοι καὶ φιλόσοφοι κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Στὸν πηγαμὸ γιὰ τὴν Εὐρώπη. — Ἰ. Μ. Πανα-

γιωτοπούλου, Ὁ λόγος ποὺ παίρνει πρόσωπο. — Ἰω. Δ. Δρούλια, Μνημοσύνη τοῦ μακαριστοῦ Μητροπ. Κίτρου κυροῦ Βαρνάβα. — Ἀρχιμ. Π. Καθρεπτίδη, Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν». — Δημ. Φερούση, Ἐκκλησία καὶ δημόσιες σχέσεις. — π. Σερ. Φαράσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκαιρα.

Η ΩΡΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνώρισε στὴ γυναίκα δικαίωμα γιὰ τὴν πλατεῖα ἐκείνη μὴ μὴ, τὴν ὁποία εἶχαν λ.χ. εἴτε ἡ Πρίσκιλλα, ποὺ κατήχησε τὸν ἐμποτισμένο μὲ τὰ νάματα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας σύζυγό της Ἀπολλῶν, εἴτε ἡ σοφὴ ἀγία Αἰκατερίνη, ποὺ θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ὡς ἀγιστάθμισμα καὶ ἀντιπαρατάχθηκε στὴν ἐθνικὴ φιλόσοφο Ὑπατία, εἴτε οἱ γυναῖκες, ποὺ ἀνῆκαν στοὺς κύκλους μελετῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων (ὅπως λ.χ. ἡ Χάρις ἢ Χαριτῶ στὸν κύκλο τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, ἢ Ἡραῖς καὶ ἡ Μάρκελλα στὸν κύκλο τοῦ Ὁριγένους). Ἡ Ἐκκλησία ἐνέπνευσε στὸ κοινωνικὸ ἔργο τοὺς βυζαντινὲς αὐτοκράτειρες καὶ ἀνέδειξε στρατιᾶς δόκλιχες ἡρωίδων τῶν ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ κοινωνικῆς διακονίας, γιὰ νὰ εἶναι ὅπως ἡ Ταβιθά «πλήρεις ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυῶν» (Πράξ. θ', 36).

Ὁ Χριστιανισμὸς κατέστησε τὴ σύζυγο ἐστιάδα καὶ ἱερέα τῆς «κατ' αἶκον Ἐκκλησίας» (Ρώμ. 1στ', 5), ἡλιαχτίδα ἀνοιξιᾶτικῆς ἀτμοσφαιρας, μέσα στὴν ὁποία «Φαρσεῖ ἐπ' αὐτῇ ἡ καρδιά τοῦ ἀνδρός αὐτῆς» (Παροιμ. λα', 11) καὶ ἐνεργοποιοῦνται, ὅπως θὰ ἐλεγεν ὁ Jung, οἱ ἀρχέτυποι Anima γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ Animus γιὰ τὴ γυναίκα πρὸς ἀλληλοσυμπλήρωσι τῶν δύο φύλων. Ἐξ ἄλλου οἱ ψυχροσωματικὲς ὑπάρξεις τῶν τέκνων τῆς χριστιανῆς μητέρας μοιάζουν εἴτε πρὸς αὐλοὺς ἀμφορεῖς, τοὺς ὁποίους αὐτὴ καλεῖται νὰ γεμίσει μὲ τὰ ρεῖθρα, ποὺ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν ἰδική της μητρικὴ καρδιά, εἴτε μὲ ἀκατεργάστους ὄγκους μαρμάρου, τοὺς ὁποίους αὐτὴ καλεῖται νὰ σμιλεῦση σὲ πνευματικὰ καλλιτεχνήματα. Τέτοιες μητέρες ἦταν λ.χ. ἡ Ἐμμέλεια, ἡ Νόννα, ἡ Ἀνθοῦσα, ἡ Μόνικα καὶ ἄλλες, ποὺ μὲ τὴν πρὸσευχή τους, τὴν προσωπικὴ τους ἀκτινοβολία καὶ τοὺς κρουνούς τῶν δακρῶν τους ἀνέδειξαν τὰ τέκνα τοὺς ἐξαιρετικὲς μέσα στὴν Ἐκκλησία φυσιογνωμίες καὶ προσωπικότητες.

Σ' αὐτὰ ἄς προσθέσωμε, ὅτι σὲ μιὰ ἐποχῇ, ποὺ στὴ Δύσει ἀκόμη καὶ σχετικὲς θεολογικὲς συζητήσεις ἀνάγκασαν τοπικὲς ἐκκλησιαστικὲς συνόδους νὰ ἐξετάσουν ἐὰν ἡ γυναίκα εἶναι ἀνθρώπινο ὄν, στὴν Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τρόπο ρηξικέλευθο καὶ πρωτοποριακὸ τὴν εἰσήγαγε σ' αὐτὸ τὸ ἱερὸ βῆμα, γιὰ νὰ τὴν ἀναδείξῃ δίπλα στὸ θυσιαστήριον διακόνισσα μὲ χειροτονία, κατὰ τὴν ὁποία ἡ εὐχὴ τοῦ ἐπισκόπου βεβαιώνει, ὅτι ὁ Θεὸς «οὐκ ἀνδράσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναῖξί δωρεῖται τὴν χάριν καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Ἡ χειροτονία αὐτῆ, τὴν ὁποία ἀνανέωσαν στὸν αἰῶνά μας ὁ ἅγιος Νεκτάριος καὶ μερικοὶ ἄλλοι ὀρθόδοξοι ἱεράρχες, ἐντάσσει τὴ γυναίκα στὴν ἰδιότυπη (sui generis), μοναδικὴ βαθμί-

δα τοῦ ὀρθοδόξου γυναικείου κλήρου, ποὺ, χωρὶς ἀνταγωνιστικότητά πρὸς τὴν ἀνδρική ἱερωσύνη, τὴν καθιστᾷ ἄγγελος τῶν ἔργων τοῦ ἐλέους, φωτισμένη κατηχήτρια καὶ συνεργάτιδα τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν ἱερέων στὸ ποιμαντικὸ καὶ κοινωνικὸ τὸς ἔργο.

Στὰ ἔχνη ὄλων αὐτῶν ἀκολουθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι Ἑλληνίδες, ποὺ δὲν περιορίζονται στὸ νὰ ἐνσαρκώθουν τὰ ἰδεώδη τῶν ἀρετῶν, ποὺ εἴτε περιέγραψαν ἱστορικοί, εἴτε νοστάλγησαν, ὄραματίστηκαν καὶ τραγούδησαν μεγάλοι ποιητὲς τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, προβάλλοντας ὑπερόχους γυναικίους τύπους (ὅπως τῆς Πηνελόπης, τῆς Ἀντιγόνης, τῆς Ἰφιγενείας, τῆς Ἡλέκτρας, τῆς Ἀνδρομάχης, τῆς Ἀλκίστες καὶ πολλῶν ἄλλων), ποὺ ἐξυμνήθηκαν γιὰ τὴ στοργή, τὸ θάρρος, τὴν εὐστάθεια, τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη ἢ τὴ συζυγικὴ πίστι, τὸν σεβασμὸ πρὸς τοὺς νεκρούς, τὸν ἀγνὸ ἔρωτα, τὴν αὐτοθυσίᾳ κ.τ.τ. Οἱ Ὀρθόδοξοι Ἑλληνίδες ἐπὶ πλέον πυροδοτοῦν, ἀναφλέγουν καὶ ἐκκολλάπτουν τὸν ἐκλεκτὸ βιολογικὸ, φυλετικὸ καὶ ἐθνολογικὸ γενότυπο καὶ τὰ ἔμφυτα χαρίσματα καὶ τάλαντά τους ὑπὸ τὴν ἐνοποιὸ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας καὶ μέσα στὴν ἀληθινὰ ἐξωραϊστικὴ ἀγίαστικὴ τῆς ἀτμοσφαιρα. Ἐμφυσῶνουν τὴν ζωὴ τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων, διαπρέπουν σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς (ἐκπαιδευτικὸ, ἐπιστημονικὸ, καλλιτεχνικὸ κ.λπ.), ἐμπνέουν στὰ Ἑλληνόπουλα τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν Ὀρθοδοξία καὶ τὴν πατρίδα καὶ ὑφίστανται μεγάλες προσωπικὲς θυσίες γιὰ τὴν ἰδρυσι καὶ τὴ λειτουργία ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν ναῶν, σχολείων, κοινοτικῶν πολιτιστικῶν κέντρων, λαμπρῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

Σεβασμιώτατοι,

Τὰ ὅσα ὁ ὀμιλῶν εἶχε τὴν τιμὴ καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ προνόμιο νὰ ἀναπτύξῃ σ' ἓνα τόσον πυκνὸ καὶ τόσον ἐκλεκτὸ ἐκκλησίασμα μέσα στὰ πλαίσια τῆς Εὐχαριστιακῆς αὐτῆς Συλλειτουργίας καὶ ἐνώπιον διακεκριμένων προσωπικοτήτων, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ἦταν καὶ οἱ ἐνώπιόν μας ἱστάμενοι δύο Σεβασμιώτατοι Ἀρχιεπίσκοποι, ποὺ εἶναι παγκοσμίως ἀναγνωρισμένες προσωπικότητες μὲ οἰκουμενικὸ κύρος — τὰ ὅσα λοιπὸν ἐλέγχθησαν εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἐντελέχεια, ἡ θεωρητικὴ θεμελίωσις καὶ ἡ ἐρμηγεία τοῦ μεγαλειώδους φαινομένου, ποὺ τόσον ὑπέροχα διαζωγραφίσθηκε σὲ ὄλες ἀνεξαιρέτως τὶς χθεσινὲς ὀμιλίες, ποὺ ἔγιναν τόσον στὶς λατρευτικὲς συνάξεις, ὅσον καὶ κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου γιὰ τὶς Ἀπόδημες Ἑλληνίδες, ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὶς «Ἀδελφότητες Ἑλληνίδων Κυριῶν Μεγάλης Βρετανίας» κατόπιν τῆς φωτισμένης καὶ μεγαλοπνέου πρωτοβουλίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Μεθοδίου. Πρόκειται γιὰ τὸ φαινόμενο τῶν Ἑλληνίδων τῆς Διασποράς, οἱ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 135 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ

« Πρὸς οἰκοδομήν »

30. ΣΧΕΣΙΣ ΧΑΡΑΣ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΙΑΣ.

«*X a ρ ᾱ ς μου τὴν καρδίαν πλήρωσον, Παρθένε... τῆς ἁμαρτίας τὴν λύπην ἐξαφανίσασα.*»

Εἶναι πανανθρώπινος πόθος ἡ χαρά. "Ολοὶ οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ εἶναι εὐτυχισμένοι καὶ χαρούμενοι.

ὅποῖες, συνδεδεμένες μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀκτινοβολοῦν τὶς ἀνταύγειες ὄλων τῶν χρωμάτων τῆς Ἰριδος τοῦ φάσματος τῶν πολυμόρφων οἰκογενειακῶν, ἐκπαιδευτικῶν, κοινωνικῶν, ἀλτροῦστικῶν, ἐπιστημονικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ ἄλλων νοσταλγιῶν, ὄραματισμῶν καὶ στόχων τους. Ἡ ἀκτινοβολία τους αὐτὴ, ποὺ σημαίνει ἐκλαμψὶ τῆς ἀφθαρτῆς καὶ αἰωνίας ἀληθινῆς ὁμορφίᾳς, ἤμπορεῖ καὶ πρέπει στὸ μέλλον νὰ γίνῃ μεγαλύτερη μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀρτισύστατης ἑλληνορθόδοξου Ἀμφικτυονίας τους ὑπὸ τὴν συντονιστικὴν καθοδήγησιν τῶν συλλειτουργούντων σήμερον δύο Σεβασμιωτάτων Ἀρχιεπισκόπων. Οἱ Ἕλληνίδες τῆς Διασποράς, ἀντλώντας ἀπὸ τὴν ἀστείρευτὴ δεξαμενὴ τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως, ἤμποροῦν νὰ συντελέσουν στὴν ἐξυγιάνσιν τῶν στόχων καὶ τοῦ λεγομένου «γυναικείου κινήματος».

Ἡ Ἱστορία πείθει, ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν Ὀρθόδοξων Ἑλληνίδων ἤμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ μεγάλες πνευματικὰς ζυμώσεις καὶ κινήσεις στὸν Δυτικὸν κόσμον. "Ολοὶ, ὅσοι χρησιμοποιοῦν τὸ ἀγγλικὸν χαρτονόμισμα τῶν δέκα λιρῶν, κρατοῦν κυριολεκτικῶς στὰ χέρια ἓνα χαρακτηριστικὸν παράδειγμα. Στὴ μιὰ πλευρὰ τοῦ χαρτονομίσματος αὐτοῦ εἶναι ἀπεικονισμένα τὸ πορτραῖτο καὶ σκηνὴς ἀπὸ τὴν δράσιν τῆς ἀγγλίδος ἡρώιδος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου Φλώρενς Νάιτινγκειλ, ἡ ὁποία ἐξυμνεῖται ὡς πρωτοπόρος σκαπανεὺς τοῦ ὁργανωμένου νοσοκομειακοῦ ἔργου, ὡς the lady with the lamp, ὡς ἡ κυρία μετὰ τὴν λάμπα, μετὰ τὴν ὁποίαν, — ὅπως δείχνει τὸ σκίτσο στὸ χαρτονόμισμα, — τὶς νύκτες, ἂν καὶ ἦταν τσακισμένη ἀπὸ τὴν κούρασιν, σκόρπιζε τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς παρηγορίας στοὺς σκοτεινοὺς θαλάμους χιλιάδων βαρεῖα τραυματισμένων ἀγγλῶν στρατιωτῶν. Ἀλλὰ ποῖα ἦταν τὰ πρότυπα, στὰ ἔχνη τῶν ὁποίων ἀκολουθοῦσε ἡ ἡρωϊκὴ αὐτὴ γυναίκα; Μᾶς τὸ λέγει ἡ ἴδια σ' ἓνα βιβλιαράκι, ποὺ δημοσίευσεν τὸ 1851 ἐδῶ στὸ Λονδίνο μετὰ τὸν τίτλον «Πρακτικὴ ἐκπαίδευσιν διακονισσῶν». (Practical Training of Deaconesses). Ὡς πρότυπα τῆς

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

Δὲν ξέρουσιν ὅμως πολλοὶ ποῦ καὶ πῶς νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ τοῦ πόθου.

1. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν τὸ λάθος νὰ συνδέουν τὴν χαρὰν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐξάλλοι πολλοὶ οἱ νέοι ἐκδίδονται εἰς ἀχαλίνωτον ζωὴν, διὰ «νὰ

διακονικῆς ἀγάπης, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμπνεόταν, ἀναφέρει τόσον τὴν Ἑλληνίδα Φοίβη, διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κεγχρεῶν κοντὰ στὴν Κόρινθο, ὅσον καὶ τὶς δεκάδες τῶν Ἑλληνίδων διακονισσῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἀγία διακόνισσα Ὀλυμπιάδα καὶ ἐργάζονταν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Καὶ σήμερον οἱ Ἕλληνίδες τῆς Διασποράς μετὰ τὴν αὔξησιν τοῦ δυναμισμού τους μέσα στὰ λαμπρὰ ὁμογενειακὰ σώματα, ποὺ εἶναι ὁργανωμένα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἤμποροῦν νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἐμφυχώτριες τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ἀλλὰ καὶ νὰ προκαλοῦν ἀλυσιδωτὰς πνευματικὰς ζυμώσεις στὶς φιλόξενες κοινωνίας, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ζοῦν. Προβάλλοντας μετὰ ὑπερηφάνειαν τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητά τους, συνενώνοντας τὸ ἔθνικόν αὐτοσυναίσθημα μετὰ τὸ συναίσθημα τιμῆς, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἐνταξίαν τους στὸ ἄλλοεθνὲς πολιτισμικὸ περιβάλλον, πρέπει νὰ συνεχίσουν καὶ νὰ ἐντείνουν τὴν ἀξιοθαύμαστες προσπάθειάς τους γιὰ νὰ διατηροῦν μέσα τους φυτώρια καὶ θερμοκήπια ἀειθαλῶν ὁραματισμῶν καὶ χρυσῶν ἐλπίδων. Οἱ μυρωμένες ἀπὸ θυμᾶρι πνοὴς ἡ οἱ θαλάσσιες αὔρες ἀπὸ τὶς πατρογονικὰς ἐστίας ὄλων τῶν τμημάτων τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, ἀπὸ τὰ βουνὰ ἢ ἀπὸ τὰ ἀκρογιάλια τῆς Ἰωνίας, τοῦ Βοσπόρου, τοῦ Πόντου, τῆς Ἰμβρου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς μαρτυρικῆς καὶ ἡρωϊκῆς Κύπρου ἢ τῆς πολυβασανισμένης Βορείου Ἡπείρου, πρέπει ἀδιαλείπτως νὰ ἀναρριπίζουσιν μέσα τους ἱερὰς ἀναμνήσεις, νὰ διατηροῦν ἀβυσσὴν τὴν ἱερὴν φλόγα τῆς κανδήλας, ποὺ καίει πρὸς τιμὴν τῶν ἐφεστῶν ἱερῶν συμβόλων τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως, καὶ νὰ τὶς ἐμπνέουν καὶ προσανατολίζουν στὴν πολύμορφον δραστηριότητά τους, ἡ ὁποία ἀκτινοβολεῖ ὅλη τὴν ὁμορφίαν, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὸ — κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον — ἀπόλυτον καὶ ἀπνευπερτέλειον κάλλος τοῦ Θεοῦ.

Ἀμήν!

χαροῦν τὰ νιάτᾳ των καὶ τὴν ζωὴν των», ὅπως φαντάζονται. Ἀλλὰ καὶ πάσης ἡλικίας καὶ θέσεως ἄνθρωποι παρασύρονται καὶ δελεάζονται ἀπὸ διάφορες ἁμαρτίες πού τις βλέπουν ὡς ἀπολαύσεις καὶ «ἡδονάς». Ἐχει ἐπικρατήσει, δυστυχῶς, νὰ ὀνομάζονται καὶ νὰ θεωροῦνται ἡδοναὶ μόνον αἱ ἀθέμιτοι καὶ ἐφάμαρτοι τοιαῦται!

Ἀλλὰ «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος ἐστί» (Ρωμ. 7,23), λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ πραγματικότητα ἐπιβεβαιώνει συνηθέστατα, ὅτι ὄχι χαρὰ, ἀλλὰ ζημία καὶ θάνατος εἶναι τὸ κέρδος (;) καὶ ἡ συνέπεια τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ Θεὸς μᾶς ἐπλασε διὰ τὴν χαρὰν, διὰ τὴν εὐτυχίαν, διὰ τὸν Παράδεισον. Ἐχάσαμεν ὅμως τὸν Παράδεισον, ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας. Ἐκτοτε, ἀντὶ χαρᾶς, μᾶς ἀνέμενεν ἡ κοιλὰς τοῦ κλαυθμῶνος.

Τὸ δηλητήριο τῆς ἁμαρτίας, ὅπου εἰσχωρήσει, δηλητηριάζει τὴν χαρὰν. Καὶ παρ' ὅλα τὰ «ξεφαντώματα» πού κάνουν οἱ διάφοροι μανιώδεις κυνηγοὶ τῆς χαρᾶς, δὲν μένει εἰς τὸ τέλος, παρὰ μόνον ἓνα κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν. Πόθος ἀνικανοποίητος. Ἀπιαστὴ ἡ χαρὰ. Ἀσύλληπτη ἡ εὐτυχία. Καὶ πολλὴ ἀπογοήτευσις καὶ πικρία ἐπακολουθεῖ συνήθως, διὰ τὰ ἠθικὰ ἔκτροπα πού ἔκαναν ὅσοι παρεπλανήθησαν ἀπὸ ψευδεῖς φαντασιώσεις καὶ ἔγιναν ἀδίστακτοι καὶ ἀκάθεκτοι ἡδονοθηρευταί. «Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ρωμ. 3,16).

2. Ὅχι λοιπὸν ἁμαρτωλοὶ τρόποι καὶ μέσα χαρᾶς. Ἐπιδιώξεις μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀγνὴ χαρὰ.

Ὁ ὕμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἠκούσαμεν, φάλλει πρὸς τὴν Παναγίαν

«χαρᾶς μου τὴν καρδίαν πλήρωσον, Παρθένε».

Δὲν παραλείπει ὅμως νὰ προσθέσῃ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν

«τῆς ἁμαρτίας τὴν λύπην ἐξαφανίσασα».

Αὐτὸ εἶναι τὸ κριτήριον τῆς ἀγνῆς καὶ ἀληθινῆς χαρᾶς. Ὅπου δηλ. ἀπουσιάζει καὶ ἐξαφανίζεται ἡ ἁμαρτία, ἡ χαρὰ εἶναι ἀθῶα. Καὶ ἀνόθευτος καὶ γνησία. Καὶ διὰ τοῦτο ἀποδεχτὴ, εὐπρόσδεκτος.

Ἐκτοπίσατε ἐπομένως ὅτι ἁμαρτωλὸν τυχὸν παρῆσάγει ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς. Καὶ κρατήσατε μόνον τὰ ἄμεμπτα καὶ ἄψογα στοιχεῖα τῆς ὑγιοῦς καὶ εὐπρεποῦς κοινωνικότητος. Καὶ γευθῆτε τὴν χαρὰν ἀμιγῆ καὶ ἀνόθευτον.

Ἀλλως, ὑπὸ τὸ ζαχαρόπηκτον περίβλημα κάποιου ἀπηγορευμένου καρποῦ, εἰσάγομεν δηλητήριο καὶ πικρίαν ἐν τέλει ἀντὶ χαρᾶς.

Τὸ μήνυμα «αὐτοῦ ἀκούετε», πού ἠκούσθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος, εἶναι τὸ μυστικὸν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας.

Χριστιανέ, «τήρησον τὰς ἐντολάς» τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ἐξαιρέσεις καὶ ἀβαρίας «διὰ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν» (Ἑβρ. 11,25).

Αὐτὸς εἶναι διὰ σέ ὁ δρόμος τῆς χαρᾶς...

31. Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΘΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

«... Τὸ ζοφερόν τῆς ἀγνοίας διώκουσα».

Δι' ὅλα τὰ ζητήματα, μὲ τὰ ὅποια εἶναι συνδεδεμένη ἡ ζωὴ μας, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωμεν σαφῆ γνῶσιν καὶ ἐνημέρωσιν. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας γίνεται πολὺς λόγος περὶ «διαφωτίσεως». Καὶ χρησιμοποιεῖται ἡ διαφώτισις σὲ πολλὰ καὶ ἀπὸ πολλοῦς, ἄλλοτε γιὰ καλὸ καὶ ἄλλοτε (τις περισσότερες φορές, δυστυχῶς) γιὰ κακὸ.

Προκειμένου ἐν τούτοις περὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ὑπάρχει σὲ πολλοῦς, ἐν πλήρει 20ῳ αἰῶνι, πολλὴ ἀγνοία.

Ἀλλὰ «τὸ ζοφερόν τῆς ἀγνοίας» σκότος πρέπει νὰ ξεπερασθῇ. Ἡ ἀγνοία σὲ τέτοια σοβαρὰ ζητήματα εἶναι ὀλεθρία. Δίδει τόπον εἰς πλάναις καὶ αἱρέσεις. Καὶ ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον ἀπληροφόρητον καὶ ἀκαθοδήγητον εἰς ζητήματα πίστεως καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν.

1. Μίαν σχετικὴν περίπτωσιν ἀναφέρουν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (8, 26-49). Ἐνας ἀξιωματοῦχος τῆς βασιλείσεως τῶν Αἰθιοπῶν εἶχε μεταβῆ ὡς προσκυνητῆς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐδιάβαζε, καθ' ὁδὸν —μέσα στὸ ἄρμα πού τὸν μετέφερε— τὸ προφητικὸν βιβλίον τοῦ Ἡσαίου. Εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἐξῆς περικοπήν

«Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη· καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ» (Πράξ. 8, 32-33).

Εὐρίσκατο στὸν δρόμον του ὁ Φίλιππος (ἐκ τῶν ἐπτὰ διακόνων). Καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἐφώτισε νὰ προσκολληθῇ στὸ ἄρμα ἔκεινο. Ἦκουσε τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρωτᾷ τὸν Αἰθίοπα· «ἀρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;» (ἔξερεις τί δια-

βάσεις;). — Όχι, άπαντά εκείνος άνέβα, σέ παρακαλώ, νά μου τά ξεγγήσης. Καί άνέβηκε' έκάθησε δίπλα του' και του έκαιμεν, επί τή βάσει τών λόγων αυτών του Ήσαίου, Ικανήν κατήχησιν περί του Σωτήρος Χριστού. Καί τó άποτέλεσμα τής κατηχήσεως εκείνης ύπήρξεν άμεσον. Μόλις καθ' όδον συνήντησαν νά ύπάρχη νερό, ό Αιθίοψ ήτο ήδη έτοιμος νά ζητήσει νά βαπτισθή. Καί ό Φίλιππος δέν έδυσκολεύθη νά τον βαπτισή, άφού ό άνθρωπος εκείνος διεφωτίσθη και ώμολόγησε: «Πιστεύω τόν υϊόν του Θεού είναι τόν Ίησούν Χριστόν» (στίχ. 37).

2. Διά τήν αναγκαιότητα τής χριστιανικής κατηχήσεως και διαφωτίσεως, ό Άπ. Παύλος θέτει τó έξής έρώτημα: «Πώς πιστεύουσιν ού ούκ ήκουσαν; πώς δέ άκούσουσι χωρίς κηρύσσοντες;» (Ρωμ. 5,14). Τονίζει δηλ. τήν ανάγκην νά ύπάρχη διάθεσις και προθυμία διά τήν ακρόασιν κηρυγμάτων και κατηχητικών μαθημάτων. Καί διά τήν άνάγνωσιν θρησκευτικών βιβλίων και χριστιανικών έντύπων, θά έλέγαμε σήμερα, μέ τά μέσα πού ύπάρχουν' και πρό πάντων διά μελέτην τής Αγίας Γραφής (ύπευθύνως και όρθόδοξως έξηγουμένης υπό τών «ποιμένων και διδασκάλων» τής Έκκλησίας).

Άποτέλεσμα και καρπός τής τολαύτης διαφωτίσεως θά είναι ή κατά Χριστόν «κατάρτισις» (2

Κορ. 13,9) και «οϊκοδομή» (1 Κορ. 14,5) τών μελετών τής Έκκλησίας. Όπως δέ ειπε και έδεβαίωσεν αυτός ό Χριστός: «γνώσεσθε τήν αλήθειαν, και ή αλήθεια έλευθερώσει ύμās» (Ίω. 8,32) από τήν άγνοϊαν και τάς πλάνας' αλλά και από τήν παγίδα τής άμαρτίας. Διότι δέν πρόκειται περί γνώσεως θεωρητικής άπλως, αλλά περί θείας έμπνεύσεως και έντολών Θεού. Καί αρχών ζωής.

Άδελφοί. Ό 20ός αϊών ώνομάσθη αϊών τών φώτων. Διότι διέλυσε πολλές πλάνας, «τό ζοφερόν τής άγνοϊας διώξας» εις ζητήματα επιστημονικής γνώσεως και προόδου. Έν τούτοις, και «μορφωμένοι» άνθρωποι, όχι όλίγοι, είναι θρησκευτικώς άνίδεοι έν πολλοίς' ένφ, αντίθέτως, άλλοι άπλοϊ και μικρās μορφώσεως, έχοντες όμως θρησκευτικά ένδιαφέροντα και ζήλον γνωρίζουν άρκετά και έκ του Ευαγγελίου, και έκ τών έκκλησιαστικών ύμνων και ακολουθιών, και περί τών διατεταγμένων εν γένει θρησκευτικών και ήθικών ύποχρεώσεων.

Άγνοια νόμου δέν επιτρέπεται, λέγει ή Πολιτεία. Πολύ περισσότερο όμως δέν συγχωρείται εις τόν σύγχρονον χριστιανόν άγνοια του θεϊου νόμου. Είναι ό απαραίτητος «λύχνος τοίς ποσί και φώς ταίς τρίβοις», διά νά «μη περιπατή» κανείς «έν τή σκοτία, άλλ' έξει τό φώς τής ζωής» (Ίω. 8,12).

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

ΤΩΝ «ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΩΝ» ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΝ

1. «ΑΕΙΟΝ ΕΣΤΙΝ...».

Όσους ύμνους και έγκώμια άν φάλλωμεν πρός τήν Ύπεραγίαν Θεοτόκον, πάντοτε θά ύστεροϋμεν και θά ύπολειπώμεθα του όφειλομένου πρός Αύτην χρέους. Είναι τόσοσν μεγάλη και άνεκτίμητος ή προσφορά τής Παναγίας πρός ήμās, τόσοσν εις τό έργον τής έν Χριστώ σωτηρίας μας, όσον και εις τάς άλλεπαλλήλους ανάγκας και ίκεσίας μας, ώστε «άξιόν έστιν ως αληθώς μακαρίζειν τήν Θεοτόκον». Μέ αυτάς τάς λέξεις τό γνωστόν τουτο «μεγαλυνάριον» εκφράζει τό όρθόδοξον φρόνημα περί του άνήκοντος εις τήν Θεοτόκον μακαρισμού.

Διά τουτο, αφήνοντες κατά μέρος άλλας έσφαλμένες και άπαραδέκτους αντίληψεις διαφόρων αίρετικών, θά ξεγγήσωμεν διά τής παρούσης όμιλίας ότι όντως «άξιόν έστιν» νά ύμνοϋμεν άκαταπαύστως και νά μακαρίζωμεν «τήν άειμακαρίστον

και παναμόμητον Μητέρα του Θεού ήμων».

1. Πρώτη, όπως είναι γνωστόν, έμακάρισε τήν Θεοτόκον ή συγγενής Της Έλισάβετ, όταν Τήν ύπεδέχθη εις τόν οϊκόν της, όλίγον μετά τόν Ευαγγελισμόν. Μόλις «ήκουσεν ή Έλισάβετ τόν άσπασμόν τής Μαρίας», τής ανταπέδωκε μέ πολύ σέβας τόν χαιρετισμόν — άν και ήτο πολύ νεωτέρα και συγγενής πρός αυτήν ή Παρθένος — και προσέθεσε, συγκεκριμένη, τουτον τόν μακαρισμόν: «μακαρία ή πιστεύσασα ότι έσται τελείωσις τοίς λελαλημένοις παρά Κυρίου». Τήν έμακάρισε διότι έπίστευσεν άνεπιφυλάκτως και ολοψύχως τήν άποκαλυφθείσαν πρός Αύτην άπροσδόκητον και καταπληκτικήν «βουλήν» του Ύψιστου, όπως τήν άγγγγειλε πρός Αύτην ό αρχάγγελος: «ιδού συλληψη εν γαστρί και τέξη υϊόν,

καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἰησοῦν» (Λουκ. 1,31). Διότι «Πνεῦμα Ἁ-
γίων ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύ-
ναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί»!
(αὐτίθι 35).

Ἡ Παναγία ἀπεδέχθη τὸν μακαρισμὸν. Καί εἰς τὴν
προφητικὴν ἀπάντησίν Της —τὴν περίφημον Ὁδὴν—
«μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον...» — προλέγει ὅτι
θὰ ἔχη συνέχειαν ὁ μακαρισμὸς αὐτὸς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας
καὶ τὰς γενεάς· «ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
μακαρισθῶσὶ με πᾶσαι αἱ γενεαί».

Ἀντίλαλος τοῦ πρώτου ἐκείνου μακαρισμοῦ τῆς
Παναγίας Παρθένου εἶναι καὶ οἱ ἰδικοί μας πρὸς Αὐ-
τὴν ὕμνοι, καὶ ὄλων τῶν γενεῶν ἡ εὐλόγια καὶ ἀξιό-
χρεος τιμὴ πρὸς τὴν Θεομήτορα.

Αὐτὸς ὁ Κύριος κατόπιν, ὅταν ἐνώπιόν Του μία γυ-
ναῖκα ἐκ τοῦ ὄχλου ἀνεφώνησε· «μὰ καρὶα ἡ
κοιλίᾳ ἡ θαστάσασά σε καὶ μᾶ-
στοὶ σὺς ἐθήλασας», ἐπεκύρωσε τὸν ἐν-
θουσιώδη καὶ πανηγυρικὸν αὐτὸν μακαρισμὸν τῆς Μη-
τρὸς Του, μὲ τὴν λέξιν «μενοῦν γε» δηλ.
θεβαίως, θεβαιότατα.

2. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀργότερα, ἐμβαθύ-
νοντες εἰς τὸν ἀρχικὸν μακαρισμὸν τῆς Θεοτόκου· «μα-
καρὶα ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται
τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐ-
τῇ παρὰ Κυρίου», ἐξηγοῦν δύο τινά·

α) Ὅτι ἡ Παναγία, μὲ τὴν ὀλόφυχον καὶ ἀνεπι-
φύλακτον ἀποδοχὴν τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ,
ἔδειξε τελείαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν στάσιν τῆς Εὐας.
Ἐκείνη δὲν ὑπήκουσε καὶ δὲν συνεμορφώθη πρὸς τὴν
ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ. Καὶ
ἔφερε κατάραν καὶ θάνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ’
ἡ Παναγία ἐπίστευσε καὶ ὑπήκουσε προθυμότατα εἰς
τὸ ἐκπληκτικὸν καὶ παράδοξον «ρῆμα» (ἄγγελ-
μα), ὅτι θὰ γεννήσῃ ὡς ἄνθρωπον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,
ὑπερφυσικῶς, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ ἔφερεν εἰς
τὸν κόσμον τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ ζωὴν
τὴν αἰώνιον. Διὰ τοῦτο, ἐπομένως, «ἄξιόν ἐστίν»
νὰ μακαρίζεται καὶ νὰ ὑμνῆται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν
εἰς τοὺς αἰῶνας, διὰ τὴν τελείαν πίστιν
Της εἰς τὰ «λελαλημένα παρὰ Κυ-
ρίου».

β) Τὰ λόγια δὲ μὲ τὰ ὅποια ἐξέφρασεν αὐτὴν τὴν
πίστιν καὶ τὴν ὑπακοὴν Της εἰς τὴν «δοῦλήν»
τοῦ Θεοῦ· «ἰδοὺ ἡ δοῦλη Κυρίου γέ-
νοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου», ἀ-
ποτελοῦν —κατὰ τοὺς Ἁγίους Πατέρας— ἀντιπροσω-
πευτικὴν ἀπάντησιν ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ἀπαρ-

χὴν ὑπακοῆς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.
Κατ’ αὐτὸν δηλ. τὸν τρόπον ἡ Παναγία, δευτέρα αὐτῆ
γυναῖκα διαχειριζομένη ἀποφασιστικῶς τὸ μέλλον τῆς
ὅλης ἀνθρωπότητος, εἰσέφερε τὴν ἰδικὴν Της ὑπακοὴν
ὡς ἀντίρροπον τῆς παρακοῆς τῆς πρώτης γυναικὸς
(Εὐας), καὶ εἴλκυσε τὴν εὐλογίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ
Θεοῦ —ἀντι τῆς ἀρχαίας κατάρας— ἐφ’ ὅλης τῆς ἀν-
θρωπότητος.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, πάλιν «ἄξιόν
ἐστίν ὡς ἀληθῶς» νὰ ἀνυμνῆται ἡ Ὑπερα-
γία Θεοτόκος, διὰ τὴν εὐλογημένην αὐτὴν ἀντιπροσω-
πευσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ
Θεοῦ, καὶ διὰ τὰς εὐεργετικὰς δι’ ἡμᾶς ἐπιπτώσεις τῆς
ὑπακοῆς αὐτῆς.

3. Ἄλλ’ ὅσον «ἄξιόν ἐστίν» καὶ ὀφειλό-
μενον τὸ καθῆκον ἡμῶν τοῦτο πρὸς τὴν Παναγίαν, με-
σολαβεῖ ἡ ἰδικὴ μας ἀναξιοῦτης. Καὶ πῶς «ἀναξίους χεῖ-
λεσι» νὰ Τὴν ὑμνήσωμεν οἱ ἁμαρτωλοὶ;...

Ἡ Ἐκκλησία ἐν τούτοις μᾶς καλεῖ νὰ μὴ ὑστεροῦ-
μεν εἰς τὸ χρέος τοῦτο τῆς εὐχαριστίας διὰ τὰ θεῖα δω-
ρήματα.

«Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ»,
μᾶς προτρέπει εἰς κρισιμωτάτην στιγμὴν τῆς Θ. Λει-
τουργίας. Καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι τοῦτο «ἄξιόν
καὶ δίκαιόν ἐστίν». Καὶ μετ’ ὀλίγον —
εὐθὺς μετὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν Τιμίων Ἀδῶρων— ἀ-
κούομεν νὰ γίνεταί μνεῖα· «ἔξαιρέτως τῆς
Παναγίας ἀχράντου... καὶ ἀει-
παρθένου Μαρίας», ὁπότε πλατύνομεν τὸ
στόμα καὶ κινούμεν τὰ χεῖλη καὶ τὴν γλῶσσαν ψάλλον-
τες· «Ἄξιόν ἐστίν ὡς ἀληθῶς μα-
καρίζειν Σε τὴν Θεοτόκον... Τὴν
τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ...».

Διατηροῦμεν πάντοτε τὴν συναίσθησιν, μαζί μὲ τοὺς
ἱερεῖς μας, ὅτι «οὐδεὶς ἄξιος τῶν συν-
δεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπι-
θυμίαις καὶ ἡδοναῖς» νὰ προσφέρῃ λα-
τρείαν καὶ νὰ προσερῇ ὑμῶν πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν
καὶ τὴν Παναγίαν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.
Ἄλλὰ παρακινούμεθα —καὶ πρέπει νὰ φιλοτιμούμεθα—
νὰ «καθαρίζωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ
πάντος μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ
πνεύματος, ἐπι-...»
σύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (2 Κορ. 7,1),
ὥστε νὰ «τολμῶμεν μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως» νὰ
ἀνταποκρινώμεθα εἰς τὸν ὕμνον — καὶ τὸ χρέος·

«Ψυχαις καθαραῖς καὶ ἄρρυ-
πώτοις χεῖλεσι

δεῦτε μεγαλύνωμεν τὴν ἀκη-
λίδωτον
καὶ ὑπέραγον Μήτέρα τοῦ
Ἑμμανουήλ...».

2. ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ ΤΩΝ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ

Ἀπὸ τὰ ὑπεροχώτερα ἐγκώμια πρὸς τὴν Πανα-
γίαν εἶναι τὸ γνωστότατον ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν
προσφωνοῦμεν «τιμιωτέραν τῶν Χερου-
βεὶμ καὶ ἐνδοξότεραν ἀσυγκρί-
τως τῶν Σεραφείμ».

1. Τὰ Χερουβεὶμ καὶ τὰ Σεραφεὶμ εἶναι διακεκρι-
μένα ἀγγελικὰ τάγματα εἰς τὸν οὐρανόν, πλησίον τοῦ
Θεοῦ.

Εἰδικώτερον, τὰ Χερουβεὶμ παρίστανται,
οὕτως εἰπεῖν, ὡς θρόνος τοῦ Θεοῦ· ὡς βαστάζοντα τὸν
Ἵψιστον, «ἐπιθρόνου·δόξης τῶν
Χερουβεὶμ ἐπαναπαυόμενον» καὶ
«ἐπιτῶν Χερουβεὶμ ἐποχούμενον»,
κατὰ τὰς ὠραίας καὶ ἐνδεικτικὰς ἐκφράσεις τῆς λει-
τουργικῆς γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας μας.

Τὰ δὲ Σεραφεὶμ ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἁ-
γίαν Γραφήν (Ἡσαίου κεφ. 6ον) ὡς «περιπτά-
μενα» περίξ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, μὲ ἕξ πτέρυγας
ἕκαστον.

Οὕτω δὲ τὰ «πολύμματα» —ὅπως χαρα-
κτηρίζονται— Χερουβεὶμ καὶ τὰ «ἐξαπτερυγα»
Σεραφεὶμ αἰσθητοποιοῦν, δι' ἡμᾶς, ἀφ' ἐνός τὸ ἐποπτι-
κὸν ὄμμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον «ἐφορᾷ» ἐπὶ πάντων καὶ
ἐπιβλέπει τὰ σύμπαντα («οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώ-
πιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς δὲ ἡμῶν ὁ λόγος»·
Ἑβρ. 4,13)· ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὸ ἀει-
κίνητον τῶν παρὰ τῷ Θεῷ ἀγγελικῶν δυνάμεων, διὰ
τῶν ὁποίων ἐκτελεῖται πάντοτε ἡ θεϊκὴ «βουλή» τοῦ
Ἵψίστου.

Κατὰ ταῦτα, εὐκόλα κατανοεῖται, διατί ἡ Ὑπερα-
γία Θεοτόκος ὀνομάζεται «τιμιωτέρα τῶν
Χερουβεὶμ καὶ ἐνδοξότερα τῶν
Σεραφείμ».

Ἐφ' ὅσον Αὕτη ἐβάστασεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς καὶ
εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα Χρι-
στόν, ἀπέβη τοιουτοτρόπως θρόνος Αὐτοῦ, καὶ δὴ πολυ-
τιμότερος τῶν Χερουβεὶμ. Διότι ἐκεῖνα μὲν τὸν βαστά-
ζουν ὡς θρόνος·μόνον, ἐνῷ Αὕτη καὶ τὸν ἐγέννησεν
ὡς ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐβάστασε μητρικῶς. Εἶναι, ἐπο-
μένως, ἡ ἰδικὴ τῆς θέσις «τιμιωτέρα» καὶ
ἀνωτέρα τῶν Χερουβεὶμ, ὅπως καὶ ὁ ἐνδοξότερος βασι-
λικὸς θρόνος εἶναι, διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ καθήμενον βασι-

λέα, κατώτερος θεβαίως ἀπὸ τὴν περιωπὴν καὶ τὴν δό-
ξαν τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως.

Ἐξ ἄλλου, ἐὰν τὰ Σεραφεὶμ —καὶ πάντες οἱ ἄγγε-
λοι— εἶναι «λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀπο-
στελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν»
(Ἑβρ. 1,14), καὶ πολλάκις ἄγγελοι ὑπηρετήσαν εἰς
τὸ ἔργον καὶ τὴν «οἰκονομίαν» τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτη-
ρίαν τοῦ κόσμου, ὅμως ὁ ρόλος καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς
Παναγίας εἰς αὐτὸ ξεπερνᾷ «ἀσυγκρίτως» πᾶσαν Σε-
ραφικὴν καὶ ἀγγελικὴν ἐν γένει διακονίαν τῆς σω-
τηριώδους «βουλῆς» τοῦ Θεοῦ· διότι δι' Αὐτῆς ἐγεν-
νήθη ὁ τῆς «μεγάλης βουλῆς ἀγγελ-
λος», ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο εἶ-
ναι Αὕτη «ἐνδοξότερα ἀσυγκρίτως
τῶν Σεραφείμ».

2. Ἐρωτᾶται ὅμως· ποῖαν σχέσιν ἔχουν ταῦτα πρὸς
ἡμᾶς; Καὶ ποῖα μηνύματα μᾶς δίδουν;

α) Σκέψου —ἐν πρώτοις— χριστιανέ, τὴν ὥραν
ποῦ μεταλαμβάνεις τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ.
Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃς ὅτι γίνεσαι καὶ σὺ αὐ-
τὴν τὴν ὥραν θρόνος Θεοῦ· καὶ βαστάζεις μέσα σου
τὸν Κύριον διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Με-
τέχεις λοιπὸν τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης τῶν Χερουβεὶμ,
ἐπὶ τῶν ὁποίων «ἐπαναπαύεται» ὁ Θεός. Καὶ παίρνεις
μέσα σου τὸν Ἴδιον τὸν Χριστόν, τὸν Ὅποιον ἐκράτη-
σεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἡ Παναγίας. Πόσον σὲ ἐξυ-
φώνει αὐτό! Καὶ πόσον ὀφείλεις νὰ γίνεσαι ἄξιος αὐ-
τῆς τῆς χάριτος!

β) Ὁρθῶς ἐλέχθη ὅτι, μεταξὺ ἐνός ἱερέως καὶ ἐνός
ἀγγέλου, τὸ προβάδισμα τῆς τιμῆς ἔχει ὁ ἱερεὺς. Διότι
αὐτὸς —καὶ ὄχι οἱ ἄγγελοι— ἔχει ἐξουσίαν ἀφέσεως
ἁμαρτιῶν· καὶ δι' αὐτοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπιφοι-
τᾷ, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας,
ἐνῷ οἱ ἄγγελοι συμπάριστανται, διὰ νὰ πλαισιώσουν
τὸν ἱερουργουῦντα ἱερέα, εἰς λατρείαν καὶ δόξαν τοῦ
«ἀγιαζόντος» Χριστοῦ· καὶ «ἐπιθυμοῦσι πα-
ρακύψαι» (1 Πέτρ. 1,12). Ἴδου λοιπὸν ὅτι, εἰς
τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ἱερεὺς, ἵστα-
ται ὑψηλότερον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ πόσον
«ἀσυγκρίτως» ὑψηλότερον τῶν ἀγγέλων, τῶν Χερου-
βεὶμ καὶ Σεραφεὶμ, ἵσταται ἡ Παναγία, ὡς Μήτηρ
Θεοῦ, ὅπως «πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν»;! Πρὸς Αὐτὴν
ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, οὐρανὸς καὶ γῆ, ἀπευθύνουν τὸ
«Χαῖρε ὅτι ὑπάρχεις βασιλέως
κα' θέδρα» — τῶν Χερουβεὶμ τιμιωτέρα!

«Χαῖρε ὅτι βαστάζεις τὸν βα-
σταζόντα πάντα» — τῶν Σεραφεὶμ ἐνδο-
ξότερα.

β) Μὴ λησμονῶμεν ἀκόμη, ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ

ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀλίγον ὑποδεέστερος τῶν ἀγγέλων. «Βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡ λαττωμένος» (Ψαλ. 8,6). Συγγενεύομεν λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Καὶ καλούμεθα νὰ προαγώμεθα ἠθικῶς, πρὸς ἀγγελικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ζωὴν. Ἄντι τούτου ὁμοίως «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε· παρὰ συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιωθῆ αὐτοῖς» (Ψαλ. 48, 13,21). Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπερνικηθῆ ἢ πρὸς τὰ κάτω ζωώδης αὐτῆ τάσις καὶ πτώσις, μὲ πολὺν ἀγῶνα καὶ μὲ τὴν βοήθειάν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀναβαίνωμεν τὰς βαθμίδας τῆς ἀρετῆς, πρὸς ἀγγελικὰ πρότυπα φερόμενοι, καὶ νὰ ὑμνοῦμεν ἀξίως «τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεείμ».

3. ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

Ὅταν θέλωμεν νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ πολὺ μεγάλο ὕψος, χρησιμοποιοῦμεν ὡς μέτρον τὸν δυσθεώρητον οὐρανόν. Αὐτὴ ἡ διάστασις, ποῦ ἐκτείνεται «μέχρι τοῦ οὐρανοῦ», νοεῖται ὡς ὑπερμεγέθης καὶ ἀπροσμέτρητος. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἠθικὸν ὕψος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου — ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνους λογισμοῖς, κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Ἁκαθίστου Ὑμνου — ὁ ἱερὸς ὑμνωδὸς τῶν «μεγαλυναρίων» τῆς Παρακλήσεως τὸ ἐκφράζει ὀνομάζων Αὐτὴν «ὕψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν». Ἔχει δὲ πολὺ ἐποικοδομητικὸν περιεχόμενον ἢ ἐκφρασίς αὐτῆ, ὅπως θὰ ἴδωμεν.

1. Εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὰ λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ λέξις «οὐρανός» ἢ «οὐρανοί» δὲν σημαίνει ἀπλῶς τοπικὸν προσδιορισμὸν. Βεβαίως εἰς ὠρισμένας φράσεις, ὅπως «τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ» ἢ «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ» κ.τ.τ., ἡ ἔννοια εἶναι τοπικὴ καὶ σημαίνει τὸν ὑπεράνω ἡμῶν χῶρον ὅπου πετοῦν τὰ πτηνὰ ἢ, πολὺ ὑψηλότερον, κινοῦνται τὰ οὐράνια σώματα. Ἄς προσέξωμεν ὁμοίως τὴν φράσιν «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ἀσφαλῶς ὁ Κύριος, μὲ τὴν ἐκφρασίαν αὐτὴν, δὲν ἠθέλησε νὰ διδάξῃ ὅτι ὁ Θεὸς εὐρίσκεται εἰς ἓνα πολὺ ὑψηλὸν σημεῖον τοῦ χῶρου, ἔστω ὑπεράνω τῶν ἀστρῶν κείμενον. Διότι «ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων» (Πράξ. 17,24) εἶναι πανταχοῦ παρών· καὶ ὑπάρχει ἐξ Ἰσοῦ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν ἀέρα καὶ παντοῦ. «Ἐν τοῖς οὐρανοῖς» λοιπὸν σημαίνει πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν τόπον καὶ κλίμα καὶ περιβάλλον, ὅπου εὐαρεστεῖται καὶ ἐπαναπαύε-

ται ὁ Θεός. Κυρίως τὸ κλίμα τῆς ἀγιότητος καὶ τὸ περιβάλλον τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων. «Ὁ ὑρανός», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, εἶναι — οὕτως εἰπεῖν — ἡ ἠθικὴ περιοχὴ ὅπου βασιλεύει ὁ Θεὸς καὶ ἐκτελεῖται πλήρως καὶ πάντοτε τὸ θέλημά Του. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε προσθῆται περαιτέρω ἡ Κυριακὴ προσευχὴ «γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Εἶναι δηλ. δεδομένον ὅτι «ἐν οὐρανῷ» κυριαρχεῖ ἀπολύτως τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ θεωρεῖται ἰδεώδεις καὶ εὐκταῖον νὰ γίνεταί ὁμοίως τοῦτο «καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Μὲ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν καὶ οἱ ὄροι «βασίλειά τῶν οὐρανῶν» καὶ «βασίλειά τοῦ Θεοῦ» εἶναι ταυτόσημοι. Δηλοῦν κατὰ σαφῆσιν (ἔχι τόπον) διεπομένην ἀπολύτως ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του.

Ὅταν λοιπὸν ἀποκαλοῦμεν τὴν Θεοτόκον «ὕψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν», ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἀγιότητά Της ὑπερβαίνει κάθε ὄριον· ξεπερνᾷ ὅλους τοὺς ἁγίους ὡς «ὕπεραγία» καὶ καλύπτει ὅλον τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀγιότητος ὡς «παν-αγία». Διὰ νὰ γίνῃ δὲ αἰσθητότερον τὸ πρᾶγμα, προσθῆται καὶ ἄλλην παράλληλον σύγκρισιν ὁ ἱ. ὑμνωδός, χαρακτηρίζων τὴν Παναγίαν «καθαρωτέραν λαμπηδόνων ἡλιων». Ἀπαστράπτει δηλ. τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου περισσότερον ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου.

2. Ἔχει δὲ τοῦτο πολλὴν σχέσιν πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ἠθικὴν ἐφαρμογὴν.

Ὅταν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς παραγγέλλῃ διὰ τοῦ Ἁπ. Παύλου· «τὰ ἄνω ζητεῖτε... τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπιγῆς» (Κολ. 3,2), μὲ τὰ παραγγέλματα αὐτὰ μᾶς καλεῖ νὰ στρεφώμεθα πρὸς τὸν οὐρανόν. Νὰ στρέφωμεν ὄχι ἀπλῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ μάτια μας πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ κυρίως τὸν νοῦν καὶ τὴν κερδίαν μας νὰ ἀνατείνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἄλλὰ συνήθως βλέπομεν πρὸς τὰ κάτω· πρὸς τὰ «χαμερπῆ». Καὶ ὄχι ἀπλῶς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὴν ματαιότητα (ἐπιδιώκοντες χρήματα ἢ ἄλλα ὕλικὰ πράγματα καὶ ἀπολαύσεις φευγαλέας καὶ ἀπατηλάς)· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, «τὰ φαντασασσόντες» δυστυχῶς (Ἰωάν. 3,20), καὶ μολύνοντες τὴν ψυχὴν μας· καὶ διακινδυνεύοντες καὶ ἀπειπολοῦντες τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν «διὰ πρόσκαιρον ἄμαρτίαν ἀπόλαυσιν» (Ἐβρ. 11,25).

Προφασίζονται πολλοὶ ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἀξίωσις

«ἀνωσχῶμεν τὰς καρδίας» — «τὰ ἀνωζήτητε» κάνει δῆθεν τὸν ἄνθρωπον ἀπροσγείωτον· καὶ τὸν παρακινεῖ νὰ δλέπη μονομερῶς τὴν πραγματικότητα, ἀγνοῶν τὴν ὕλικήν ὄψιν τῆς ζωῆς, τὰς ὕλικὰς (βιοτικὰς καὶ διολογικὰς) ἀνάγκας, ἢ καὶ τὰς ὕλικῆς φύσεως ὑποχρεώσεις (οἰκογενειακὰς καὶ κοινωνικὰς). Ἄλλὰ δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ. Ἡ χριστιανικὴ σκέψις καὶ ἀντίληψις, ὅτι «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. 3,20), εἶναι κίνητρον, διὰ νὰ ἀναβαπτίζῃ συνεχῶς τὴν κρίσιν του (καὶ τὰς ἐπιλογὰς του) εἰς τὰ «ἀνω» — τὰ ἀνώτερα ἰδεώδη — ὁ ἄνθρωπος· νὰ σκέπτεται ἀνά πᾶν θῆμα τὸν Θεόν, τὴν ψυχὴν, τὴν αἰωνιότητα· καὶ νὰ συγκρατῆται καὶ ἀναχαιτίζεται ἀπὸ τὰς πτώσεις καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον «ἡ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφελιμὸς ἐστίν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (1 Τιμ. 4,8).

Αὐτὸ εἶναι, εἰς τελικὴν ἀνάλυσιν, τὸ ὕψηλόν μήνυμα ἐκ τῆς προσαγορεύσεως τῆς Παναγίας ὡς «ὠφελότερα τῶν οὐρανῶν».

4. «ΛΥΤΡΩΣΑΜΕΝΗ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΑΣ»

Τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἀνυμνοῦμεν εἰς τὰς Παρακλήσεις — μεταξὺ ἄλλων — ὡς «λυτρώσαμένην ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας». Καὶ περαιτέρω, εἰς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας μας ἐν γένει, τὴν ὀνομάζομεν πολλάκις «ὕπερευλογημένην» (πρὸβλ. «Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὕπερευλογημένης...»).

Ἡ τελευταία αὐτῆ ὀνομασία ἀπηχεῖ αὐτολεξεῖ τὸν Εὐαγγελισμόν τοῦ Ἀρχαγγέλου· «εὐλογημένην σου ἐν γυναιξί» (Λουκ. 1,21) καὶ τὸν ὅμοιον μακαρισμὸν τῆς Ἐλισάβετ· «εὐλογημένην σου ἐν γυναιξί καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου» (αὐτόθι 42). Ἀναφέρεται δὲ ἡ προσφώνησις αὐτῆ εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν εὐλογίαν ποῦ ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ Παναγία Παρθένος, ἀξιωθεῖσα νὰ γίνῃ Μήτηρ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ Του.

Ποία μεγαλυτέρα εὐλογία ἀπὸ αὐτὴν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ;

Ὑπὸ διπλὴν μάλιστα ἐννοίαν ὀνομάσθη ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος «εὐλογημένην». Ἀφ' ἐνὸς ὡς δέκτης καὶ φορεὺς τῆς θείας εὐλογίας — καθ' ὅσον ἔφερον ἐντὸς Αὐτῆς τὴν πηγὴν τῆς εὐλογίας καὶ τῆς χάριτος, τὸν Σωτῆρα Χριστόν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς πομπὸς τῆς εὐλογίας ταύτης πρὸς τὸν κόσμον — ἐφ' ὅσον ὁ εὐλογημένος καρπὸς τῆς κοιλίας Τῆς,

ὁ «Χριστὸς ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας... ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται» (Γαλ. 3, 13-14).

1. Διὰ κάθε ἄνθρωπον εἶναι μεγάλο κεφάλαιον ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐν γένει. Πρωτίστως μὲν, ὡς εἵπομεν, ἢ κατ' ἐξοχὴν εὐλογία, ἢ διὰ τῆς «ὕπερευλογημένης» Θεοτόκου δοθεῖσα εἰς τὸν κόσμον, τ.έ. ἢ ἐν Χριστῷ σωτηρία. Καί, μαζί μὲ αὐτὴν τὴν θεμελιώδη καὶ αἰωνίου ἀξίας θείαν εὐλογίαν, καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπὶ μέρους εὐλογία Θεοῦ εἶναι πολυτιμοτάτη. Τόσον πολὺ μάλιστα, ὥστε, μὲ δεδομένην τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, εἶναι δευτερευούσης σημασίας ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ. Καί, ἀντιθέτως, ὅποιος δὲν ἔχει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ εὔρη τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν του εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ὅμως μόνον ἐν Χριστῷ εἶναι δεδομένη καὶ ἐξησφαλισμένη. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἕνας πραγματικὸς καὶ ἄξιος τοῦ ὀνόματος χριστιανὸς θὰ εἶναι ὄντως ἕνας εὐλογημένος ἄνθρωπος. Καὶ ἡ «ὕπερευλογημένη» Θεοτόκος θὰ εἶναι δι' αὐτὸν ἡ σεπτὴ Μητέρα, μεταδίδουσα καὶ παρέχουσα εὐλογίαν καὶ πᾶσαν βοήθειαν ἀπὸ τῆς ἰδικῆς Τῆς πρωταρχικῆς εὐλογίας, τ.έ. ἀπὸ τοῦ «εὐλογημένου καρποῦ τῆς κοιλίας Τῆς», τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Θὰ εἶναι πραγματικὴ εὐτυχία, νὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς εὐλογημένοι ἄνθρωποι. Νὰ εἶναι εὐλογημένη ἡ ζωὴ μας· εὐλογημένα τὰ ἔργα μας· εὐλογημένη ἡ οἰκογένειά μας. Νὰ εἴμεθα εὐλογημένοι κατὰ πάντα.

Μὲ τὴν βοήθειαν τῆς «εὐλογημένης» Θεοτόκου θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν, ἐφ' ὅσον θὰ ἐκτιμῶμεν τὴν ἀξίαν τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν μας· καὶ θὰ φροντίζωμεν νὰ μὴ τὴν ὑποκαταστήσῃ ποτὲ ἡ κατάρα τῶν ἁμαρτωλῶν ἔργων.

2. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἡ περίπτωσις τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ πρῶτος, ὡς πρωτότοκος, ἐδικαιούτο νὰ λάβῃ ἰδιαιτέραν εὐλογίαν ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὰ λεγόμενα «πρωτοτόκια». Ἐσήμαιον δὲ τὰ πρωτοτόκια ἐξαιρετικὰ προνόμια διὰ τὸν ἔχοντα ταῦτα. Καὶ κυρίως συμμετοχὴν του εἰς τὴν «ἐπαγγελίαν» τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Πατριάρχας Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, ὅτι ἀπὸ τὸ γένος των θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτῆρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

Αὐτὴν τὴν μεγίστην εὐλογίαν δὲν τὴν ἐξετίμησεν ὅσον ἔπρεπε ὁ Ἡσαῦ· ἐνθ' ὁ ἀδελφός του Ἰακώβ κατανοοῦσε τὴν ἀξίαν τῆς. Καὶ διὰ τοῦτο, εἰς μίαν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἡσαῦ ἐπειγοῦσε, τοῦ προσέφερε ἕνα πιᾶτο μὲ φακὴν· καὶ τοῦ ἐζήτησεν ὡς ἀντάλλαγμα τὰ «πρωτοτόκια». Ἐκεῖνος δὲ δὲν ἐδίστασε νὰ τοῦ τὰ πα-

Η ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΟΔΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἡ ἄλλη πύλη ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ εἶναι μικροτάτη, στενωτάτη καὶ πάντοτε κλειστή. Ἐπὶ τῆς πύλης ταύτης ἔχει τεθῆ ἡ ἐπιγραφή ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ. Οἱ εἰσερχόμενοι διὰ τῆς πύλης ταύτης εἶναι ὀλίγοι, αἱ δὲ δυσχέρειαί καὶ ποικίλαι ἀντιξοότητες, τὰς ὁποίας καλοῦνται οἱ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ὀδεύοντες νὰ ἀντιμετωπίσουν, εἶναι αὐτόχρημα πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Ὁ Κύριος τὴν ὁδὸν ταύτην παρουσιάζει «τεθλιμμένην», δηλαδὴ δύσβατον, πλήρη δυσκολιῶν καὶ ἐμποδίων. Διότι ὁ βαδίζων τὴν ὁδὸν ταύτην καλεῖται νὰ ζῆ μὲ αὐταπάρνησιν. Οἱ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἀποφασίζουσιν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν φέρει ἡ «στενὴ πύλη καὶ ἡ τεθλιμμένη ὁδός», χλευάζονται καὶ περιφρονοῦνται καὶ συκοφαντοῦνται καὶ διώκονται καὶ γενικῶς ὑφίστανται πᾶν εἶδος κακίας παρὰ τῶν ὀργάνων «τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου»²⁷. Ἐπὶ τῆς στενῆς πύλης ὑπάρχουν μὲ μικρὰ γράμματα αἱ λέξεις τοῦ Κυρίου: «Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν»²⁸. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι κρούσῃ τὴν πύλην ταύτην τῆς θείας προστασίας, εὐθὺς ἀνοίγεται καὶ εἰσέρχονται οὗτοι διὰ νὰ βαδίσουν ἐφεξῆς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Ὁ ἄνθρωπος ὁ θέλων νὰ βαδίσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς θὰ εὕρῃ πολέμιον τὸν ἑαυτὸν του, τὴν κλίσιν καὶ τὴν ροπὴν πρὸς τὸ κακόν, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἐντὸς του, «τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον»²⁹, ὁ ὁποῖος

ἐγένετο παράσιτον τοῦ ψυχικοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ, κυρίαρχος καὶ δυνάστης τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦτο, ἐὰν εἰλικρινῶς θέλῃ ἡ ὄλη προσπάθειά του νὰ τελεσφορήσῃ καὶ ὁσημέραι νὰ προάγῃται εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν, χρειάζεται ἡθικὴ ἐπανάστασις, χρειάζεται ἀγὼν ἀπελευθερωτικὸς, χρειάζεται αὐταπάρνησις³⁰. Τοῦτο ἀκριβῶς παραγγέλλει καὶ ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ μὲ τὴν περίφημον ἐκείνην προκήρυξίν του: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθῆτω μοι»³¹. Κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος ὁπαδὸς Του, ὀφείλει ὅπως διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν διεφθαρμένον ἑαυτὸν του καὶ νὰ λάβῃ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ θάνατον σταυρικὸν καὶ βίαιον νὰ ὑποστῇ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, μιμούμενος καθ' ὅλα τὸ παράδειγμά Του. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου σχολιάζοντες ὁ Ὁριγένης (185-254 μ.Χ.) καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (354-407) εὐστοχῶτατα παρατηροῦν: «Ἐτι δὲ εἰς τὸ ἀρνησάσθω ἑαυτὸν δοκεῖ μοι χρήσιμον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου ἀρνούμενον ἑαυτὸν εἰρημένον, οὕτως ἔχον· «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»³². τὸ γὰρ «ζῶ οὐκέτι ἐγώ» φωνὴ ἦν ἑαυτὸν ἀρνούμενου, ὡς ἀποθεμένου μὲν τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν, ἀνειληφότος δὲ εἰς ἑαυτὸν τὸν Χριστόν»³³. «Οὐκ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 179 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

27. Ἰωάννου, 12,31.

28. Ματθαίου, 7,7.

29. Ἐφεσίου, 4,22. Κολοσσαεῖς, 3,9.

30. Βλ. Ἀρχιμανδρίτου Σεραφεῖμ Γ. Παπακώστα, ἔνθ' ἀν., σελ. 443.

31. Ματθαίου, 16,24.

32. Γαλάτας, 2,20.

33. Ὁριγένης, εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Τόμος 16', 25, Β.Ε.Π., Τόμος ΙΓ', σελ. 121, Ἀθήναι, 1957.

ραχωρήσῃ! Καί, οὕτως εἰπεῖν, ἐπώλησε τὰ «πρωτοτόκια» του (δηλ. τὸ προνόμιον νὰ γίνῃ προπάτωρ τοῦ Χριστοῦ), εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰακώβ, ἀντὶ πινακίου φαγῆς!

Μὴ σπεύσωμεν ὅμως νὰ τὸν κατακρίνωμεν. Διότι ἐνδεχομένως θὰ κατακρίνωμεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Καὶ ἡμεῖς, δυστυχῶς, ἀπειμπολοῦμεν ὄχι σπανίως, ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆματος, τὰ ἰδικά μας πρωτοτόκια.

Ὅς χριστιανοὶ ἔχομεν τὸ προνόμιον τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν καλουμένην «ἐκ κ λ η σ ί α ν π ρ ω τ ο τ ὀ κ ω ν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων» (Ἐβρ. 12, 23). Μποροῦμε νὰ ἔχωμεν τὴν τιμὴν νὰ εἴμεθα «οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς... κληρονόμοι τῆς

ἡτοιμασμένης ἡμῖν βασιλείας» (Ματθ. 25,34). Καὶ ὅμως, ἄλλα πολὺ φθηνὰ πράγματα μᾶς δελεάζουν πολυλάκις· καὶ ὑποκύπτομεν εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ εἰς τὰς ἀδυναμίας μας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπαρνούμεθα καὶ νὰ χάνωμεν τὰ κατὰ Χριστὸν «πρωτοτόκια» μας· τὴν θέσιν μας εἰς τὴν ὑπερκόσμιον «ἐκ κ λ η σ ί α ν π ρ ω τ ο τ ὀ κ ω ν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων».

Ἄλλ' εἴθε νὰ μᾶς φρονηματίσουν αἱ σκέψεις αὗται. Καὶ ἡ ὑπερευλογημένη Θεοτόκος, ἡ «λ υ τ ρ ω σ α μ ἔ ν η ἡ μ ᾶ ς ἐ κ τ ῆ ς κ α τ ᾶ ρ α ς» εἴθε νὰ μᾶς κρατήσῃ μακρὰν τῆς κατάρτας τῆς ἀμαρτίας. Καὶ μέχρι τέλους ἐγγὺς τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας.

είπεν, ἀρνησάσθω, ἀλλ' ἀπαρνησάσθω και τῇ μικρᾷ ταύτῃ προσθήκῃ πολλὴν πάλιν ἐμφαίνων τὴν ὑπερβολὴν. Καὶ γὰρ πλέον τοῦτο ἐκείνου ἐστί»³⁴. «Ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν» τούτέστι, μηδὲ ἐχέτω κοινὸν πρὸς ἑαυτὸν»³⁵. Οὕτω κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ὡς και τῶν αὐθεντικῶν ἐρμηνευτῶν τῶν λόγων Του, θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἑαυτὸς του. Ὁ ἄνθρωπος δέ, ὁ ὁποῖος κατῴρθωσε νὰ νικήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνίκησε τὴν ἀρίστην και τὴν μεγίστην ἔλων τῶν νικῶν³⁶, δικαιοῦμενος νὰ καυχῆθῃ τὴν μακαρίαν ἐκείνην καύχησιν, τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐκαυχῆθη ὁ μακάριος Παῦλος: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»³⁷.

Αἱ δύο αὗται ὁδοὶ ἀρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν σημείου, ἀλλ' ἔχουν ἄλλως διάφορον διεύθυνσιν. Ἡ ὁδὸς ἡ ὁποία ἀρχεται ἀπὸ τῆς στενῆς πύλης κλίνει πρὸς ἀνατολὰς και εἶναι τόσο εὐθεῖα, ὥστε ἐκ τῆς ἀρχῆς δύναται ὁ εἰσελθὼν πιστὸς νὰ ἴδῃ μακρόθεν τὸ τέλος διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον τὰ μέγιστα βοηθεῖ νὰ ἴδῃ τις εἰς τὸν ὀρίζοντα διαγραφόμενας τὰς ἀδαμαντίννας ἐπάλλξεις τῆς «Ἄνω Ἱερουσαλήμ»³⁸. Ἡ ἄλλη ὁδὸς ἡ ὁποία ἀρχεται ἀπὸ τῆς πλατείας πύλης κλίνει πρὸς δυσμάς, λόγῳ δὲ τῶν πληθῶν ὠραίων πεδιάδων, καθίσταται πάντῃ ἀδύνατον εἰς τὸν εἰσελθόντα διὰ τῆς πύλης ταύτης, ὅπως ἴδῃ ἐξ ἀρχῆς τὸ τέλος. Αἱ δύο αὗται ὁδοὶ δὲν κεῖνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, διότι ἡ ὁδὸς ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς στενῆς πύλης ὁδηγεῖ συνεχῶς πρὸς τὰ ἄνω, ἡ δὲ ἄλλη φέρει συνεχῶς πρὸς τὰ κάτω, διὰ τοῦτο ἡ μὲν εἶναι ἀνωφερῆς και δύσβατος και ἄκρω ἐπίπονος, ἡ δὲ κατωφερῆς και ὀλισθηρὰ και εὐκολος.

Ὁ διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσελθὼν, ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ Πανσόφου και Παναγάθου και Παντοδυνάμου Θεοῦ, λαμβάνει ἰκανὰς δυνάμεις, διὰ τῶν ὁποίων μεθ' ἰκανῆς ζωηρότητος δύναται νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τῆς ἀνωφερῶς ἐκείνης ὁδοῦ, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν «Ἄνω Ἱερουσαλήμ». Ἡ ὁδὸς αὕτη ἡ ἀπὸ τῆς στενῆς πύλης ἀρχομένη ἔχει και ἴχνη, τὰ ὁποῖα ἀσφαλίζουν και προφυλάσσουν τὸν ὁδοιπόρον ἀπὸ πάσης δυνατῆς ἀποπλα-

νήσεως, εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος «ἐπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ»³⁹. Ὁ Κύριος εἶναι τὸ Αἰώνιον και ἀπαράμιλλον Πρότυπον πρὸς μίμησιν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀψεudesτάτην μαρτυρίαν τῶν Ἱερῶν Κειμένων, ἐπαθεν ὄχι ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐπαθε δὲ θεληματικῶς και ἐκουσίως, προθύμως και ἀγογγύτως. Ἐπαθεν ἀδίκως· τόσο ἀδίκως, ὅσον οὐδεὶς ποτε ἄλλος. Τὸ πάθημά του λοιπὸν εἶναι ἰκανὸν νὰ παρηγορήσῃ, ἐνισχύσῃ και καθησυχάσῃ πάντα ὑποφέροντα ἐξ ἀδίκων καταπιέσεων, διωγμῶν και θλίψεων⁴⁰.

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον διδασκαλίαν ἀμφοτέρων τῶν θεοπνεύστων πηγῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἦτοι τῆς Ἀγίας Γραφῆς και τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, «ὁ σαρκὶ ἐληλυθὼς Ἰησοῦς Χριστός»⁴¹ «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι και εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν... δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων»⁴², διὰ τοῦτο και πάντας τοὺς ἀνθρώπους προσκαλεῖ, ἵνα εἰσέλθουν «διὰ τῆς στενῆς πύλης», καθ' ἅπαντα τὸν ἐπὶ γῆς βίον των ὀδεύουν «τὴν τεθλυμμένην ὁδόν», ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ φέρῃ τούτους «εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ»⁴³, ἔνθα ὁ γαλήνιος λιμὴν τῆς ζωῆς και μακαριότητος. Ὁ διαπρεπὴς Βυζαντινὸς θεολόγος Εὐθύμιος Ζιζανθινὸς (ΙΑ' και IB' μ.Χ. αἰῶν) σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος θέλει, ἵνα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σωθῶσι, παρατηρεῖ: «Οὐ μόνον χριστιανούς, ἀλλὰ και Ἑλληνας και αἰρετικούς. Μὴ τοῖσιν φορηθῆς ὑπερεύξασθαι τῶν ἀπίστων· τῷ γὰρ Θεῷ τοῦτο δοκεῖ, ὃς θέλει και τούτους σωθῆναι»⁴⁴.

Ὁ Κύριος διακαῶς ἐπιθυμῶν τὴν μετάνοιαν και τελείαν ἐπιστροφὴν «εἰς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης και εὐρύτητος»⁴⁵ και «τῶν οἰκτιρμῶν και πάσης παρακλήσεως»⁴⁶ τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀποτείνεται διὰ τῶν ἐπὶ γῆς ἀντιπροσώπων Του πρὸς τοὺς περιπατοῦντας ἐπὶ «τῆς εὐρυχώρου ὁδοῦ»⁴⁷, λέγων: «φύγετε ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς»⁴⁸, «ἔρχεσθε, ὅτι ἦδη ἔτοιμά ἐστιν»⁴⁹, «εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης»⁵⁰, «ἐάν μή τις γεννηθῆ

39. Α' Πέτρου, 2,21.

40. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Τόμος Γ', σελ. 342, Ἀθήναι, 1956.

41. Α' Ἰωάννου, 4,2.

42. Α' Τιμοθέου, 2, 4-6.

43. Λουκᾶ, 16,22.

44. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Τόμος Β', Β' ἐκδόσις, σελ. 353, Ἀθήναι 1956.

45. Β' Κορινθίους, 13,11.

46. Β' Κορινθίους, 1,3.

47. Ματθαίου, 7,13.

48. Ματθαίου, 3,7.

49. Λουκᾶ, 14,17.

50. Ματθαίου, 7,13.

34. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Ἐδαγγέλιον, Ὁμιλία ΝΕ', α', MPG., 58, 542.

35. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Ἐδαγγέλιον, Ὁμιλία ΝΕ', α', MPG., 58, 542.

36. Ἡ ἐγωιστικὴ ματαιοδοξία εἶναι ἡ αἰτία ἔλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρατηρουμένων κακῶν και παθῶν τῶν φθειρόντων ἀνεπανορθῶτως ψυχὰς και σώματα. Τοῦτο προέβλεψαν και πάντες οἱ οὐτοπικὰς ἐπιγείους πολιτείας συγγράφαντες, μάλιστα δὲ ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος λέγει: «τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν ἀρετῶν ἐστί μεγίστη» (Πολιτεία 529a6), και ὁ ἀνώνυμος ἐκείνος τοῦ Γ' μ.Χ. αἰῶνος Γραμματικὸς ὁ εἰς πλατωνικὸν ὕψος συντάξας φιλοσοφικὸν τινα διάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀξίολογος». (Ψευδοπλάτωνος Ἀξίολογος 371CD.).

37. Γαλάτας, 2,20.

38. Γαλάτας, 4,26.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

(ἡ περὶ «ἐλληνοχριστιανικῶν» ιδεωδῶν)

ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ

Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μ. Μυτιλήνης

1. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ι. Χρυσόστομου γιὰ τοὺς φιλοσόφους.

Σὲ ἀρκετὲς ὁμιλίαι τοῦ ἀναφέρεται ὁ Ι. Χρυσόστομος στὴ φιλοσοφία καὶ τοὺς θεράποντές της, παλαιότερους καὶ νεώτερους. Ἡ ἀναφορά του αὐτῆ δι- καιολογεῖται ἀπόλυτα λόγῳ τῆς γνωστῆς τακτικῆς του νὰ ἀσχολεῖται στὸ κήρυγμά του μὲ τρέχοντα, ἐπί- καιρα θέματα καὶ προβλήματα, πὺ ἀπασχολοῦσαν ζωηρὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του καὶ τοῦ περι-βάλλοντός του. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ πάμπολλες ὁμιλίαι του, ὅσες μᾶς ἔχουν διασωθῆ, πέρα ἀπὸ τὴ θεολογικὴ καὶ ρητορικὴ τους ἀξία, ἀποτελοῦν πηγὲς πολὺτιμες γιὰ τὴν ἱστορικὴ γνώση τῆς ἐποχῆς του.

Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ αὐτὴ τὴν τακτικὴ του κατὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων τοῦ κηρύγματός του, θὰ ἦταν ἀπορίας ἀξίῳ ἐὰν δὲν διαβάζαμε κάτι σ' αὐτὲς

καὶ γιὰ τοὺς φιλοσόφους. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ στὴν ἐπο- χῆ του μαζὶ μὲ τοὺς χριστιανούς ζοῦσαν ἀρκετοὶ εἰ- δωλολάτρεις, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἀφήνουν νὰ ἐννοήσουμε μερικὲς ἐκφράσεις τοῦ Ι. πατρὸς, ἐπαιρναν συχνὰ κρι- τικὴ, κάποτε εἰρωνικὴ καὶ ἐπικριτικὴ, στάση ἀπέναντι στοὺς χριστιανούς, στὴ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα τους¹. Μερικὲς φορές χριστιανοὶ καὶ εἰδωλολάτρεις λογομα- χοῦσαν γιὰ θέματα θρησκευτικὰ, ὅπως στὴν περίπτωσι ἐκείνῃ πὺ ἀναφέρει ὁ Ι. πατὴρ, κατὰ τὴν ὁποία χρι- στιανὸς καὶ εἰδωλολάτρεις συζητοῦσαν πούεις εἶναι ἀνώτερος ὁ Πλάτων ἢ ὁ Ἀπ. Παῦλος².

Ἀκόμη ἀνάμεσα στοὺς εἰδωλολάτρεις τῆς ἐποχῆς του ζοῦσαν καὶ μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐπιδεικτικὰ ἔφεραν

1. Πρὸβλ. τὸ Ἐγκώμιό του «εἰς τὴν ἀγίαν μάρτυρα Πελα- γίαν» 589 Β. ΑΑΠ 27, 155 ἔξ.

2. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθ. ὁμιλ. Γ', ΕΠΕ 18,74.

ἀνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»⁵¹, «ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον»⁵², «οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώ- πους, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς»⁵³, «ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βα- σιλείαν τῶν Οὐρανῶν»⁵⁴ καὶ πολλὰς ἄλλας προτροπὰς. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Σωτῆρος οἱ κηρυττόμενοι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας, Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν, φθάνουσιν ἀκριβεῖς μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς «πλατείας καὶ εὐρυχώρου ὁδοῦ», ἀλλὰ συμβαίνει δυστυχῶς τὸ λυπη- ρὸν γεγονός ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀπερροφημένοι τελείως ὑπὸ τῆς ὕλικῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἀνόμου καὶ ἀδίκου κέρδους ἢ ἀφωσιωμένοι εἰς διασκεδάσεις ἀνηθικούς δὲν ἀκούουσιν ἢ δὲν ἀξιούσι προσοχῆς τοὺς σωτηριώδεις τούτους λόγους. Ὁ Κύριος προσκαλεῖ ὅλους τοὺς ἀν-θρώπους διότι ὅλων σφόδρα ἐπιποθεῖ τὴν σωτηρίαν, ἀλ- λά δυστυχῶς πολὺ ὀλίγοι ἀσμένως δέχονται τὴν σωτη- ριῶδη πρόσκλησίν Του: «Πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλί- γοι δὲ ἐκλεκτοί»⁵⁵. Κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυ- ρίου πολλοὶ καλοῦνται νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Βασιλείαν, ἀλλὰ σχετικῶς ὀλίγοι ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἀπόκτησιν

τῶν ἀπαραιτήτων προσόντων καὶ γίνονται ὀριστικῶς δεκτοὶ εἰς αὐτὴν. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἴστανται ἐν συγκινήσει καὶ κραυγὰ- ζουσιν ἐν εὐκρινεῖ ἀπορίᾳ τὸ τοῦ δεσμοφύλακος τῶν Φιλιππῶν «τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;»⁵⁶. Οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς ὁδηγοῦν- ται θαυμαστῶς ἔμπροσθεν τῆς στενῆς πύλης, ἢ ὁποία εὐθὺς ὡς κρουσθῆ, ἀμέσως ἀνοίγεται καὶ οὕτως εἰσέρ- χονται διὰ τῆς εὐλογημένης ταύτης πύλης, διὰ νὰ ὁδεύσουν καθ' ὅλην τὴν παροῦσαν πολὺμοχθον ζωὴν «τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν»⁵⁷. Οἱ ἐκλεκτοὶ βαδίζουν τὴν ὁδόν, ἢ ὁποία θὰ φέρῃ τού- τους ἀσφαλῶς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὴν ζωὴν ἢ ὁποία εἶναι πράγματι ζωὴ. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, αὐθεντικὸς ἐρμηνευτῆς τῶν θείων Γραφῶν, σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου, λέγει: «Οὐ γὰρ τὸ παροδεῦσθαι τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἰδρωτάς, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς χρηστὸν τέλος ἀπαντᾶν (εἰς ζωὴν γὰρ τελευτᾶ), ἱκανὸν παρα- μυθῆσθαι τοὺς ἀγωνιζομένους. Ὡστε καὶ τὸ πρόσκαι- ρον τῶν πόνων, καὶ τὸ διηκεῖς τῶν στεφάνων, καὶ τὰ ταῦτα μὲν εἶναι πρῶτα, ἐκεῖνα δὲ μετὰ ταῦτα, μεγίστη τῶν πόνων γένουσι ἂν παραμυθία»⁵⁸. (Συνεχίζεται)

51. Ἰωάννου, 3,3.

52. Ἰωάννου, 6,47.

53. Πράξεων, 4,12.

54. Ματθαίου, 18,2.

55. Ματθαίου, 22,14.

56. Πράξεων, 16,30.

57. Ματθαίου, 7,14.

58. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία ΚΓ', ε', ΜΡΓ., 57,314.

τὸν ἐπίζηλο τίτλο τοῦ φιλοσόφου. Οἱ φιλόσοφοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν τὴν ἐμψυχη εἰκόνα τῆς κατε-
ρειπωμένης ἀρχαίας θρησκείας, ξεχωρίζαν μὲ τὴν
ἐξωτερικὴ τους ἐμφάνιση. Φοροῦσαν τρίβωνα, ἔφεραν
στὸ δεξιὸ χερί ρόπαλο καὶ ἔτρεφαν μακρὰ γενειάδα³.

Ἔτσι ἡ παρουσία τῶν εἰλωλοατρῶν, τῶν
φιλοσόφων τους καὶ κυρίως ἡ ἐκδηλουμένη συχνὰ προ-
κλητικότητά τους ἔδιναν τὸ ἔναυμα στὸν ἱ. Χρυσόστομο
ὥστε πολλὰ φορὲς νὰ ἀσχολεῖται μαζὶ τους στὸ κή-
ρυγμά του, τόσο γιὰ νὰ ἐλέγξῃ τὶς πλάνες τους, πα-
ρουσιάζοντας μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν πνευματικὴ
τους ἀθλιότητα, ὅσο καὶ γιὰ νὰ θωρακίσῃ τοὺς πι-
στούς ἀπὸ τυχὸν ἐπίδρασή τους.

Ἄλλὰ ἂς δοῦμε, ἔστω περιληπτικά, στίς ἐπόμενες
σελίδες πῶς ὁ ἱ. πατὴρ ἀντιμετώπισε τοὺς φιλοσό-
φους καὶ γενικὰ τὴ φιλοσοφία σὲ σχέση μὲ τοὺς Ἁγ.
Ἀποστόλους καὶ τὴ διδασκαλία τους.

2. Ἡ ζωὴ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος σὲ μερικὲς ὁμιλίαι του, μόλις
παρουσιασθῆ ἡ κατάλληλη εὐκαιρία στὴν πορεία τοῦ
λόγου του, συγκρίνει τὴ ζωὴ, τὸ ἦθος τῶν φιλοσόφων
καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἀναγκάζεται ἴσως ἀπὸ τὰ πρά-
γματα νὰ κάμῃ αὐτὴ τὴ σύγκριση. Ὅπως προανα-
φέρθηκε, συχνὰ στὰ χρόνια του χριστιανοὶ καὶ εἰδω-
λοάτρες συζητοῦσαν ἔντονα θέματα τῆς πίστεώς των
ἀντιπαραβάλλοντες ἐπιφανεῖς πνευματικὸς προγό-
νους των, ὅπως οἱ μὲν τὸν Παῦλο, οἱ δὲ τὸν Πλάτωνα⁴.

Γι' αὐτὸ καὶ θίγει τὸ θέμα ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ἢ καὶ
σὲ εἰδικὲς πραγματεῖαι του⁵ κτυπώντας ἀλύπητα τὴν
υπερηφάνεια τῶν εἰδωλοατρῶν καὶ ἐνισχύοντας τὰ
μέγιστα τὸ φρόνημα τῶν χριστιανῶν. Κατὰ τὸν ἱ.
Χρυσόστομο, ποὺ στὴ νεότητά του μὲ ἐπιμέλεια εἶχε
ἐνδιατρίψει στὴν ἀρχαία γραμματεία⁶ ἢ ζωὴ καὶ τὸ
ἦθος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων δὲν συγκρίνεται μὲ τὴ
ζωὴ καὶ τὸ ἦθος τῶν φιλοσόφων. Γιὰ παράδειγμα ὁ
Ἁπ. Πέτρος, ἓνας «ἀγροῦκος», ἀγράμματος ψαράς
ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδά, τὴν ἄσημη καὶ ταπεινὴ πόλιν τῆς
Γαλιλαίας, εἶναι πολὺ ἀνώτερος στὸ ἦθος ἀπὸ τὸν
Πλάτωνα, τὸν ἔξαοχτὸ φιλόσοφο ἀπὸ τὴν ἐνδοξὴ
πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἁπ. Πέτρου, θὰ τονίσῃ ὁ ἱ. πατὴρ,
ἦταν πολὺ πιὸ φιλοσοφώτερη ἀπὸ τὴ ψυχὴ τῶν φιλο-
σόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐκεῖνοι πράγματι ἦσαν
«παιδιά»⁷, ἀνεργάτιστοι, χωρὶς σταθερότητα, ἄνθρω-
ποι ποὺ παρασύρονταν ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν. Συγκε-

κριμένα γιὰ τὸν Πλάτωνα θὰ πῇ ὁ ἱ. Χρυσόστομος,
ὅτι ἦταν γεμάτος εἰρωνεία καὶ ζήλευε τοὺς πάντες⁸.
Ἐπίσης σὲ ἄλλες ὁμιλίαι του θὰ τοῦ ἀποδώσῃ πολὺ
χειρότερα ἐλαττώματα, ὅπως ἐκεῖνο τῆς παιδερα-
στίας⁹.

Πόσο ὅμως διαφορετικοὶ ἦσαν οἱ ἅγιοι Ἀπό-
στολοι! Πόσο ἀνώτερος στὸ ἦθος, στὴν ψυχὴ ὁ Ἁπ.
Πέτρος! «Τὸ ἦθος αὐτοῦ πῶς ἤμερον ἦν, πῶς ἐπιει-
κές, πῶς πάσης ἀνωτέρω δόξης ἴστατο κενῆς, πῶς εἰς
τὸν οὐρανὸν ἐώρα, ἄτυφος ὢν, καὶ ταῦτα νεκροὺς
ἀνιστῶν!»¹⁰.

Τὶ θαυμαστὰ «σημεῖα» δὲν ἐπιτέλεσαν οἱ Ἀπό-
στολοι τοῦ Κυρίου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πολυπόνης
ζωῆς των! Ποῦ νὰ ἔκαμε ἓνα ἀπὸ τὰ θαύματά τους
κάποιος φιλόσοφος! Ἀμέσως θὰ ζητοῦσε νὰ τοῦ στή-
σουν βωμό, νὰ τοῦ ἀνεγείρουν ναὸ καὶ νὰ τὸν τιμοῦν ὡς
θεό! Ἀπὸ τόση ἔπαρση καὶ ἀλαζονεία ἦσαν κυριευ-
μένοι. Ὅλα τὰ ἔκαμαν γιὰ τὶς τιμὲς τῶν ἀνθρώπων.
Τίποτε ἀπὸ ἀνώτερη, φιλόσοφη διάθεση!

Ἀντίθετα οἱ Ἀπόστολοι, παρὰ τὰ τόσα καὶ με-
γάλα κατορθώματά τους παρέμειναν καθαρὸι ἀπὸ
υπερηφάνια καὶ ὑπερηφάνεια. Ταπεινὸ ἀποκρίνονταν
ὅσοις ἔτυχαν στὴ θεραπεία τοῦ χλωτοῦ: «ἄνδρες Ἰσ-
ραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε
ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηηκόσι τοῦ περιπα-
τεῖν αὐτόν;» (Πράξ. 3,12) ἢ σὲ ἄλλη περίπτωσι:
«καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἔσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι» (Πράξ.
14,15)¹¹.

3. Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἀντιόχειας.

Ἄλλὰ τὴν κραυγαλέα ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴ ζωὴ
καὶ τὸ ἦθος τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν Ἀποστόλων τὴν
γνώρισε ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἔχι μόνον ἀπὸ τὰ βιβλία
καὶ τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίαι ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὴν προ-
σωπικὴ του πεῖρα. Ἀπὸ ὀδυνηρὴ προσωπικὴ ἔμπει-
ρία. Συγκεκριμένα τὸ 387, πρεσβύτερος στὴν Ἀντιό-
χεια, ὅταν συνέβησαν ἐκεῖνα τὰ θλιβερὰ γεγονότα μὲ
τὸ σπάσιμο τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνδριάντων στὴν
πόλιν, εἶδε ὁ ἱ. πατὴρ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια, πῶς
συμπεριφέρθηκαν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων φιλοσό-
σῶν, οἱ φιλόσοφοι τῶν ἡμερῶν του, καὶ πῶς οἱ ἀπό-
γονοι τῶν Ἀποστόλων, μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ.

Στίς περιφημὲς γιὰ τὴ ρητορικὴ τους τέχνη καὶ
ποιμαντικὴ ἀξία 21 Ὀμιλίαι του αἰεὶ τοὺς ἀνδριάν-
τας) μᾶς δίνει ὅλο τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ποὺ εἶχε
πλήξῃ τὴν ἀρχαία μεγαλοπόλιν. Διότι ἡ συντριβὴ
τῶν βασιλικῶν ἀνδριάντων εἶχε βαθύτερα αἰτία. Δὲν
ἦταν μία συνηθισμένη πράξι βανδαλισμοῦ, ἀλλὰ ἦταν
τὸ πιὸ ἐκδηλο σημεῖο τῆς στάσεως ποὺ εἶχε ξεσπάσει
στὴν Ἀντιόχεια κατὰ τῆς ἐξουσίας, κυρίως γιὰ τοὺς
νέους βαρεῖς φόρους, ποὺ εἶχαν ἐπιβληθῆ. Γι' αὐτὸ

3. « Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τοὺς τρίβωνας ἀναβεβλημένοι, καὶ
βαθὺ γένειον δεικνύντες, καὶ ρόπαλα τῇ δεξιᾷ φέροντες, οἱ τῶν
ἐξῶθεν φιλόσοφοι...»; ἱ. Χρυσ. Εἰς τοὺς ἀνδριάντας ΙΖ', 173 Β,
ΑΑΠ 19.

4. Πρβλ. Ἀρχμ. Χρυσ. Ἀβαγιανοῦ, ἱ. Χρυσ. Αὐτοβιο-
γραφικὲς σελίδες («Σάμπιγξ Ὁρθοδ.» 191 (1984) σ. 296.

5. Ὅπως «Πρὸς τὸ Ἰουδαίου καὶ Ἑλληνας» καὶ «Λόγος
εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν».

6. Πρβλ. J. Quasten, Patrology, vol. III 1960 σ. 424.

7. Ἁλγηθῶς, Ἑλληνας ἀεὶ παῖδες, γέρον δὲ Ἑλληνας
οὐδεῖς. Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν 570 Α, ΑΑΠ 4. Ἡ γνωστὴ
αὐτὴ φράσι προέρχεται ἀπὸ τὸν Τίμαιο τοῦ Πλάτωνος (22 Β)
καὶ εἶναι ἡ ἀπάντησι ποὺ ἔδωσαν Αἰγύπτιοι ἱερεῖς στὸ Σόλωνα.

8. Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὁμιλ. Δ', ΑΑΠ
76, 276-277.

9. Α. Θεοδώρου, Ἡ στάσις τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυ-
σοστόμου ἐναντὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας,
Ἐπιστ. Ἐπετηρὴς Θεολ. Σχολ. Παν. Ἀθηνῶν, Τιμ. Ἀφιέρ. εἰς
Γ. Κωνιδάρην, τ. ΚΕ', Ἐν Ἀθήναις, 1981, σ. 455.

10. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμιλ. Δ', ΑΑΠ 76, 278.

11. Ἐνθ' ἄν.

και άμέσως έλήφθησαν άυστηρότατα, πολυ σκληρά μέτρα έναντίον όχι μόνο εκείνων που πρωτοστάτησαν στη βασιλική προσβολή, αλλά έναντίον όλόκληρης τής πόλεως.

Παρόμοιο φόβο, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Ι. Πατρόε, λίγες φορές δοκίμασε ή 'Αντιόχεια. Οί άρχές τής πόλεως είχαν πάρει άυστηρές διαταγές από την Κων/πολη να τιμωρήσουν ύποδειγματικά τους ένόχους. 'Ετσι συνέβη πάρα πολλοί να συλληφθούν και να συρθούν στα δικαστήρια τής πόλεως με την άδυναρη σχεδόν βεβαιότητα ότι θα τους έπιβληθί ή έσχάτη των ποινών.

Τότε μπροστά στη φοβερή όργη τής έξουσίας και του κινδύνου να χάσουν τή ζωή των έγκατέλειψαν τήν πόλη. Φτωχοί, πλούσιοι, άρχοντες «οί τά πρώτα πολιτευόμενοι παρ' ήμίν, οί έν δυναστείαιε όντες, οί πλουτοη άφατον περιβεβλημένοι, οί πολλήν πρόε βασιλέα παρησίαν έχοντες, τας οίκιαε άφέντεε έρήμους άπαντεε, ύπερ τής έαυτών έβουλεύοντο σωτηρίαε»¹².

'Η 'Αντιόχεια, λοιπόν, ή πολυθόρυβη 'Αθήνα τής 'Ανατολήε, παρουσίαζε εκείνεε τιε ήμέρεε του 387, όψη έρημηε πόλεωε. 'Ο φόβοε του θανάτου τήν είχε σκιασει. Καθημερινά δέ στίε πλατείεε, στούε δρόμους μπροστά στα δικαστήρια διαδραματίζονταν σκηνεε, που προκαλούσαν συγκίνηση και δάκρυα. 'Εβλεπεε, αναφέρει ό Ι. Χρυσόστομοε, μητέρεε έξαλλεε από τον πόνο, να τρέχουν κοντά στα άλογα, που έφεραν τουε δικαστέε, να πιάνουν άπελπισμένεε τά χαλινάρια, να σέρνουνται μαζί με τά άλογα, μητέρεε με ξεπλεκα, με άσπρα μαλλιά και να παρακαλούν τουε δικαστέε, να τουε ίκετεύουν να λυπηθούν τά παιδιά τουε, να μη τά καταδικάσουν σε θάνατο¹³.

Στό σημείο αυτό προβάλλει τó έρώτημα: μέσα σ' εκείνη τήν έρημη πόλη, που «όλα τάσκιαζε ή φοβέρα» πώε συμπεριφέρθησαν οί φιλόσοφοι τιε, πώε αντιμετώπισαν τήν κατάσταση με τή φιλοσοφία, που πρέεσβευαν και δίδασκαν; 'Εδώ ό Ι. Χρυσόστομοε γίνεται πικρόε και ή γλώσσα του σκληραίνει καθώε είδε πια από κοντά, καθαρά, ποιά δύναμη είχε ή φιλοσοφία τουε και ποιδ ήταν τó πραγματικό τουε ήθος. 'Η σκληρή δοκιμασία τής πόλεωε είχε γίνει και δοκιμασία τής ποιότητας των φιλοσόφων τιε.

Τότε, λοιπόν, οί ειδωλολάτρεε φιλόσοφοι τής 'Αντιόχειαε, μπροστά στον κίνδυνο, που τουε άπειλούσε, έγκατέλειψαν τήν πόλη. 'Εφυγαν, κρύφτηκαν στίε γύρω σπηλιέε, αυτοί που πριν λίγο, όταν ή κοινωνική γαλήνη και ή εύτυχία βασίλευαν στην πόλη, βάδιζαν περήφανα, γεμάτοι σοφία και αυτοπεποίθηση με ριγμένο τον τρίβωνα πάνω τουε, με τήν μακρυά μεγαλόπρεπη γενειάδα τουε, με τά ρόπαλα στο δεξι χέρι... Τά κυνικά καθαράματα! Οί χειρότεροι άπ' τουε σκύλουε, που τριγυρούν κάτω άπ' τά τραπέζια! 'Εκείνοι που όλα τά κάνουν για τήν κοιλία τουε¹⁴!

Γενικά ή συμπεριφορά των φιλοσόφων εκείνο τον καιρό στην 'Αντιόχεια όχι μόνο φανέρωσε τήν αδυναμία τής αρχαίαε φιλοσοφίαε και τó χαρακτήρα

τής ψυχής των φορέων τιε, αλλά έδειξε και κάτι άλλο, πολυ πιο αξιοπρόσεκτο και σπουδαίο, κατά τον Ι. Χρυσόστομο. 'Εδειξε δηλ. ότι και όλα, όσο φημολογούνταν με άκούηση για τουε αρχαίουε φιλοσόφουε, για τή ζωή και τή διδασκαλία τουε, όλα ήσαν ψέματα. («'Από τούτων εύδηλον, ότι και τά πρότερα ήν ψευδή τά παρ' εκείνοιε»¹⁵. Δέν έχουμε ανάγκη από λόγια, από μαρτυρίεε των βιβλίων, συνεχίζει ό Ι. Πατήρ, για ν' άποδείξουμε τήν άνοησία των ειδωλολατρών και τή μικροψυχία των φιλοσόφων τουε. Αυτά τά πράγματα, από τó παρόν και από τó παρελθόν, φωνάζουν πώε όλα τουε είναι παραμύθια, σκηνοθεσία, θέατρο!¹⁶.

'Υπερβολικοί, ίσωε πη κανείε, πολυ σκληροί χαρακτηριεμοί! 'Αν όμως ζούσαμε εκείνη τήν εποχή, αν ζούσαμε και μείε τά συγκλονιστικά εκείνα γεγονότα, εκείνο τó δράμα, δέν θα δικαιολογούσαμε άραγε τον Ι. Πατέρα; 'Αλλά μήπωε τήν ίδια συμπεριφορά, τής δειλίαε, τής φιλαυτίαε και τής μικροψυχίαε δέν έδειξαν οί φιλόσοφοι και οί λόγιοι, όταν ύστερα από μερικουε αιώνεε ή συμφορά έπληξε τήν βασιλεύουσα; 'Όταν τó μαύρο σκοτάδι τής σκλαβιάε άπλώθηκε πάνω από τον 'Ελληνισμό; Μήπωε στάθηκαν μετά τήν πτώση τής Κων/πόλεωε δίπλα στο δοκιμαζόμενο λαό να τον παρηγορήσουν και να τον έμψυχώσουν με τή σοφία τουε; Σε τί χρησίμευσε στο έθνοε ή φιλοσοφία τουε, όταν κατέφυγαν στην Δύση, για ν' άποφύγουν τά δεινά τής βάρβαρηε δουλείαε;

'Ο έθνικός μας ιστορικός, Κ. Παπαρρηγόπουλοε γράφει γι' αυτούε τουε λόγιουε στην ιστορία του τά εξής: «οί άνδρεε ούτοι απέβησαν χρήσιμοι είε τήν διανοητικήν τής έσπερίαε επίδοσιν, και υπέβαλψαν κατά τι τήν πρόε τον έλληνισμόν εύνοιαν του εύρωπαϊκού κοινού. 'Αμφιβάλλομεν όμως αν σωρηδόν άποδημήσαντεε είε τήν άλλοδαπήν έξεπλήρωσαν τó κυριώτατον αυτών πρόε τήν πατρίδα καθήκον. Ού μόνον άπαντεε σχεδόν ή έξ αρχής ή προϊόντοε του χρόνου έξελατινίσθησαν, αλλά αυτών άπελθόντων, έμειναν τά μέν σχολεία τής πατρίδοε αυτών άνευ διδασκάλων και έκλεισαν τά πλείεστα, τά δέ εκκλησιαστικά και πολιτικά πράγματα άνευ λογίων και έμπειρων λειτουργών και κακώε διωκήθησαν»¹⁷.

4. Οί μοναχοί στον καιρό τής συμφορέε.

Πόσο όμως διαφορετικά συμπεριφέρθησαν εκείνεε τιε πικρέε ήμέρεε του φόβου και τής άγωνίαε για τήν 'Αντιόχεια οί μοναχοί, που ζούσαν με προσευχή και άσκητικουε άγώνεε στη γύρω όρεινή ζώνη τής πόλεωε! Μόλιε πληροφορήθησαν τó αναπάντεχο κακό, που βρήκε τήν πόλη, άμέσωε άφησαν για λίγο τιε σπηλιέε, τó άσκητήριό τουε και ήλθαν στην πόλη να βοηθήσουν τó χειμαζόμενο λαό. Ποιοί; Οί μοναχοί, πάμπτωχοι άνθρωποι, που δέν είχαν παραπάνω από ένα τιποτένιο ρούχο, άνθρωποι άγροϊκοι, που δέν τουε λογάριαζεε πρωτύτερα κανείε για τίποτε. Αυτοί κατέ-

12. Είε τουε άνδριάνταε ΙΖ' 173D, ΑΑΠ 19.

13. 'Ενθ' άν., 172D.

14. 'Ενθ' άν., 173B.

15. 'Ενθ' άν. 174D.

16. 'Ενθ' άν. 174E-175A.

17. Κ. Παπαρρηγοπούλου, 'Ιστορία του έλληνικού έθνοε, τ. Ζ', 175-176.

βηκαν κι εμφανίσθηκαν στη πόλη, με φρόνημα άκμαίο και ύψηλό, και τη στιγμή που έλοι — πλούσιοι, φτωχοί, άγράμματοι, φιλόσοφοι, άρχοντες — είχαν ζαρώσει από τó φόβο, αυτοί βρέθηκαν στη μέση και μέσα σε ελάχιστο χρόνο σταμάτησαν τó κακό.

Οί μοναχοί, σαν άγγελιοι έξ ουρανού, κατευθύνθηκαν στις άρχές τής πόλεως και συγκεκριμένα στα δικαστήριά της, όπου έσερναν με βία άθώους Άντιοχεις για να τούς δικάσουν για τή συντριβή τών αυτοκρατορικών άνδριάντων και για στάση κατά τής άνωτάτης άρχής. "Όπως φαίνεται, επρόκειτο να τούς θανατώσουν, αν και ήταν άθώοι, κατόπιν συνοπτικής διαδικασίας. "Όλη μέρα κάθονταν στα σκαλοπάτια τών δικαστηρίων παρακαλώντας τούς δικαστές υπέρ τών άθώων. Είχαν πάρει τήν άπόφαση να σφαγούν εκεί, μπροστά στα δικαστήρια, παρά να φύγουν απ' τή πόλη έγκαταλείποντας άθώους καταδικασμένους σε θάνατο.

Τί πράγμα! άναφωνεί με άπορία ó í. Χρυσόστομος. Καλά οί μητέρες, που ήταν έτοιμες να θυσιαστούν για τά παιδιά τους. Ήσαν μητέρες! «Μεγάλη ή τής φύσεως τυραννίς, και άμαχος ή τών ωδίωνων άνάγκη»¹⁸. Αυτοί όμως! Ούτε τούς γέννησαν, ούτε τούς άνέθρεψαν, μάλλον ούτε τούς είδαν, ούτε τούς άκουσαν, ούτε ποτέ τούς συναναστράφηκαν, και όμως τόσο πολú τούς άγάπησαν, ώστε και μύριες ζωές, αν είχαν, θα τις θυσιάζαν για τή σωτηρία των! Να φιλόσοφοι! «διά τών έργων άληθώς τήν φιλοσοφίαν επιδεικνύμενοι»¹⁹.

Μπροστά, λοιπόν, στους δικαστές επέμειναν οί ταπεινοί και άγροίκοι μοναχοί ίκετεύοντας τους να λυπηθούν τήν πόλη, ν' αφήσουν τούς κρατούμενους. Οί δικαστές πάλι άπαντοΰσαν στους μοναχούς, ότι όσο είναι κακό να βρίζη κανείς τόν βασιλέα, άλλο τόσο είναι και τó να αφήνουν άτιμώρητους τούς ύβριστές. Οί μοναχοί όμως άντέτειναν πώς τέτοια έξουσία δέν έχουν πάρει από τόν βασιλέα. Θα πρέπει, έλεγαν, ν' άναβάλουν τή δίκη και να ζητήσουν τή γνώμη του²⁰. "Ο βασιλεύς, έτόνιζαν με άγωνία, είναι θεοφιλής, πιστός, εύσεβής. Ήμεις θα τόν ήσυχάσουμε πάντως. Δέν θα επιτρέψουμε να χύση αίμα, να πάρη κεφάλια. "Αν δέν δεχθίτε τήν πρότασή μας να ζέρετε πώς μαζί τους θα πεθάνουμε και μεΐς!

Έξάλλου, είπε κάποιος μοναχός, οί άνδριάντες, τά άγάλματα πάλι ξαναγίνονται· αν όμως σεΐς σκοτώσετε άνθρώπους, τήν εικόνα του Θεού, πώς θα επανρθώσετε τó σφάλμα;²¹.

Πραγματικά οί δικαστές έμειναν κατάπληκτοι μπροστά στο θάρρος, στη γενναιότητα τών μοναχών. "Έτσι πείσθηκαν να σταματήσουν τΐς δίκες. Δέν άφησαν τούς μοναχούς να πάνε στην Κων/πολη και να παρακαλέσουν τόν αυτοκράτορα υπέρ τής πόλεως. Τούς ζήτησαν μόνο γραπτά ύπομνήματα για να τά μεταφέρουν οί ίδιοι στο βασιλέα και να ζητήσουν τή συγγνώμη του²².

«Τοσοϋτόν έστι ή παρά του Χριστου τοΐς άνθρώποις εΐσενεχθεΐσα φιλοσοφία»²³. Να τι άποτελέσματα είχε ή άνθρώπινη φιλοσοφία και τι ή φιλοσοφία του Χριστου. Οί φιλόσοφοι τής Άντιόχειας τó 387 έδειξαν με τά έργα τους ποιοι ήσαν οί πολυθρύλητοι εκείνοι φιλόσοφοι τής άρχαιότητας και οί μοναχοί επίσης με τά έργα τους έδειξαν ποιοι ήσαν οί άγιοι Άπόστολοι. Σαν καλοί μαθητές έδειξαν τó ποιόν τών δασκάλων τους.

5. Η διδασκαλία τών φιλοσόφων.

Με καθόλου καλούς και κολακευτικούς χαρακτηρισμούς χαρακτηρίζει ó í. Χρυσόστομος τή διδασκαλία τών έλλήνων φιλοσόφων. Τουτο έχει ξεχωριστή σημασία, προκαλώντας δικαιολογημένα πολλές και διάφορες σκέψεις, διότι ó í. Χρυσόστομος υπήρξε «άνηρ ó οποΐος, υπέρ πάντα άλλον έλαβε τοσοϋτον λιπαράν μόρφωσιν εντός τών έθνικών παιδευτηρίων τής εποχής του»²⁴.

Σύμφωνα με τόν í. Χρυσόστομο οί "Έλληνες²⁵ θα πρέπει να ντρέπωνται για τούς φιλοσόφους και για τή φιλοσοφία τους, ή οποία ήταν ή άθλιώτερη από κάθε άνοησία σοφία («πάσης μωρίας άθλιωτέρα αυτών σοφία») ²⁶.

Σε κάποια άλλη όμιλία του θα χαρακτηρίση ó í. πατήρ τήν έλληνική φιλοσοφία («ύρέματα»), σκέψεις και φαντασίες μεθυσμένων γρηών (αγραΐδιων μεθύντων), τελείως δηλ. άνάξια λόγου και προσοχής!²⁷

Άλλού ó ίδιος ó í. πατήρ τής Έκκλησίας έξετάζοντας θεολογικώτερα τó περιεχόμενο, τΐς ιδέες τής έλληνικής φιλοσοφίας θα ίσχυρισθί, ότι ή έλληνική φιλοσοφία άποτελεί δαιμονική, σατανική έμπνευση· γι' αυτό και περιλαμβάνει τήν άσέλγεια (χωρίς να τήν καταδικάζη), γι' αυτό είναι σκοτεινή και άπαιτεί κόπο πολú για να κατανηθί: «δαίμονες γάρ ταϋτα διηγόρευον· διό μετά τής άσελγείας και πολύν έχει τόν ζόφον, και πλείω τόν πόνον»²⁸.

"Έτσι, κατά τόν άγιο Ίωάννη, ή έλληνική φιλοσοφία γεμάτη άνοησίες και καρπός δαιμονικής έμπνευσης επόμενο ήτο ν' άποβίη πραγματικά «άχρηστος» για τούς συγχρόνους της. Σε τί θα χρησίμευε άραγε, ποιά ήθικη ώφέλεια θα εκόμιζε μία τέτοια («δαιμονική») δημιουργία;²⁹.

(Συνεχίζεται)

23. "Ενθ' άνωτ., 173E.

24. Ά. Θεοδώρου, Μν. έργ., σ. 448. Μερικοί έρευνητές χαρακτηρίζουν («μέτρια») τήν επίδραση τής άρχ. φιλοσ. στη σκέψη του í. πατρός. L. Meyer, S. J. Chrysostome, Maitre de perfection chrétienne, Paris 1933, σ. 6.

25. «"Έλληνες» με θρησκευτική σημασία, δηλ. ειδωλοάτρες. Πρβλ. «Δόκιμοι θεολόγοι γράφουν έκτοτε έργα προς "Έλληνας ή και κατά "Ελλήνων ως ó Κλήμης ó Άλεξανδρεύς, Άθανάσιος ó Μέγας, Ίωάννης ó Χρυσόστομος κ.ά. εις τά οποΐα τó όνομα τών "Ελλήνων έχει χάσει πάν ίχνος έθνικής προσηγορίας». Π. Χρήστου, "Έλλην, Θρ. "Ηθ. Έγκ. 5, 651.

26. Εΐς τούς άνδριάντας όμ. ΙΒ', 191 Α, ΑΑΠ 19.

27. Εΐς τó κατά Ματθαΐον, όμ. Η', 127B, ΑΑΠ 63, 370.

28. Εΐς τó κατά Ματθαΐον, όμ. Α' ΠΑ, ΑΑΠ 63, 271.

29. Εΐς τούς άνδριάντας όμ. ΙΘ', 190D, ΑΑΠ 19.

18. Εΐς τούς άνδριάντας ΙΖ', 172E, ΑΑΠ 19.

19. "Ενθ' άνωτ., 173B.

20. "Ενθ' άν., 174A.

21. "Ενθ' άν., 172D.

22. "Ενθ' άνωτ., 174B.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

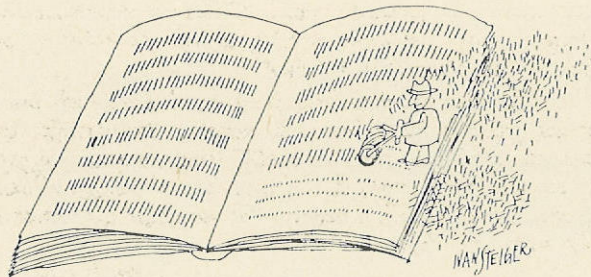
ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ πληροφορική στή ζωή μας

Ἀποχαιρετισμός στά γράμματα

«Λέξη μέ ἔντεκα γράμματα» ἀκούστηκε ἡ φωνή τοῦ διευθύνοντος τῶ τηλεοπτικό παιχνίδι. Ὅταν, μέ τίς διαδοχικές προσπάθειες τῶν τηλεθεατῶν, εἶδαμε στήν ἄθλημάς γραμμένη δλόκληρη τή λέξη - ἀπάντηση καταλάβαμε ὅτι ἐπρόκειτο γιά τήν πιό σύγχρονη, ἀλλά καί πιό ἀναμφάβητη... ἐπιστήμη τῆς ἐποχῆς μας.

Ἀναμφάβητη γιατί ἡ γ ρ α φ ῆ της εἶναι ἀ-γράμ-ματη, ψηφιακή. Πρόκειται γιά μιὰ γραφή μετὰ τήν γραφή, μία μετα-γραφή, μία ψηφιακή ἀπεικόνιση τῆς γραφῆς. Τά γράμματα ἀντικαθίστανται πράγματι μέ μία διωνυμική μονάδα 0-1, ἡ ὁποία, μέ διαφόρους συνδυασμούς, κατόπιν διαδοχικῶν κωδικοποιήσεων καί ἀποκωδικοποιήσεων, μεταγράφει, καταγράφοντας στή «μνήμη» τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν ὅλες τίς δυνατές γνώσεις¹. Λέξη, λοιπόν, μέ ἔντεκα γράμματα: Πληροφορική.

Ἐκτόπιση, μέ τή μέθοδο τῆς ἀποφιλώσεως...

Γράμματα, τέλος! Στό ἐξῆς οἱ λέξεις θά ἀποτυπώνονται μέ ψηφία, μέ ἀριθμούς... Ὁ λόγος, πού παίρνει πρόσωπο μέ τά ἄμορφα γράμματα, θά ἐμφανίζεται ὑπό νέα μορφή. «Παράγει γάρ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου...» (Α΄ Κορινθ. ζ' 31). Πρὸ τοῦ τέλους, ὅμως, ἐμεῖς θά θέλαμε νά τιμῆσουμε αὐτά τὰ γράμματα, χρησιμοποιώντας ἕνα κείμενο στό ὁποῖο, μέ ἀριστοτεχνικό τρόπο, ὁ I. M. Παναγιωτόπουλος μιλάει γιά τὸ ἀλφάβητο σά μιὰ σειρά ζωντανές παρουσίες. Τὸ κείμενο αὐτό, ἀπὸ

τὸ μυθιστόρημά του «Τὰ ἑπτὰ κοιμισμένα παιδιά τῆς Ἐφέσου», μάς ἤρθε συνειρμικά στήν μνήμη μέ τήν εὐκαιρία τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων ἑπτὰ Παίδων ἐν Ἐφέσῳ (4 Αὐγούστου). Τὸ συναξάρι συνιστᾷ κατὰ τήν ὁμολογία τοῦ συγγραφέα τὸν πυρήνα τοῦ βιβλίου του.

Ἐμεῖς δὲν θά θέλαμε νά συσχετίσουμε τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως τῶν ἑπτὰ παιδιῶν μέ τυχόν ἀνάσταση τῆς γραφῆς πού πάει νά χαθεῖ. Ἡ ζωή, ὅπως λένε, συνεχίζεται καί οἱ μεταλλάξεις εἶναι στοὺς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ. Δὲν θά θέλαμε ὅμως νά στερήσουμε τοὺς ἀναγνώστες μας ἀπὸ τήν αἰσθητικὴ ἀπόλαυση ἑνὸς ἐκλεκτοῦ κειμένου. Τὸ γράμμα, ἡ ὁ λόγος γιά τὰ γράμματα στήν προκειμένη περίπτωση, δὲν ἀποκτείνει ἀλλὰ ζωοποιεῖ. Τὸ παραθέτουμε εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ ἄρθρο μας.

Μηχανοργάνωση

Ὅλοι μιλάνε ἐδῶ καί χρόνια γιά τήν π ρ ο κ λ η σ η τῆς πληροφορικής. Ὅμολογοῦν ὅτι ἡ πληροφορική εἶναι κορυφαῖος παράγοντας ἀνάπτυξης. Ἀναφέρονται στίς ἐπιπτώσεις τῆς πληροφορικής στήν κοινωνία μας. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα διαθέτει στή χώρα μας δεκατρία δισεκατομμύρια μέ τὸ Μεσογειακὸ Ὁλοκληρωμένο Πρόγραμμα (ΜΟΠ) γιά τήν πληροφορική, μέ στόχο τὸν ἐκσυγχρονισμό καί τήν ἔνταξη τῆς σύγχρονης τεχνολογίας στήν δημόσια ὀ ι ο ί κ η σ η, τήν υγεία, τήν ἐκπαίδευση, τήν ἔρευνα κ.λπ.

Ἀπὸ πρόσφατη ἔκθεση τῆς ἀντίστοιχης ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ. πληροφοροῦμεθα, ὅτι μέχρι τὸ 1990 ὑπολογίζεται ὅτι τὸ 70ο) ο τῶν ἐργαζομένων στήν Εὐρώπη καί ἕνα ἀνάλογο ποσοστὸ στή χώρα μας, εἴτε θά ἔρχεται σὲ ἀμεση ἐπαφή μέ ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές, εἴτε θά δέχεται ἔμμεσα τήν ἐπίδραση τῶν νέων τεχνικῶν τῆς πληροφορικής στή δουλειά του. Γι' αὐτὸ εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι πού προτείνουν τήν σύνδεση τῆς πληροφορικής μέ τήν ἐ κ π α ί δ ε υ σ η². Στήν χώρα μας ἔχουν ἤδη γίνει μικρὰ βήματα ἀπὸ πλευρᾶς σχο-

λείου. Σχεδὸν στὸ σύνολό του, ὅμως, ὁ τομέας τῆς πληροφοροϋχοῦ καλύπτεται στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία.

Στὴν πράξη, ὀλοένα καὶ περισσότερες ἐπιχειρήσεις ἀλλὰ καὶ δημόσιες ὑπηρεσίες ὀργανώνονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Οἱ διάφορες εἰδικές ἐκθέσεις, ὅπως πρόσφατα, 11 μὲ 16 Μαρτίου 1988, ἡ Μηχανοργάνωση '88, «μᾶς ξεναγοῦν σήμερα στὴν τεχνολογία τοῦ 2000». Πληροφορικὴ - Τηλεπληροφορικὴ, κομπιούτερ, ἐκτυπωτές, προγράμματα, δισκέτες καὶ λοιπὰ «ἀντικείμενα» τοῦ νέου αὐτοῦ μαγικοῦ κόσμου ἐπιδεικνύονταν καὶ προβάλλονταν. Ὑπῆρχε μ.ἄ. καὶ εἰδικὸ περίπτερο τῆς Κοινότητος, στὸ ὁποῖο παρουσιάζοντο, ἀποκλειστικά, προγράμματα πληροφοροῦχοῦ τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἄλλωστε τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ὀργάνωσε τὸ σημαντικό Εὐρωπαϊκὸ Συνοδεῖο Πληροφοροῦχοῦ καὶ Τηλεπληροφοροῦχοῦ EURINFO '88 στὸ Στάδιο Εἰρήνης καὶ Φιλίας ἀπὸ 16 ἕως 20 Μαΐου 1988.

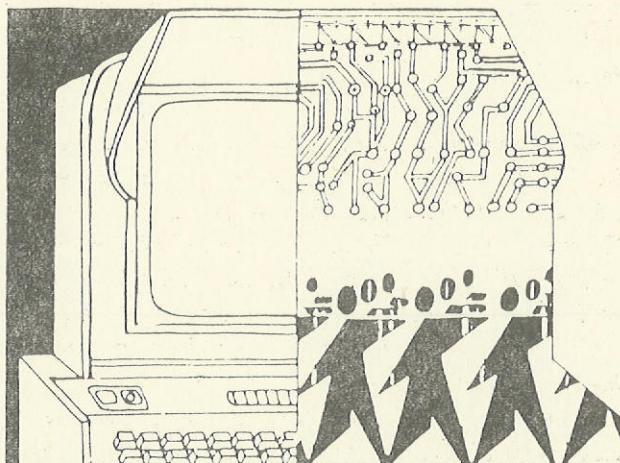
Μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς πληροφοροῦχοῦ

Οἱ ἐλπίδες τοῦ κόσμου στρέφονται ἐνεργὰ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Ὅλα τὰ προβλήματα θὰ ἐπιλύονται μὲσφ αὐτοῦ τοῦ καινούριου τρόπου ὀργανώσεως! Θὰ ἔχουμε τὶς πληροφοροῦχοῦ μας «ὅπως τὶς θέλουμε καὶ ὅταν τὶς θέλουμε». Οἱ ταχύτητες ἐκτελέσεως τῶν ἐντολῶν μας πλησιάζουν ἐκείνες τοῦ φωτός. «Πὲς το καὶ θὰ γίνεις» ἀκούγεται μὴ φωνὴ μὲσα μας. Ἔχουμε σχεδὸν τὴν αἴσθηση ὅτι ἡ παντοδυναμία τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀνθρώπου πραγματοποιεῖται ἐδῶ καὶ τώρα.

Τώρα πιά, ἔχουμε τὴν ἐντύπωση, ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ «δορυφορεῖται» ἀπὸ ἄλλες «τάξεις»... Δὲν δορυφορεῖται «ἀγγελικαῖς τάξεις», ἀλλ' ἀπὸ «τάξεις» ἄλλου τύπου. Πῶς γὰρ τὶς ὀνομάσουμε; Κυματοεἰδεῖς, σωματιδιακές; Σὲ ποία τάξη ἀνήκουν; Τὴν φυσικὴ ἢ τὴν πνευματικὴ; Ὅλα θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὸ πῶς ὀρίζουμε τὸ φυσικὸ ἢ τὸ πνευματικὸ.

Ἀπὸ μὴ ἀποψη ἀνήκουν στὸ «πνεῦμα», ἀν θελήσουμε γὰρ παίξουμε λίγο μὲ τὰ ἀρχικά ἐνός προγράμματος τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, τὸ «Εὐρωπαϊκὸ στρατηγικὸ πρόγραμμα ἔρευνας καὶ ἀνάπτυξης τῆς πληροφοροῦχοῦ τεχνολογίας». European strategic programme for research and development in informa-

tion technology, ESPRIT = «πνεῦμα»³. Αὐτές, λοιπόν, οἱ τάξεις εἶναι πανταχοῦ παρούσες καὶ τὰ πάντα πληρούσες... Δημιουργοῦν ἐπομένως μὴ νέα τάξη.

Ὁ ἀνθρώπος, ἄλλαις... τάξεσιν δορυφορούμενος!

Τὸ σκίτσο προέρχεται ἀπὸ τὴν προμετωπίδα τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ἰνστιτούτου Πληροφοροῦχοῦ στὸ Namur τοῦ Βελγίου «Journal de reflexion sur l'informatique» (τεῦχος 1, Μαρτίου 1984).

Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐξοπλισμῶν ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν πληροφοροῦχοῦ. Ἡ «τεχνητὴ νοημοσύνη» ἀντικαθιστᾷ τὴν φυσικὴ νοημοσύνη. Ἡ φτώχεια καὶ ὁ πλοῦτος δὲν θὰ μετριέται μὲ ὕλικά ἀγαθὰ καὶ χρήματα. Οἱ παραδοσιακές Τράπεζες θὰ πάφουν γὰρ παίξουν ἕνα τόσο καθοριστικὸ ρόλο. Ὁ ὑπερχρεωμένος Τρίτος Κόσμος θὰ ἐξαρτᾷται ἀπὸ ἄλλου τύπου δάνεια, ἀπὸ ἄλλου τύπου Τράπεζες, τὶς «Τράπεζες Πληροφοροῦχοῦ». Στὸν διεθνεῖ ὀρίζοντα δημιουργοῦνται νέου τύπου ἀνάγκες, γίνονται ἤδη φανερές νέες ἐξαρτήσεις, νέοι ἐκβιασμοί, νέες ὑποχωρήσεις.

Ἀρχαία καὶ σύγχρονη παραπληροφόρηση

Ἡ πληροφοροῦχοῦ, οἱ πληροφοροῦχοῦ, ὁ τρόπος μεταδόσεως τους, ἢ μὲ εἰλάχιστα στοιχεῖα μεταβίβαση πάρα πέρα τοῦ μέγιστου τῶν πληροφοροῦχοῦ χωρὶς λάθη, εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ζητήματα ποῦ ἀπασχολοῦν τὴν ἐπιστήμη τῆς Πληροφοροῦχοῦ⁴, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονες, τοὺς τεχνικούς. Ἀλλὰ ἐνδεχομένως εἶναι τὰ ζητήματα ποῦ ἀπασχολοῦν καὶ τὰ ἐρωτήματα ποῦ

θέτουν πολιτικοί, πνευματικοί ηγέτες, οι άνθρωποι της Έκκλησίας. Ίδιαίτερα οι τελευταίοι.

Έβδαμε προηγουμένως ότι υπάρχει ο φόβος, ο κόσμος της πληροφορικής να γίνει ένα μέσον συναλλαγών στα χέρια πολλών. Παρά την φαινομενικά «ξύλη», «πνευματική» μορφή της, η πληροφορία είναι ένα υλικό αγαθό και προϊόν που μᾶς προκαλεί για συσσώρευση, για κατοχή, για άφρονα πλουτισμό (πρβλ. παραβολή του άφρονος πλουσίου, Λουκά ιβ' 16-21). Υψίσταται, πραγματικά, ο κίνδυνος, ο κόσμος της πληροφορικής να παραμείνει ένας κόσμος της τάξεως του «έχειν»⁵.

Ο σύγχρονος άνθρωπος εξάλλου έχει εμπιστοσύνη, ελπίζει, πιστεύει στις νέες δυνατότητες που του παρέχει ή πληροφορική να γίνει παντογνώστης, να φθάσει στα μέτρα της θεότητας, να γίνει κι αυτός «ὡς θεός» (Γένεση γ' 5). Γι' άλλη μιὰ φορά ο άνθρωπος δοκιμάζεται από τον πειρασμό της αὐταρκειᾶς και αὐτονομίας σὲ συνδυασμὸ μάλιστα με ἐνδεχόμενη παραπληροφόρησή του, ὅπως συνέβη τότε στήν διήγηση γιά τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅπως ὁ ὄφεις, με παραπειστική ἐρώτηση παραπληροφόρησης ἐξηπάτησε τότε τὸν πρῶτο ἄνθρωπο διαβάλλοντας τὸν Θεὸ (Γένεση γ' 1 και 3), ἔτσι και τώρα ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος χειριζόμενος τήν πληροφορία και διοχετεύοντας κατὰ βούληση ὅσες πληροφορίες κρίνει αὐτὸς ἀναγκαῖες νὰ μεταδοθοῦν, διαμορφώνει τήν κοινή γνώμη και κατευθύνει ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς θέλει τίς σκέψεις και τίς ἀποφάσεις τῶν ἀνθρώπων⁶. Ἄς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι κύριος στόχος τῆς πληροφορικής εἶναι ἡ παροχή στοιχείων που νὰ βοηθοῦν στήν λήψη (ἢ μὴ λήψη) και στήν ἐφαρμογή (ἢ μὴ ἐφαρμογή) ἀποφάσεων.

Μὲ τήν πληροφορία τῆς ἐλπίδας

Εἶναι, λοιπόν, χρήσιμο, ἐνδεχομένως ὅμως και ἐπικίνδυνο ὄπλο ἡ πληροφορική. Τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὸν τρόπο χρήσης της και ἀπὸ τήν στάση μας ἀπέναντί της.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐμπιστευτεῖ τὸ εἶναι του στίς ὑπηρεσίες της και παραδοθεῖ σ' αὐτήν, ἐὰν στηρίζει τίς ἐλπίδες του και τήν πιστέφει ὡς τήν μοναδική σωτηρία του, τότε κινδυνεύει μετὰ τήν πρώτη γοητεία. Οἱ ἐπενδυμένες σὲ ἀλλότρια ἀντικείμενα ἐπιθυμίες του δὲν θὰ μπορέσουν νὰ κορέσουν, νὰ πληρώσουν τήν πείνα του και τήν δίψα του.

Ἐκείνο που προφανῶς χρειάζεται ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶναι ἡ «πληροφορία (= ἰκανοποίηση, πλήρωση) τῆς ἐλπίδος» (Ἐβραίους ζ' 11) και ἡ «πληροφορία (= πλήρωμα) πίστεως» (Ἐβραίους ι' 22).

μία σώζουσα, δηλαδή, πληροφορία, που νὰ φέρνει στήν θύμησή μας μιὰ ἐντολή που νὰ σώζει («μεμνημένοι οὖν τῆς σωτηρίου ἐντολῆς»)...

Ἄπαιτεῖται, λοιπόν, νήφουσα προσοχή οὕτως ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν συγχέει τὰ δύο δένδρα τοῦ Παραδείσου και ἀναμένει ἀπὸ τὸν καθένα ἄλλ' ἄντ' ἄλλων, αὐτό, δηλαδή, που δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ προσφέρει.

Θὰ χρειασθεῖ, ὅμως, νὰ ἐπανέλθουμε.

1. Γραφικὴ παράσταση αὐτῆς τῆς μεταγραφικῆς ψηφιακῆς ἀπεικόνισης βλ. στὸ ἀνάτυπό μου Σ τ ι γ μ ι ὀ τ υ π α κ α ι π ε ρ ι π λ α ν ῆ σ ε ι ς σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας, ἀρ. 2, Ἀθήνα 1984, σ. 64 καθὼς και στὸν «Ἐφημέριο» τοῦ ἔτους 1984, σ. 121.

2. Βλ. τὸ σημείωμα τῆς Ἀφροδίτης Κουρεμένου, Πληροφορική στὰ σχολεῖα, τώρα ἢ ποτὲ («Ἡ Καθημερινή» 5 Ἰουνίου 1988) και τὸ εἰδικὸ ἀφιέρωμα στὸ περιοδικὸ «Le Monde de l' éducation» (τεῦχος Νοεμβρίου 1987, σ. 36-52, 79-81).

3. Περιγραφή και ἀξιολόγηση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος γίνεται στὰ πρακτικά (σ. 22-24) τοῦ Συνεδρίου «Ἡ Εὐρώπη και οἱ νέες τεχνολογίες» που ἔγινε στὶς Βρυξέλλες, 6 με 7 Νοεμβρίου 1984 και ἐκδόθηκε ἀπὸ τήν Οἰκονομική και Κοινωνική Ἐπιτροπὴ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων. Βλ. ἐπίσης τὸ τεῦχος 2/1988 τῆς «Εὐρωπαϊκῆς τεκμηρίωσης», τὸ ἀφιερωμένο στήν Πολιτικὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος γιά τήν ἐρευνα και τήν τεχνολογικὴ ἀνάπτυξη (σ. 35-42).

4. Μερικὰ πρῶτα στοιχεῖα μπορεῖ νὰ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὸ βιβλίο μου Π ο ι μ α ν τ ι κ ῆ π ρ ο ε τ ο ι μ α σ ι ᾶ τ ὶ ν μ ε λ λ ο ν ὄ μ φ ω ν, Ἀθήνα, Ε.Κ.Κ.Ε., 1981, σ. 114 - 118 και στὸ κεφάλαιο «Δυσκολίες ἐπικοινωνίας» τῶν Σ τ ι γ μ ι ο τ ὺ π ω ν κ α ι π ε ρ ι π λ α ν ῆ σ ε ω ν... ἀρ. 2, σ. 59-67 («Ἡ Ἐφημέριος» 1984, σ. 120-122). Βιβλία γιά Computers και ἄλλα σχετικὰ περιλαμβάνονται σὲ τιμοκατάλογο τοῦ βιβλιοπωλείου Gutenberg. Ὁ κατάλογος αὐτὸς περιέχει τίτλους βιβλίων που εἶχαν ἐκταθεῖ σὲ ἐκθεση τοῦ βιβλιοπωλείου τὸ καλοκαίρι τοῦ 1987. Ἐπάρχει ἐπίσης συμπλήρωμα γιά βιβλία που κυκλοφόρησαν ἐν τῷ μεταξῷ. Ἄνανεωμένος θὰ ἐκδοθεῖ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1988.

5. Τίς διαφορὲς τῶν δύο κόσμων τοῦ «έχειν» και τοῦ «εἶναι» ὡς διαφορετικῶν τρόπων ζωῆς ἔχει ἀναλύσει διεξοδικὰ ὁ Ἐρικ Φρόμμ στὸ βιβλίο του, Ν ᾶ ἔ χ ε ι ς ἢ ν ᾶ ε ἴ σ α ι ; σὲ μετάφραση Ἐλένης Τζελέπογλου, Ἀθήνα, Ἐκδ. Μπουκουμάνη, 1978, 263 σ.

6. Τὴν λεπτὴ αὐτὴ ἐξισορρόπηση τῆς πληροφορήσεως μετὰ τῆς ἀλήθειας και ψεύδους ὑποχρεοῦται νὰ τήν πραγματοποιήσει ὑπεύθυνα ὁ παιδαγωγὸς και ὁ ποιμένας. Καὶ οἱ δύο προσφέρουν μιὰ β ο ῆ θ ε ι α σ τ ῆ λ ῆ ψ ῆ ἀ π ο φ ᾶ σ ε ω ν σὲ ὅσους τοὺς συμβουλευόμαστε. Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω μιὰ πολὺ ἀξιόλογη προσπάθεια πρὸς αὐτὴ τήν κατεύθυνση. Ἄναφέρομαι σὲ μιὰ δ η μ ὄ σ ι α σ υ ζ ῆ τ ῆ ς γιά γονεῖς (29 Μαρτίου 1978) και ἕνα σ ε μ ι ν ᾶ ρ ι ο γιά μαθητὲς (1 - 12 Ἀπριλίου 1978) που ὀργάνωσε τὸ Γραφεῖο Ψυχολογικῶν και Παιδαγωγικῶν Μελετῶν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Δούκα με θέμα, «Π λ η ρ ο φ ὀ ρ ῆ σ ῆ : Ἀ λ ῆ θ ε ι α κ α ι φ ἔ μ α». Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς που ὀφείλονταν στήν πρωτοβουλία τῆς ὑπευθύνου τοῦ Γραφείου, Κλινικῆς Ψυχολόγου Ἐλένης Κοκκοτάκη - Σταυροπούλου σημείωσαν ἀρκετὰ μεγάλη ἐπιτυχία με ὑψηλὸ βαθμὸ συμμετοχῆς και ἀνταπόκρισης τοῦ κοινῶ. Ὁ συντονιστὴς και οἱ εισηγητὲς, ἐγγυῶντο τήν ποιότητα τῶν ὁμιλιῶν και τῶν συζητήσεων (Δ. Τσαούσης, Σπύρος Ζευγαρίδης, Ἰωάννης Μαρκαντώνης, Νίκος Δήμος, Γιάννης Παπαδόπουλος, Ἀθανάσιος Κανελλόπουλος, π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος). Θὰ ἦταν εὐτύχημα νὰ περατωνόταν ἡ ἐκδοση τῶν πρακτικῶν ἐκείνων τῶν ἐκδηλώσεων.

«Οἱ καλλιγράφοι ζοῦνε μὲ τὸ ἀλφάβητο, καθὼς ὁ πλάστης μὲ τὸν πηλό, καθὼς ὁ μουσικὸς μὲ τοὺς ἤχους».

Ἀλλιότιχη εἶταν καὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἡ μοναξιά. Ἐκεῖνος θυμόταν τὰ λαμπρὰ χειρογράφα στὸ ἐργαστήρι τοῦ Ἰννοκέντιου, τοῦ πατέρα, πὸν εἶταν καὶ τὸ δικό του τὸ ἐργαστήρι. Τῆ σιωπῇ, τῆ γαλήνῃ τῆς τέχνης. Τὸ λόγο, πὸν ἔπαιρνε πρόσωπο, μὲ τὰ ὄμορφα γράμματα, μὲ τὰ λαμπρὰ πλουμίδια.

Τὸ ἀλφάβητο εἶχε γίνεи μέσα στὴν αἰσθητικὴ του συνείδηση μιὰ σειρά ζωτιανὲς παρουσίες. Ἐβλεπε τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα, τὸ γάμμα, καθὼς θὰ ἔβλεπε μιὰ μορφή, ἓνα κορμί, γεμάτο αἷμα, γεμάτο νεῦρα. Τὸ κάθε γράμμα εἶταν ἓνας ἄνθρωπος κ' ἓνα τοπίο. Ἀλοῦ ὄνειρευόταν κοιλάδες, ἄλλοῦ ποιάμια. Καὶ δέντρα καὶ θάμνους καὶ θρύσες μὲ καθάρια νερά. Ἀλλα γράμματα εἶταν θηλυκά, ἄλλα ἀρσενικά. Ἀλλα πολὺ νεανικά, ἄλλα φορτωμένα γεράματα. Εἶταν ἓνας κόσμος πὸν ἄλλοιε παταγοῦσε καὶ ἄλλοιε τραγουδοῦσε κάτου ἀπὸ τὸ ἀνάλαφρο χέρι του, τὸ γεμάτο μαστοριά. Ἐγραφε τὸ σίγμα καθὼς ἓνα φίδι, τὸ φίδι τὸ καταραμένο καὶ τὸ μαγευτικό, πὸν εἶχε ξεγελάσει τὴν πρώτη γυναίκα. Τὸ λάμδα τοῦ θύμιζε πεζοπόρο, πὸν διαζόταν νὰ τελειώσει τὸ δρόμο του καὶ ἄνοιγε τὰ πόδια του νὰ προφτάσει, μὴ λάχει καὶ τὸν συναπαντήσει ἢ νύχτα στὴν ἐρημιά. Τὸ ξι εἶχε μέσα του πολλὴ ξενιτιά. Ἐμοιαζε μ' ἓνα στρεβλωμένο κορμί, ἀπανδημένο καὶ πονεμένο. Τὸ ὄμικρον εἶταν τὸ στόμα πὸν τραγουδοῦσε ὀλοισιρόγγυλο, πὸν ὀλάνοιχτο αἰνοῦσε τὸν Κύριο. Καὶ τ' ἄλλα τὸ ἴδιο. Ἐκεῖ πὸν τὰ σχεδιάζε μὲ πολλὴ προσοχή, τάνιωθε νὰ σαλεύουν, νὰ ζωτιανεύουν, ν' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν περγαμνὴ πρὸς τὰ ὕψη. Οἱ καλλιγράφοι ζοῦνε μὲ τὸ ἀλφάβητο, καθὼς ὁ πλάστης μὲ τὸν πηλό, καθὼς ὁ μουσικὸς μὲ τοὺς ἤχους.

Ὁ Λόγος πὸν παίρνει πρόσωπο

Τοῦ **Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου***

Καὶ δὲν εἶταν μόνο τὰ γράμματα, τὰ εἰκοσιέσσερα, καὶ τὰ σύμβολα τ' ἄλλα. Εἶταν καὶ τοῦ λόγου ἡ ὁμορφιά κ' ἡ ὁμορφιά τῆς ιδέας. Γαλήνευε ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀνασαίνει σὰν ἀπὸ εὔσομο περιόλι τὸ εὐαγγέλιο, πὸν ἔγραφε ὁ μαθητὴς ὁ ἀγαπημένος ὁ Ἰωάννης. Μὲ ἤρεμη θλίψη, φορτωμένη πείρα τοῦ κόσμου, εἶταν ὁ Ἐκκλησιαστής. Ἀπὸ πιὸτὸ τὸ «ἄσμαν τῶν ἄσμάτων». Κ' ὕστερα, τ' ἄλλα, τὰ βέβηλα, τὰ εἰδωλολατρικά, γεμάτα χρυσοῦ καὶ γαλανὸ φῶς, γεμάτα λευτεριά καὶ ἀνασάλεμα νοῦ καὶ ψυχῆς. Ὁ Κωνσταντίνος δεινὰ παιδευόταν μὲ τοὺς θαυμάσιους ἐκείνους ἐθνικούς, πὸν τοὺς παράγγελλαν στὸ ἐργαστήρι του ἀπανωτὰ οἱ ἀφεντιάδες τῆς πολιτείας. Γιατὶ δὲν εἶταν μόνο μιὰ χριστιανικὴ καὶ μιὰ ἐβραϊκὴ, εἶταν καὶ μιὰ κατείδωλη πολιτεία ἢ Ἐφεσος.

Τῆ Δ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς (Αὐγούστου), μνήμη τῶν Ἁγίων ἐπτὰ Παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ, Μαξιμιλιανοῦ, Ἐξακουστωδιανοῦ, Ἰαμβλίχου, Μαρτινιανοῦ, Διονυσίου, Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου.

Τὸν ἐπτάρθρωμον τιμῶ χορὸν Μαρτύρων,

Δείξαντα Ἀνάστασιν νεκρῶν τῷ κόσμῳ.

Τῆ δὲ τετάρτῃ νεκροέγερτοι ζήνθωνον ἐπτά.

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα, *Τὰ ἑπτὰ κοιμισμένα παῖδιά τῆς Ἐφέσου*, Ἀθήναι, ἔκδ. «Ἀστὴρ», 21981, σ. 161-163. Ἡ εἰκονογράφηση εἶναι τοῦ Γ. Βακαλό (σ. 51, 193).

ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΙΤΡΟΥΣ ΚΥΡΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ (*)

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑ
Καθηγητοῦ Ἀρσακείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

«Ἄν κανεῖς δὲν μὲ σκέπτεται πρῶτον ἀπὸ ὑπάρχων», γράφει βέλγος ποιητής¹

Ἡ σκέψη συνεπῶς συνανθρώπων μας ἢ ἡ ἀνάμνησή τους γιὰ μᾶς συναποτελεῖ στοιχεῖο τῆς ὑπαρξῆς μας.

Δὲν ἐπαρκεῖ λοιπὸν ἡ αὐτοβεβαίωση τοῦ καθενὸς μας μὲ τὸ ἐγωκεντρικὸ καὶ νοησιαρχικὰ ἀτομικιστικὸ καρτεσιανὸ σκεπτικὸ: «σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω»².

Ἀντίστροφα, ἀποβαίνει ἀπαραίτητος παράγων γιὰ τὴν ὑπαρξή μας τὸ συνυπαρξιακὰ συνανθρώπινο ἢ θεανθρώπινο: Μὲ σκέπτεται; Μὲ σκέπτονται, ἐπομένως ὑπάρχω!

Ἔτσι ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόσταση ὑπάρχει ὡς συν-ὑπαρξή μὲ ἄλλες ἀνάλογες ὑπάρξεις³, συνδιαβιώνοντας μὲ τὶς σκέψεις, τὰ συναίσθηματά, βιώματα καὶ ἄλλα ἄλλων ἀνθρώπων ἢ κάποιου ἄλλου!

★

Α'. Ἀλήθεια, εἶναι ἐξάισιο νὰ σὲ σκέπτωνται ἀγαπῶντάς σε, καὶ μάλιστα μὲ ἀμοιβαιότητα, ὅσο ζῆς. Εἶναι ἐξαιρετικὰ συγκινητικὸ ἀν ἐξακολουθοῦν νὰ σὲ θυμοῦνται, μνημονεύοντάς σε μὲ ἀγάπη, ἐκτίμηση, συγκίνηση, ὅταν, μὴ ζώντας πιά ἐδῶ — ἐπίγεια, ὑπάρχεις ἐπέκεινα.

Ὁ θάνατος ἀσφαλῶς ἀποσπᾷ ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἄμεση συναναστροφή τους μὲ ἐμᾶς⁴, χωρὶς ὅμως νὰ

* Ὁ ἐπιμνημόσυνος αὐτὸς λόγος ἐκφωνήθηκε κατὰ τὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κίτρους κυροῦ Βαρνάβα, πού τελεσθῆκε στὸν Φιλολογικὸ Σὺλλογο «Παρνασσὸς» στίς 11 Μαρτίου 1986. Τὸν δημοσιεύουμε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 3ης ἐπετείου τῆς ἐκδημίας του (19.8.85).

1. Jules Supervielle, σὲ Paul Delcorde, Auguste (Marin), Nivelles (Βέλγιο) 1978, πολυγραφημένη μονογραφία, σελ. α.

2. Descartes, Discours de la methode, Paris 1947, σελ. 48-50.

3. Πρβλ. «Χαρακτηριστικὸ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως ἀποτελεῖ... τὸ συνυπαρξῆν — συνεῖναι μὲ ἄλλους... ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόσταση ὑπάρχει μὲ τὴ μορφὴ τῆς συνυπαρξέως μὲ ἄλλες ὑπάρξεις» Ἰ. Δροῦλια, Χάιντεγκερ, σὲ Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, Ἀθήναι 1968, τόμ. 12ος, σελ. 47. πρβλ. Ν. Νησιώτη, Ὑπαρξισμὸς καὶ χριστιανικὴ πίστις, Ἀθήναι 1956, σελ. 119. — πρβλ. Τὸ ἀνθρώπινο («δὲν εἶναι) συνίσταται στὴ συνάντησιν (μὲ τὸν συνάνθρωπο)» Κ. Βαρθ, Mensch und Mitmensch, Göttingen 1958, σελ. 47. — Ἰ. Δροῦλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις καὶ ἀνάλογες θεωρήσεις (τοῦ ὄντος ὄντος), ἐκδ. 4η, Ἀθήναι 1987, σελ. 193 (ὑποσημ. 558), πρβλ. σελ. 29, 31, 41-42.

4. Γενικά καὶ εἰδικὰ γιὰ τὸ θάνατο βλ. Νικ. Μητσοπούλου, Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Ἀθήναι 1973. — Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁ θάνατος, πνευματικὸς — σωματικὸς — αἰώνιος, Ἀθήναι 1973. — Τοῦ Αὐτοῦ, Κοινωνιολογικὴ θεώρησις τοῦ θανάτου, Ἀθήναι 1977.

μᾶς ἀποχωρίζει καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κοινωνία ἀγάπης ἀλλήλων⁵.

Ἐκδηλώσεις τοῦ εἶδους αὐτοῦ πάντως, ὅπως ἡ ἀπομνήν ἐδῶ, ἐκφράζουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν ἐπικοινωνία ἐπιζώντων μὲ τελευτήσαντες, πού ἐπιτελεῖται μέσφ τῆς μνημοσύνης μας.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ὑποσημαίνει μνήμη, ἀλλιώδως ἀνάμνηση, δηλαδή ἀναπόληση κάποιου τὸν ὁποῖο σκεπτόμαστε⁶ καὶ πού μὲ τὴ θύμησή μας ἀνακαλοῦμε ἀπὸ τὴν ἀφάνεια τὴν ὑπαρξή του. Ἔτσι ἐκεῖνος ὁ κάποιος λαβαίνει ὑπόστασι γιὰ μᾶς μὲ «μυστικὴ» παρουσία του, ἡ ὁποία καθίσταται κυριολεκτικὰ καὶ οὐσιαστικὰ συμπαρουσία⁷.

Ἐξ ἄλλου μὴ μνήσκομαι σημαίνει σκέπτομαι κάποιον ἢ κάτι, καθὼς καὶ μνημονεύω ὑποδηλώνει ἐπίσης ἀναφέρω αὐτὸν ἢ αὐτό⁸, ἐπαναφέροντάς τον στὴ σκέψη μου — στὴν ὑπαρξή μου, καὶ πού μ' αὐτὸν τὸν τρόπο συνυπάρχομε.

Ἡ ψυχοπνευματικὴ ἱκανότητα αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ, μυθολογικὴ κόρη τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς⁹, ὑποκινεῖ τὸν ὁμιλοῦντα («ν αμοσύναν ἀνεγείροντα φράσα») ¹⁰, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Πίνδαρος. Δηλαδή, ἐπιτελώνοντας ἐπιμνημόσυνη ἐκδήλωσι, νὰ ἐκφράσει τὰ ἐξῆς σχετικὰ, ἀφοῦ «τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου [ἐννοεῖται, ἐδῶ πού τιμᾶμε] αἰνεσάραν τὴν μνήμην ἔχομεν»¹¹, καθὼς θὰ ἔγραφε ὁ Μέγας Καππαδόκης.

5. Βλ. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκδ. 2α, Ἀθήναι 1956, σελ. 435. — πρβλ. «κραταῖα ὡς θάνατος ἀγάπη» Σοφία Σολομώντος ἡ 6.

6. Βλ. ἀνάλογες λέξεις καὶ ἔννοιες (πρβλ. μνηία, μνήμα) σὲ Ἰ. Σταματάκου, Λεξικὸν Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Ἀθήναι 1972, σελ. 631.

7. Πρβλ. «οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσφ αὐτῶν» Ματθ. ιη' 20.

8. Βλ. ἀνάλογες λέξεις καὶ ἔννοιες σὲ Ἰ. Σταματάκου, μνημ. Λεξικόν, σελ. 628, 631.

9. Ἐπίγεια καὶ ἐπουράνια ἢ Μνήμοσύνη, μυθολογικὴ κόρη τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, σύζυγος τοῦ Διὸς καὶ μητέρα τῶν Μουσῶν, ἦταν ἡ πρώτη ἀπ' τὶς τρεῖς, μαζὶ μὲ τὴ Μελέτη καὶ τὴν Ἀοιδή, ἀρχαιότερες Μοῦσες — πρεσβύτερες τῶν Πιερίδων. Βλ. Μνήμοσύνη, Νεώτερον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλλάδος, τόμ. 13ος, σελ. 694. — Ἡσιόδου, Θεογονία 54.

10. Βλ. «ἀλλ' ἐμὲ χρὴ μναμοσύναν ἀνεγείροντα φράσαι» Πίνδαρου, Ὀλυμπιονίκαι 8, 74.

11. Μεγ. Βασιλείου, Ὀμιλία ΙΗ', Εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα, ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1976, τόμ. 54ος, σελ. 171 (8,33)

Ἐναντίον, ἡ ἀνατολίτικη ἀπαισιόδοξη ἄποψη, μὲ σολομώντεια σχετικὰ λόγια, σημειώνει ὅτι: «μετὰ τοῦτο [τὸ γεγονός δηλαδὴ τοῦ θανάτου] ἐσόμεθα ὡς οὐχ ὑπάρξαντες»¹². Κατ' ἀκολουθίαν, συνεχίζει, «τὸ ὄνομα μας θὰ λησμονηθεῖ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ κανεὶς δὲν θὰ μνημονεύσει τὸ ἔργον μας. Θὰ παρέλθει ἡ ζωὴ μας σὰν τὰ ἔχνη νεφέλης καὶ θὰ διαλυθεῖ σὰν ὀμίχλη ποῦ ἀπομακρύνεται ἀπ' τὴν ἡλιαχτίδα. Γιατὶ ἡ ζωὴ μας μοιάζει μὲ σκιά ποῦ παρέρχεται. [«σκιάς πάροδος ὁ βίος ἡμῶν»]¹³.

Τὸ ἀδύνατον φοβερῶτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον¹⁴ ἔχει ἐπακόλουθον τὸ ὅτι τοὺς κοινωνίαν βίου συναφθέντας ἀλλήλους ἀναγκαίως τὸ προδιατεταγμένον τῆς ζωῆς τέλος ἐχώρισε καὶ διέλυσε»¹⁵.

— Ἄν αὐτὰ ἰσχύουν γιὰ τοὺς θνητοὺς, τοὺς πολλοὺς, ἄρα γε γιὰ τοὺς πλατωνικὰ «παύρους»¹⁶ — τοὺς λίγους δηλαδὴ καὶ ἐκλεκτοὺς, ἐναρέτους ἐπισυμβαίνει ἐπίσης τὸ ἴδιον;

Γιὰ τοὺς δευτέρους αὐτοὺς ἀναντίρρητα, ἡ ψαλμικὴ ἐπιγραμματικὴ φράση διαβεβαιώνει ὅτι «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιο»¹⁷. Ἀναμφίβολα μάλιστα, σύμφωνα μὲ τὴν σολομώντεια σοφία, «δικαίον δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζωῆς»¹⁸, ζοῦν δηλαδὴ οἱ δίκαιοι αἰώνια — ἀπαθανατίζονται. Γιὰ ἐκείνους ἔχει ἐπίσης βιβλικὰ γραφεῖ, πὼς «φάνηκε στὰ μάτια ἀφρόνων ἀνθρώπων, ὅτι αὐτοὶ (οἱ δίκαιοι δηλαδὴ) ἔχουν πεθάνει καὶ ἔχει ἐκληθεῖ σὰν κακοπάθεια ἡ ἔξοδος τοὺς ἀπ' τὴν ζωὴν

καὶ ἡ πορεία τοὺς μακριὰ ἀπὸ μᾶς φαίνεται σὰν συντριβὴ τοὺς ὅμως αὐτοὶ ὑπάρχουν εἰρηνικὰ»¹⁹.

Μακαριώτατε

Ἄς ἐπιτραπεῖ, ἐπεξηγώντας νὰ προσθέσωμε, ὅτι:

Μὲ τὴν λέξη δίκαιος ἀρχικά, ὅπως ἀκριβῶς στὸ εἰρημένο ἐδάφιο, ὑποδηλώνεται ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἐντιμὸς, αὐτὸς ποῦ ἐνεργεῖ κατὰ τὰ νόμιμα καὶ ἐκπληρώνει ἐπακριβῶς τὰ καθήκοντά του, ποῦ ἐπιβάλλονται ἀπ' τὸν ἠθικὸν νόμον²⁰.

Κατὰ συνέπεια ὑποσημαίνεται ὁ ἀγαθός, ὁ ἐνάρετος, ἀφοῦ «ἐν δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶς ἄρετὴ ἐστίν»²¹.

Β'. Ἐνα ἄνθρωπο οὗτοῦ τοῦ εἴδους δίκαιον, συναθροισμένοι, Σεβασμιώτατοι, σκεπτόμαστε, θυμώμαστε-μνημονεύομε.

Μνημοσύνη — μνήμη πάντως («δικαίον», δηλαδὴ ἐναρέτου, ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιτελεῖται ἐπάξια ἐπαινετικά, ἐγκωμιαστικά, ἀφοῦ, καθὼς ἀποφθέγγεται προμνημονευθεὶς βιβλικὸς στοχαστὴς καὶ ἐπαναλαμβάνει ἐκκλησιαστικὸς ὑμνογράφος, τελεῖται «μνημὴ δικαίου μετ' ἐγκωμίων»²².

Ἄλλωστε ἀποτελεῖ ἐπιτακτικὸν χρέος καὶ θεωρεῖται ἐνδειξὴ ὀφειλῆς καὶ φιλοτιμίας τῶν ἐπιζώντων καὶ τιμώντων, ἡ τιμητικὴ ἀναγνώριση καὶ «διὰκριση» (πρβλ. τὸ παύλειον «ἀπόδοτε... τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν»²³ ἐκείνων γενικώτερα ἢ ἐκείνου εἰδικώτερα ἐδῶ, οἱ ὅποιοι ἐτίμησαν τὸ ὄνομα ἄν-

19. Βλ. κείμενον Σοφ. Σολ. γ' 2-5.

20. Βλ. λήμμα δίκαιος σὲ Liddell - Scott ('Α. Κωνσταντινίδου), Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης (4 τομ.οῦ), ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Τόμ. 1ος, σελ. 624. — Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Τόμ. 3ος, σελ. 2014. — πρβλ. περὶ Σωκράτους ὡς ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου Πλάτωνος, Φαίδων 118 Α. — «Γωσὴφ δὲ... δίκαιος ὢν» Ματθ. α' 19. βλ. «Δίκαιον δὲ τὸν Ἰωσὴφ λέγει, ὡς οὐκ ἐν μερικῇ ἀρετῇ ὄντα... ἀλλ' ὡς ἐνάρετον ἐν ἅπασιν καὶ ἐν τῇ καθόλου ἀρετῇ ὄντα» (Χρυσ.) Παν. αγ. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Ἀθήναι 1951, σελ. 37 (19.1).

21. Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια Β' 3, 1129 β' 37. — Γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ γνωμοκτοῦ αὐτοῦ, ἀν δηλαδὴ τοῦτο εἶναι τοῦ Φωκυλίδου ἢ τοῦ Θέογνου τοῦ Μεγαρέως, βλ. Μιχ. Ἰατροῦ, Πόθεν καὶ διατί, Εἰδικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια. Ἀθήναι 1972, σελ. 137, Δ 240.

22. Παροιμίαι Σολομώντος ι' 7. — πρβλ. Ἀπολυτικὸν ἑορτῆς Συνάξεως Ἰωάννου Προδρόμου, 7 Ἰανουαρίου.

23. Ρωμ. ιγ' 7. — πρβλ. «Νὰ τιμᾶσθε ἀναμεταξύ σας ὡσάν ἀδελφοὶ ὅπου εἴσθε» Φάνη Μιχαλόπουλου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήναι 1940, σελ. 41. — πρβλ. «εἰμαστε ἀδελφοὶ ὅλου Διδαχῆ ἡ, σὲ Αὐγουστίνου Καντιώτου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήναι 1966, σελ. 266.

24. Πρβλ. «ἢ χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ἀν ἄνθρωπος ἦ» Μένανδρος, παρὰ Στοβαῖον 5,11. — Σ. Σ. Τὸ ἦ εἶναι βεβαιωτικὸν ἐπίρρημα καὶ σημαίνει ὄντως, ἀληθῶς, βεβαίως. Ἀληθινὰ (λοιπὸν) εἶναι χαριτωμένο ὄν ὁ ἄνθρωπος, ἀν εἶναι ἄνθρωπος! Τὸ σχῆμα τῆς γραφῆς αὐτῆς εἶναι καὶ λέγεται κύκλος, ἀφοῦ ἀρχίζει ἀπὸ ἦ (ἐπίρρημα) καὶ τελειώνει σὲ ἦ (3ο πρόσωπον Ἑνεστώτος Ὑποτακτικῆς).

12. Σοφ. Σολ. β' 2.

13. Βλ. «τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ καὶ οὐθεὶς μνημονεύσει τοῦ ἔργου ἡμῶν καὶ παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἔχνη νεφέλης καὶ ὡς ὀμίχλη διασκεδασθήσεται διωχθεῖσα τῶν ἀκτίνων ἡλίου... σκιάς γὰρ πάροδος ὁ βίος ἡμῶν» Σοφ. Σολ. β' 4-6. — πρβλ. «σκιάς» ὄναρ ἄνθρωπος Πινδάρου, Πυθιονίκης VIII.

14. Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ, 5ο ἰδιόμελον ἕκκον δ' ι. Ἀκολουθίας Νεκρωσίου, Μικρὸν Εὐχολόγιον, Ἀθήναι 1962, σελ. 205.

15. Μεγ. Βασιλείου, Ὀμιλία εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν, ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 52 (5,39-41).

16. Βλ. αἰετὶν γὰρ δὴ, ὡς φασιν οἱ περὶ τὰς τελετὰς ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάρκοι δὲ παῦροι Πλάτωνος, Φαίδων 69 C. — «παῦρος = ὀλίγος, ὀλιγοστός (λατιν. parvus)» πρβλ. Paulus = μικρός, ὀλίγος, ἀδύνατος. Ἰ. Σταματάκου, μνημ. Λεξικόν, σελ. 761. — «Ἐκεῖνοι ποῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν τελετὴν τοῦ Διονύσου λέγονταν «ναρθηκοφόροι», γιατί εἶχαν ἓνα ραβδί ἀπὸ «ναρθηκα», φυτὸ ἀπὸ καλάμι, στεφανωμένο στὴν κορυφῇ [πρβλ. Θυροσφόρος]. Οἱ θεόπνευστοι λέγονταν «βάρκοι», ἐπειδὴ ἦταν θιασώται τοῦ Βάρκου γεμάτοι ἐνθουσιασμό. Ὁ Πλάτων θέλει νὰ πει στὸ σημεῖον αὐτό, ὅτι ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια δὲν δείχνεται μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, γιατί τότε ὅλοι οἱ «ναρθηκοφόροι» θὰ εἶταν πιστοὶ ὅπαδοι τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ δείχνεται μὲ τὴν καθαρὴν καρδίαν (Γιάννη Κουχτσόγλου σχόλια σὲ Πλάτωνος ἅπαντα, ἐκδ. Ἐταιρεία Ἑλληνικῶν Ἐκδόσεων, Τόμ. 2ος, σελ. 94 (ὑπόσημ. 1, Φαίδων Α). — πρβλ. «πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ» Ματθ. κ' 16.

17. Ψαλμ. 111,6.

18. Σοφ. Σολ. ε', 15.

θρωπος²⁴, ὄντας ὄντως ζωντανές εἰκόνες τοῦ Θεοῦ²⁵. Ἐχοντας αὐτοὶ ἀποβῆ (τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι)²⁶, «τύπος καλῶν ἔργων»²⁷, παραμένουν ὑποδείγματα γιὰ μίμηση μὲ τὴν παραδειγματικὴ ζωὴ καὶ δράση τους.

«Οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι»²⁸ (οἱ ἐπιζῶντες, οἱ ὑπολειπόμενοι, ἀπομένοντες²⁹) ἔχουν ὄχι μόνο χρέος, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ὄφελος ἀποκομίζουν, ἀποδίδοντας «τὸν δίκαιον ἔπαινον» ἐπαξίως στοὺς ἀξίους καὶ γιὰ ἕναν ἀκόμη σημαντικὸ λόγο καὶ σπουδαῖο σκοπὸ:

Μὲ τὴν προβολὴ μιᾶς προσωπικότητας διακεκριμένης, συντελεῖται ἡ ὑπόμνηση, ἡ προτρεπτικὴ διδασχὴ καὶ ἡ παρακίνηση γιὰ μίμηση καλῶν ἔργων, ἀγαθῶν ἐνεργειῶν καὶ εὐεργετικῶν πράξεων τῶν τετιμημένων ἀπὸ τοὺς τιμῶντες³⁰. Ἄλλωστε «τοῖς δικαίοις δὲ ἀρκεῖ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἡ ἀλήθεια πρὸς τὸ δεῖξαι αὐτῶν τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς. Ὡστε, ὅταν διηγώμεθα τοὺς βίους τῶν διαπρεψάντων ἐν εὐσεβείᾳ... ἐγκωμιάζομεν τοὺς δικαίους διὰ τῆς μαρτυρίας ὧν ἴσμεν. Προτροπὴ γὰρ πρὸς σωφροσύνην ὁ βίος»³¹ αὐτῶν, καθὼς καθορίζει ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας.

— Πῶς ὅμως νὰ ἀποτιμηθεῖ ἀνάλογα καὶ νὰ προβληθεῖ ἐπάξια μιὰ προσωπικότητα μὲ πολυσχιδῆ δράση; Ἡ πῶς νὰ περιγραφεῖ ἐπίσης ἕνα ἔργο πολυμορφο μὲ τὴν πολυμέρεια τοῦ ἰδιόμορφου χαρακτηρίζει τὸν ἐν λόγῳ τιμῶμενον; Μήπως μπορεῖ νὰ ἀξιολογηθεῖ σὲ περιωρισμένα χωροχρονικὰ ὅρια μιᾶς μνημοσύνης καὶ νὰ ἀνασκοπηθεῖ μιὰ δλόκληρη ζωὴ καὶ καταξιωμένη ἐργασία ἐνὸς ἀνεπανάληπτου ἀνθρώπου; Ἐπιλείψει γὰρ με διηγουμένον ὁ χρόνος»³² (μοῦ ἀπολείπει — εἶναι ἀνεπαρκῆς ὁ χρόνος). Ὅμως οἱ διακεκριμένοι ὁμιλητὲς στὴ συνέχεια, ὄντας ἐκεῖνοι ἐπιδέξιοι χειριστὲς τοῦ λόγου, θὰ παρουσιάσουν παραστατικὰ καὶ πολυπρισματικὰ τὴν πολύπτυχη προσωπικότητα τοῦ Ποιμενάρχη.

25. Πρβλ. «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν... καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν» Γένεσ. α' 26.

26. Α' Τιμοθ. δ' 12.

27. Τίτ. β' 7.

28. Α' Θεσσαλ. δ' 15,17.

29. Βλ. περιλείπομαι καὶ ἔνοιες του ὡς ἀνωτέρω σὲ Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, Τόμ. 7ος, σελ. 5704.

30. Βλ. σχετικὰ σὲ Παναγ. Τρεμπέλα, Ὀμιλητικὴ ἢ θεωρία τοῦ κηρύγματος, Ἀθήναι 1925, σελ. 105. — πρβλ. Τοῦ Αὐτοῦ, Ὀμιλητικὴς πρόχειρα ὑποδείγματα, Ἐκδ. 2α, Ἀθήναι 1933, σελ. 93-96.

31. Μεγ. Βασιλείου, Ὀμιλία ΙΗ', Εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα. ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 164-165 (1,33-38).

32. Ἐβρ. ια' 32.

Τί ἀπομένει ἀκολούθως στὸν παρόντα ἐγκωμιαστή;

Διερωτᾶται ὁ ἴδιος, μήπως εἶναι προτιμότερο νὰ σιγήσει. «σιωπῆ τιμήσωμεν» ἢ «σιωπῆ τιμάσθω»³³ ὁ τιμῶμενος ἀπὸ τὸν τιμῶντα;

Τίμιο Πρεσβυτέριο, σεβαστὲ Κύριε Πρόεδρε τοῦ Παρνασσοῦ.

Γ'. Προσωπικὰ προτιμᾶμε, νὰ προβοῦμε πάντως πάραυτα καὶ περιεκτικὰ [«εἰς» «μάρτυριον μνήμης»³⁴] σὲ σκιαγράφηση μὲ ἀδρὰ στοιχεῖα ἢ μᾶλλον μὲ ἀμυδρὰ σημεῖα τοῦ πανάριστου πιστοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαιρετοῦ Ἱεράρχη³⁵.

— Φερώνυμος τοῦ συνοδίτη τοῦ Σαύλου Βαρνάβα, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῦ ὑποσημαίνει γιὰς προφητείας ἢ παρακλήσεως (=παραμυθίας - παρηγορίας) ἀναδείχθηκε «ἐν πολλοῖς» μιμητῆς τοῦ πρώτου ἐκείνου τῶν Ἑβδομήκοντα ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος στὴν πρωτοχριστιανικὴ κοινότητα, προσέφερε πάμπολλα ἀπ' ὅ,τι ἦταν καὶ ἀπ' ὅσα εἶχε καὶ κατεῖχε³⁶.

Ἀληθινὸς λευίτης καὶ ὁ Κίτρος, καθὼς καὶ ὁ κύριος³⁷ ὁμόνυμός του, λειτουργὸς κατὰ κυριολεξία — ποιῶντας ἔργο λείτου³⁸ (λαϊκὸ λοιπόν, δημόσιο δηλαδή, κοινωνικὸ ἔργο) ἦταν παράλληλα πρότυπο τελεουργοῦ.

Μεγαλειώδης στὸν ἀπέριττη ἀπλότητά του, ἀρρενωπὸς καὶ εὐωπὸς³⁹, δωρικὸς ὁ μικρὸς τὸ δέμας — βραχύσωμος, μὰ μέγας τὴν ψυχὴ, μεγαλόψυχος λοιπόν, ὅπως καὶ μεγαλοπρεπῆς, ὄντας ὄχι ἀπλῶς καὶ μόνο χρυσοστόλιστος, ἀλλὰ καὶ χρυσοστόλιστος καὶ χρυσοστόλιστος χαρισματοῦχος.

33. Μεγ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας ἡμᾶς, ὅτι τρεῖς θεοὺς λέγομεν. ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 237 (4,20, 4,25).

34. Μεγ. Βασιλείου, Ὀμιλία ΙΘ', Εἰς τοὺς ἀγίους τεσσαράκοντα Μάρτυρας. ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 172. — Βλ. ποικίλες ἔνοιες τῆς λέξεως μαρτύριον σὲ Ἱ. Δροῦλια, Τὸ μέγα μαρτύριον τῆς Θεομήτορος, Ἀθήναι 1973, σελ. 7-9.

35. Βλ. ἀρτία βιογράφηση τοῦ τιμῶμενου «ὑπὸ Διονυσίου Λαδοπούλου, Μητροπολίτου Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως, Ὁ Κίτρος Βαρνάβας (βιογραφικὰ)» σὲ Τμητικὸν ἀφίερωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρος Βαρνάβαν ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τῆς ἀρχιερατείας του, Ἀθήναι 1980, σελ. 27-42. — πρβλ. Βασιλ. Μουστάκη, Βαρνάβας (ὁ Τζωρτζᾶτος) σὲ Θρησκ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλιον., Ἀθήναι 1963, Τόμ. 3ος, στ. 639-641. — βλ. καὶ Ἀγγελικῆς Ζησίμου, Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς τὸν μακαριστὸν Μητροπολίτην Κίτρος Βαρνάβαν. Περιοδικὸ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἔτ. 68, τεῦχ. 707, Θεσσαλονικὴ Σεπτέμβρ.— Ὀκτώβρ. 1985, σελ. 332-335.

36. Διαφορὲς ἔνοιῶν «εἶναι καὶ ἔχειν» καὶ κατέχειν βλ. σὲ Gabriel Marcel, Etre et avoir, Paris 1935.

37. Ὀνομασία καὶ ἔνοιᾶ τῆς, καταγωγή, ἀποστολὴ καὶ λοιπὴ δράση τοῦ κύριου — ἑβραίου τῆς διασπορᾶς ἀποστόλου Βαρνάβα βλ. σὲ Παν. Χρήστου, Βαρνάβας, Ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Θρησκ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 3ος, στ. 631-634.

38. Ἐτυμολογία καὶ ἐννοιολογία τῶν λέξεων λειτούργη καὶ λειτούργος βλ. σὲ Ἱ. Δροῦλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις..., σελ. 17-18.

39. Εὐωπὸς = «ὁ ὠραῖους ἔχων ὀφθαλμοὺς ἢ ὁ καλὸς, ὠραῖος τὴν ὄψιν» Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, Τόμ. Δ', σελ. 3141.

Κατεῖχε ὡς κανόνα — γνώμονα — μέτρο τῆ (μεσότητα) τὴν ἀριστοτελική⁴⁰.

Προϊστάμενος δίκαιος⁴¹ καὶ παράλληλα σπλαγγικός, ἀποδεχόμενος τὸ summum jus summa injuria⁴² (= ἡ ὑψίστη — ἀπόλυτη δικαιοσύνη ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἀδικία), ὑπῆρξε ὄχι ἀτεγκτος — ἀκαμπτος καὶ ἀνάληγτος, ἀλλὰ ἀληθινὰ παιδαγωγός⁴³, πατέρας πνευματικός, ἐπίσκοπος καὶ ὄχι δεσπότης⁴⁴. Ἐγνώριζε τὴν τέχνη τοῦ «ἀρχεὶν ψυχῶν καὶ παιδογονεῖν»⁴⁵ πνευματικά, κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα. Ἐχοντας ἐπίσης αὐτοσυγκράτηση — αὐτοκυριαρχία, ἐφήρμοζε τὸ πλατωνικό: «τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρόωτη τε καὶ ἀρίστη»⁴⁶.

Ὁμιλητής - ρήτορας κράτιστος, βραχύλογος⁴⁷ καὶ

40. Βλ. «τὴν δὲ ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι... μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετὴ» Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια Β' 1, 1107a 6,8. — πρβλ. «γινῶ τὸν μέσον... καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα... οὕτω γὰρ εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος» Πλάτωνος, Πολιτεία ἰ' 619 Α.

41. Βλ. νεώτερη καὶ δημώδη ἔννοια τῆς λέξεως δίκαιος: «ὁ ἀμερολήπτως, ἀπροσωπολήπτως κρίνων, ὁ κατὰ νόμον, ὁ κατὰ τὴν ὀρθὴν, λογικὴν κρίσιν, σκέψιν ἀπονέμων τὴν δικαιοσύνην (δίκαιος δικαστής, δίκαιος κριτής)». Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, Τόμ. 3ος, λήμμα δίκαιος, σημασία 3η, σελ. 2014.

42. Κικέρωνος, De Officiis I 10,33. — πρβλ. α) ἀριστοτελικὴ μεσότητα καὶ ἀποτροπὴ ὑπερβολῆς. β) Jus aequum (= ἐπιεικὲς δίκαιον). γ) «Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γινώσθητω πᾶσιν ἀνθρώποις» (Φιλιπ. δ' 5). δ) «φιλόανθρωπον εἶναι δεῖν» Ἰσοκράτους, Πρὸς Νικοκλέα ε' 15.

43. πρβλ. «Σχεσιοδυναμικὴ Παιδαγωγικὴ τῆς ἀγάπης. Ὁ παιδαγωγὸς ἐρχεται σὲ σχέσεις στενὲς μὲ τὸν παιδαγωγούμενον ἐπιβάλλεται σ' αὐτοὺς χάρις στὸ μέγεθος τοῦ ἐσωτερικοῦ του δυναμιμοῦ καὶ στὴν ἀγνότητα τῆς ἀγάπης του» Ἀλεξ. Κοσμόπουλου, Τὸ παιδαγωγικὸ ἡμερολόγιό τοῦ Πεσταλότσι, Ἀθήναι 1970, σελ. 29.

44. Δεσπότης = α) ὁ κύριος τοῦ οἴκου. Ἀπόλυτος ἄρχοντας, δυνάστης. β) Ἀρχιερέας - ἐπίσκοπος (τιμητικὴ προσωνομία κληρικῶν). Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὁ τίτλος «δεσπότης» στὸν αὐτοκράτορα καὶ διατηρήθηκε ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες. Στὴ Θ. Λειτουργία ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ἐπισκόπου περιεῖχε τό: «τὸν δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε φύλαττε...». Ἐτσι ἐπεκράτησε στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα νὰ ἀποκαλεῖται ὁ ἐπίσκοπος «δεσπότης» (μετὰ, ἐννοεῖται, τὴν πτώση τῆς Πόλης). Βλ. Προδρ. Ἀκανθόπουλου, Δεσπότης, Θρησκ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλιὰ, Ἀθήναι 1964, Τόμ. 4ος, στ. 1017.

45. Μεγ. Βασιλείου, Ἀσκητικὴ Προδιατύπωσις. ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1976, Τόμ. 53ος, σελ. 385 (2,2).

46. Πλάτωνος, Νόμοι 626 Ε. — πρβλ. «ἀρχεὶν σεαυτοῦ» Πλάτωνος, Λῦσις 208C.

47. πρβλ. «βραχυλογίας τε αὖ... ὅσ' ἂν εἴδῃ μάθη λόγων» Πλάτωνος, Φαῖδρος 272Α — πρβλ. «βραχυλογία τις Λακωνικὴ» Τοῦ Αὐτοῦ, Πρωταγόρας 343B. — «Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν βραχύλογον, τὴν δὲ πολύνοιον μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν». Τοῦ Αὐτοῦ, Νόμοι α' 641Ε. — πρβλ. «καλῶς ἔλεξας ἐν βραχεῖ τὰ καίρια» Εὐριπίδου, Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι 829.

περιεκτικός, λακωνικός λοιπόν⁴⁸, καλλιεπὴς ἀλλ' ὄχι κενολόγος, κατέθελε τὸς ἀκροατὲς τοῦ μὲ τὴν ἀρθρωση καὶ τὴν ἀπαράμιλλη ὀρθοφωνία καὶ καλλιφωνία του, ὅπως ἐντυπωσίαζε τοὺς ἀναγνώστες καὶ συνομιλητὲς του.

Ἀνῆκε σ' ἐκείνους ποὺ εἶναι «ἀγαθοὶ κοινωνοὶ φροντίδων»⁴⁹. Δὲν θὰ λεγόταν κλιθομανής⁵⁰, ἀλλὰ οἰκοδόμος «τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ»⁵¹.

Ἐχοντας ἐπὶ πλέον τὴν παύλεια ἀμέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν⁵², μετεῖχε ἐνεργῶς, ὡς γνωστό, στὶς Διορθόδοξες, Διεκκλησιαστικὲς-Διαχριστιανικὲς Ἐπιτροπές, διακρινόμενος γιὰ τὸ ἀκραιφνὲς ὀρθόδοξο φρόνημά του.

— Μὴν ἔχοντας ἐπισκοπὴ ἐπίζηλη ἢ περιοχὴ περιβλεπτή, υἱοθέτησε τὴν ὑπόδειξη Βασιλείου τοῦ Μεγάλου στὸν ἰσόψυχο ἰσάδελφό του Γρηγόριο Ναζιανζηνό: «μὴ ἐκ τοῦ τόπου σεμνυνόμενος ἀλλὰ τὸν τόπον σεμνύνων ἀφ' ἑαυτοῦ· ὄντως γὰρ μεγάλου ἐστὶν οὐ τοῖς μεγάλοις μόνον ἀρκεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλη ποιεῖν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει»⁵³.

Ἐτσι δὲν προσέλαβε ἀξία ἀπὸ ἀξίωμα ἐπίζηλο ἢ ἀπὸ ἐπίφθονη καθέδρα⁵⁴, ἀλλὰ προσέδωσε ἀξία στὴ θέσῃ ποὺ κατεῖχε, ἀξιοποιώντας ὅσες δυνατότητες διέθετε.

Τελικὰ ἐπιτάχυνε τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας βιοτῆς καὶ προσφορᾶς του, ἐφαρμόζοντας τὸ «Μὴ φείδεσθε ζωῆς, ἥς ἀναγκασίαι ἢ στέρησις»⁵⁵.

*

— Γι' αὐτοὺς καὶ ἄλλους λόγους πολλοὺς, τοῦ προαπεθόντος ἢ ὑπαρξῆς εἶναι ἰδιαζόντως παρούσα στὴ μνήμη ἐκείνων ποὺ τὸν ἐγνώρισαν, τὸν ἀγάπησαν, τὸν ἐκτίμησαν, τὸν σεβάστηκαν καὶ τὸν θαύμασαν.

Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἰσχύει αὐτολεξεῖ ὁ ποιητικὸς στίχος σύγχρονου ἑλληνα λογοτέχνη:

48. Βλ. «τὸ λακωνίζειν πολὺ μᾶλλον ἐστὶ φιλοσοφεῖν ἢ φιλογυμναστεῖν» Πλάτωνος, Πρωταγόρας 342Ε.

49. Μεγ. Βασιλείου, Ὁμιλία ΙΘ', Εἰς τοὺς ἀγ. τεσσαράκοντα μάρτυρας. ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 178 (8,40).

50. Λιθομανής χαρακτηρίζετο ὁ Ἀλεξανδρεὺς Θεόφιλος, θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Βλ. Δημητρ. Μπαλάνου, Πατρολογία (Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες καὶ Συγγραφεῖς τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων), Ἀθήναι 1930, σελ. 349.

51. Α' Πέτρ. δ' 17.

52. Β' Κορ. ια' 28.

53. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 98, Περὶ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ. Migne Ἐ.Π. 37, 1059.

54. πρβλ. «ὡ καθέδρα, τὸ ἐπίφθονον ὕψος τοῦτο καὶ ἐπικίνδυνον, ἀρχιερέων συνέδριον» Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΜΒ', Συντακτῆριος εἰς τὴν ΡΝ' ἐπισκόπων παρουσίαν. ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1980, Τόμ. 60ος, σελ. 134 (ις' 14-15).

55. Μεγ. Βασιλείου, Ὁμιλία ΙΗ', Εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα, ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 54ος, σελ. 171 (8,17).—πρβλ. αὐπερορᾶν μὲν σαρκός, παρέρχεται γὰρ Ἀπολυτίκιον Ὁσίας Μαρίας Αἰγυπτίας, Ε' Κυριακὴ Νηστεῶν.

ἂν ἄ σοῦ δείξω τοὺς νεκρούς μου...
ἂν δῶ ποιδὸς ζῆ ἀνάμεσά τους»⁵⁶.

Σεβαστοὶ καὶ ἀγαπητοὶ ἀκροατῆς

Ἄνθρωποι ἀριστοί, ὅπως ὁ τιμώμενος ἀπόψε, παύουν ποτὲ ἐπίγεια νὰ ὑπάρχουν; Μὰ αὐτοὶ εἶναι τὸ ἀλάτι τῆς γῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου⁵⁷! Ἄφ' ὅτου μάλιστα «ἡ αὐτοζωή, ὁ τῆς ζωῆς αἴτιος ἐν νεκροῖς ἐλογίσθη, τοὺς ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως καὶ τῆ εἰς αὐτὸν πίστευσι κοιμηθέντας οὐ νεκρούς προσεαγορεύομεν»⁵⁸. Ἐκοπίασαν γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζήσονται εἰς τέλος»⁵⁹.

Ἐπομένως καὶ ἐκεῖνος, ὁ μακαριστὸς⁶⁰ Μητροπολίτης Κίτρους κυρὸς⁶¹ Βαρνάβας, ὅπως καὶ ἀπειράριθμοι ἄλλοι, δὲν ἔπαψε νὰ ὑπάρχει, ἀλλὰ αἰώνια ζῆ — «ζῆ καὶ θανὼν ἐν

56. Πάρι Τακόπουλου, Ἐπιθαλάμια (ποίημα: Ἄφετε τοὺς νεκρούς), Ἀθήνα 1985, σελ. 83. — πρβλ. «Ποτὲ δὲν ἔνωσα τόσο βαθιὰ πὸς οἱ πεθαμένοι μας δὲν ἔχουν πεθάνει, καὶ στίς κρίσιμες στιγμὲς σέρνουν φωνές, πετιοῦνται ἀπάνω καὶ κάνουν κατοχὴ στὰ μάτια μας... καὶ στὸ μαλὸ μάς» Νίκου Καζαντζάκη, Ἀναφορὰ στὸν Γκρέκο, Ἀθήνα 1961, σελ. 131.

57. Βλ. «Ἰμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς... Ἰμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου» Ματθ. ε' 13-14.

58. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως (σχόλια Ν. Ματσοῦκα), Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 388 (Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν 15,88).

59. Ψαλμ. 48,10.

60. Ὁ «μακαριστὸς = ὁ μακαριζόμενος, ὁ δυνάμενος νὰ θεωρηθῆ μακάριος, ὁ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀποκαλούμενος εὐτυχῆς» Ἰ. Σταματάκου, μνημ. Λεξικόν, σελ. 593. — πρβλ. «μακαρίτης (μάκαρ) ὁ εὐρισκόμενος ἐν καταστάσει μακαριότητος τ.ἔ. ὁ νεκρὸς» Αὐτόθι.

61. Ἡ λέξη (ὁ) κυρὸς ἢ κύρης (γεν. κυροῦ καὶ κύρης), ποὺ σημαίνει κύριος ἢ πατέρας, προέρχεται προφανῶς ἀπὸ τὴν ἀνάλογη λέξη (ὁ) κύρος καὶ σχηματίζεται μετὰ βίβαση τοῦ τόνου ἀπὸ τὴν παραλήγουσα στὴ λήγουσα (πρβλ. τονικὰ παρόνυμα: νόμος καὶ νομός, διαλυτὸς καὶ διάλυτος, ἀντιπρβλ. πάπας καὶ παπᾶς, βλ. Ἰ. Δροῦλια, Ἐτυμολογία καὶ ἔννοιολογία τῶν λέξεων πάπας καὶ παπᾶς, Ἀθήνα 1986, σελ. 18, (ὑποσημ. 33).

Ἡ ἐν λόγῳ λέξη χρησιμοποιεῖται, κατὰ τὸ πλεῖστον, γιὰ θεθεωτῆς κληρικούς ὡς κυρίους καὶ πνευματικούς πατέρες πρὸς διάκρισίν τους ἀπὸ τοὺς ζῶντες.

Ἄς σημειωθεῖ πὸς ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ (τὸ) κύρος (= ἰσχύς, ἐξουσία, πρβλ. καὶ κύριο ὄνομα Κύρος) παράγεται τὸ ἐπίθετο κύριος, ποὺ σημαίνει «τὸν ἔχοντα κύρος, τὸν κυριαρχοῦντα, τὸν ἰσχυρόν, τὸν δεσπόζοντα» καὶ κατ' ἀκολουθία τὸν κάτοχο - ἰδιοκτήτη. Πρβλ. Γεωργ. Γαλιτῆ, Κύριος, σὲ Θρησκ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ., Ἀθήνα 1965, τόμ. 7ος, στ. 1214. — Βλ. ἀνάλογες ἔννοιες σὲ Liddlel - Scottl, μνημ. Λεξικόν, τόμ. 2ος, σελ. 802, καὶ κύρος σελ. 803. — Ἰ. Σταματάκου, μνημ. Λεξικόν, σελ. 560. — Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, τόμ. 5ος, σελ. 4202-4205.

Βλ. συνειρμικὰ καὶ παράλληλα, λέξεις παρόνυμας: μεσαιωνικὸς ὁ κύρος ἢ κυρὸς καὶ κύριος καὶ δημόσιος ὁ κύριος καὶ κύρης, εἴτε ὡς τιμητικὴ προσφώνησι ἢ προσήγο-

248

Κυρίω, ζῆ καὶ παρ' ἡμῶν»⁶² μετὰ τὴν μνημοσύνη⁶³ μας!

οἰα προσώπων ἀνωτέρας τάξεως, εἴτε ἀντὶ τῆς λέξεως πατέρας. Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, τόμ. 5ος, σελ. 4199, 4204, 4205. — Βλ. ἐνθ' ἀνωτ., π.χ. «τοῦ Πορφυρογενήτου κυροῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου». — πρβλ. σχετικὸ κρητικὸ ἰδίωμα κύρης: «οἱ ἀνέθρεψέν το ἡ μάνα ντου δῆχος κυροῦ (=πατέρα) κανάκι» Βιτζέντζου Κορνάρου, Ὁ Ἐρωτόκριτος β' 598. — Παρόμοια καὶ στὴν Κύπρο, κύρης προσονομάζεται ὁ πατέρας (λ.χ. λέγεται «πῆς τοῦ κυροῦ σου», κατὰ προφορικὴ πληροφωρία μας ἀπὸ τὸν κύπριο φοιτητὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Σάββα Παπαπέτρου).

Παράλληλα πρὸς τίς λέξεις κυρὸς, κύριος, κύριος πρβλ. ἀνάλογη λέξη κύρ. Βλ. «κύρ (κύρ Γιάννης) ἀπὸ τὴν κλητικὴ κύρω (ὀνομαστικὴ κύριος) «με ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ ι». Ν. Ἀνδριώτη, Ἐτυμολογικὸ Λεξικὸ τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς, 2η ἐκδ., Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 175. — Βλ. λ.χ. «στὸ μαγαζάκι τοῦ κύρ Δημητρίου». Ν. Καζαντζάκη, Ὁ καπετὰν Μιχάλης (Ἐλευθερία ἢ θάνατος), Δ' ἐκδ., χ. χρ., σελ. 20. — Σ. Σ. Στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα ὁ κύρ χρησιμοποιεῖται τόσο γιὰ ζῶντες ὅσο καὶ γιὰ τεθεωτῆς κληρικούς. Βλ. συναφῆ: α) Γρηγόριος (ὁ Ε'), Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως... ἀγαπητὸ καὶ συλλειτουργὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἀνθίμης (1798)». Χρ. Σολομωνίδης, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, Ἀθήνα 1960, σελ. 186-187, 189. — β) «τὴν πρὸς θάνατον αἰτίαν τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης κύρ Γρηγορίου (Ἀπρίλιος 1698)». Τοῦ Αὐτοῦ, μνημ. ἔργ., σελ. 170.

62. Μηνολόγιον ἑορτῆς Μεγ. Βασιλείου, 1ης Ἰανουαρίου. — πρβλ. «καὶ θανόντα ζῆν λέγω» οἱ γὰρ δὲ καὶ οἱ ζῶσι καὶ τεθνηκότες. Συναξάριον ἑορτῆς Μεγ. Ἀθανασίου (Μηναῖον Ἰανουαρίου 19η).

— Πρβλ. «Καὶ χαίρομαι γιὰ τὸ ὅσο ζῶ θὰ ζεῖ καὶ αὐτὸς μέσα μου... πολλοὶ ἀγαπημένοι μου ποὺ πέθαναν, κατέβηκαν ὄχι στὸ χῶμα παρὰ μέσα μου στὴ θύμησίν μου, καὶ ξέρω πὰ πὸς ὅσο ζῶ θὰ ζῶνε... Τὸν θυμάμαι καὶ ἡ καρδιά μου στερεώνεται νιώθοντας πὸς μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὸ θάνατον». Ν. Καζαντζάκη, Ἀναφορὰ στὸν Γκρέκο, Ἀθήνα 1961, σελ. 41. — πρβλ. «Καὶ χαίρομαι γιὰ τὸ ὅσο ζῶ θὰ ζεῖ καὶ ἐγώ, θὰ στοχάζομαι καὶ θὰ βλέπω καὶ ἀκόμα ἀφοῦ πεθάνω, φτάνει νὰ ὑπάρχουν ἀκόμα καρδιές νὰ με θυμοῦνται» Τοῦ Αὐτοῦ, μνημ. ἔργ., σελ. 131.

63. Βλ. ἔννοια καὶ σημασία τῆς μνημοσύνης στὸ κείμενο μας καὶ στίς ὑποσημειώσεις μας ὑπ' ἀρ. 6 καὶ 9.

Ἐπισκόπου

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΨΑΡΙΑΝΟΥ

Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Πενηνταδύο ὁμιλίαι γιὰ τὴ θεία Λειτουργία.

Ἄχι μόνο γιὰ τὸ λαὸ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἱερεῖς).

Ἐκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας, σελίδες 18' + 438, δρχ. 650.

Βιβλιοπωλεῖο Δραγατσάνιου 2 — Πλατεία Κλαυθμῶνος.

Γράφατε Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 722.8008.

“ΚΑΙ ΜΗ ΕΙΣΕΝΕΓΚΗΣ ΗΜΑΣ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ.”

Τοῦ Πανος. Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ
Ἱεροκήρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

Α΄

Εἶτε κάποιος πολὺ χαρακτηριστικά: «Μὲ τὸ ε΄ αἷτημα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς —καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν— κοιμᾶμαι τὸ βράδυ καὶ μὲ τὸ ἔκτο —καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν— ξυπνῶ τὸ πρωί». Πραγματικά, στὸ τέλος κάθε ἡμέρας χρειάζομαστε τὴν συγχώρηση τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κοιμηθοῦμε εἰρηνικά. Ἀλλὰ στὴν ἀρχὴ κάθε ἡμέρας χρειάζομαστε τὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ ἡττηθοῦμε στὸν ἀγῶνα ἐναντία στοὺς πειρασμούς. Στὴν πραγματικότητα τὰ δύο αὐτὰ αἰτήματα εἶναι πολὺ στενὰ συνδεδεμένα. Γι’ αὐτὸ ἄλλωστε καὶ στὸ «Πάτερ ἡμῶν» ἐνώνονται μὲ τὸ «καὶ». Μὲ τὴν ἄφηση μᾶς ἐλευθερώνει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς. Μὲ τὸ αἷτημα «καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» ζητᾶμε τὴν βοήθειά Του, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε μέσα στὴ νέα ζωὴ, πού μᾶς χάρισε ἡ συγγνώμη τοῦ Θεοῦ. Πρᾶγμα, πού δὲν γίνεται χωρὶς ἀγῶνα ἐναντία στοὺς πειρασμούς.

Τί σημαίνει ὁμως «πειρασμός»; Ἡ πρώτη ἔννοια ἀπὸ τὸ «πειράζω» = δοκιμάζω, σημαίνει δοκιμασία. Ὁ Θεὸς μᾶς δοκιμάζει μὲ διάφορους τρόπους, γιὰ νὰ φανεῖ ἡ πίστη μας, ἡ ὑπακοή μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ ὑπομονή μας καὶ ἡ ἐλπίδα μας. Ὁλόκληρη ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι γεμάτη ἀπὸ τέτοια παραδείγματα δοκιμασίας τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀβραάμ δοκιμάζεται στὴν πίστη του ὅταν ὁ Θεὸς τοῦ ζητᾶ νὰ θυσιάσει τὸν μοναχογιό του. Ἡ πορεία τοῦ Ἰσραὴλ στὴν Αἴγυπτο ἦταν μιὰ ἀλυσίδα ἀπὸ δοκιμασίες τῆς πίστεώς του. Ὁ Ἰησοῦς δοκιμάζει τοὺς μαθητὲς Του, ὅταν κοιμᾶται μέσα στὸ πλοιάριο, πού τὸ κτυπᾶ ἡ θαλασσοταραχὴ. Θέλει νὰ δεῖ ὁ Θεὸς πόσο ἀντέχει ἡ πίστη μας σ’ Αὐτόν. Δηλ. νὰ τὸ διαπιστώσουμε ἐμεῖς, γιατί Ἐκεῖνος τὸ γνωρίζει. Ἔτσι πολλὰ συμβάντα τῆς ζωῆς μας θλιβερὰ καὶ ἀνεξήγητα πρέπει νὰ τὰ δοῦμε κάτω ἀπὸ τὸ πρῶμα τῆς δοκιμασίας. Δυσκολίες καὶ ἀδιέξοδα, ἀμηχανίες καὶ σκοτάδια στὴ ζωὴ μας ἔχουν σκοπὸ νὰ δοκιμάσουν καὶ νὰ δυναμώσουν τὴν πίστη μας. Εἶναι ἕνα παιδαγωγικὸ μέσο στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Θέλει μὲ τὴν δοκιμασία νὰ μᾶς φέρει πιὸ κοντὰ Του.

Ἐπάρχει ὁμως καὶ ἡ ἄλλη ὄψη. Μᾶς «πειράζει» καὶ ὁ πονηρὸς, ὁ διάβολος. Ἀλλὰ μὲ σκοπὸ ἀρνητικὸ. Θέλοντας νὰ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεό. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἡ πώση τοῦ Ἀδάμ. Ἐπαναστα-

τεῖ καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεὸ πιστεύοντας στὶς ὑποβολὲς καὶ διαβολὲς τοῦ ὄφρου. Τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς πώσεως δὲν μπορούμε νὰ τὶς παραβλέψουμε. Φθάνουν ἀπὸ τὴν ἀδελφοκτονία τοῦ Κάϊν μέχρι τὸ μῖσος καὶ τὴν ἔλλειψη εἰρήνης, τὶς φιλονικίες καὶ τοὺς πολέμους, τὶς ταξικὲς καὶ φυλετικὲς διαιρέσεις, πού συναντᾶμε σήμερα μὲ πολλὲς μορφές. Ἀπὸ τὸν Ἀδάμ κι ἔπειτα βρίσκεται μέσα στὸ αἷμα μας τὸ μικρόβιο τοῦ πειρασμοῦ, πού μᾶς ὀδηγεῖ στὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο, στὴν ἁμαρτία. Καὶ αὐτὴν δὲν θὰ μπορούσαμε ποτὲ νὰ τὴν νικήσουμε, ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ «δεύτερος Ἀδάμ», ὁ Χριστὸς, πού μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του «ἀνεκαίνισε» τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ μᾶς χάρισε τὴ δύναμή Του, γιὰ νὰ ἀντιστεκόμαστε καὶ νὰ νικᾶμε τὸ κακό.

Εἶναι φανερὸ ὅτι γι’ αὐτὴ τὴ δεύτερη κυρίως μορφή πειρασμοῦ πρόκειται στὸ αἷτημα αὐτὸ τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, πού μᾶς ἀπασχολεῖ. Καὶ αὐτὴ ἡ μορφή τοῦ πειρασμοῦ μπορεῖ νὰ παρουσιάζεται μὲ πολλὲς παραλλαγές. Ὅπως ὁ «πειράζων» μπορεῖ νὰ πάρει πολλὲς μορφές. Ἀπὸ «ἄγγελος φωτὸς» μέχρι «λέων ὀρνούμενος». Ἔτσι καὶ κάθε πειρασμὸς μπορεῖ νὰ ἔχει ποικιλία μορφῶν. Νὰ εἶναι φανερός ἢ κρυφός. Μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγεῖ σὲ φανερὴ περιφρόνηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ μπορεῖ ἐντελῶς ἀπαρτήρητα νὰ γκρεμίζει τὴν ἐσωτερικὴ δύναμη ἀντιστάσεώς μας. Μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιάζει τὴν ἁμαρτία σὰν κάτι σύμφωνο μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, νὰ φιμώνει τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ νὰ διασπᾶ τὴν σχέση μας μ’ Αὐτόν. Νὰ μᾶς θαμπώνει τὸ βλέμμα γιὰ τὸ οὐσιώδες καὶ νὰ μᾶς ἀφήνει νὰ κυριαρχοῦμεθα ἀπὸ τὰ ἐπιουσιώδη καὶ δευτερεύοντα. Νὰ διωλίζουμε δηλ. τὸν κώνωπα καὶ νὰ καταπίνουμε τὴν κάμηλο.

Κάτι ἄλλο ἀκόμη σχετικὰ μὲ τὸν πειρασμὸ πρέπει νὰ γνωρίζουμε. Ἐπάρχουν πειρασμοί, πού προέρχονται ἀπὸ μέσα μας καὶ ἄλλοι ἀπὸ ἔξω. Πειρασμοὶ πού ξεκινοῦν ἀπ’ τὴν καρδιά μας, ἀπὸ τὰ κέντρα ἐξουσίας τοῦ κακοῦ μέσα στὴν ἴδια τὴ ζωὴ μας, ἀπὸ τὶς δυνάμεις καὶ τὰ ἐνστικτα τῆς φύσεώς μας. Ὅπως ἀλλαγῶν καὶ ἐγωῖσμοί, νοθρότητα καὶ ἀδράνεια ἢ ἐπιτολαιότητα καὶ ἀνεύθυνη χρῆση τῶν δώρων καὶ δυνατοτήτων, πού μᾶς χάρισε ὁ Θεός. Καὶ ὑπάρχουν πειρασμοί, πού εἰσχωροῦν μέσα μας ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν αἰσθήσεων ἢ ἀπὸ τὴν σκέψη τῆς φαντασίας ἀνεβαίνουν

ἀπ' ἔξω πρὸς τὰ μέσα καὶ προσπαθοῦν νὰ μᾶς στομά-
σουν τὴ συνείδηση καὶ νὰ μᾶς χωρίσουν ἀπὸ τὸν Θεό.
Καὶ ἔτσι νὰ ὀδηγήσουν τὴ ζωὴ μας σὲ μιὰ λανθασμέ-
νη πορεία. Ὑπάρχουν ἀκόμα οἱ πειρασμοὶ ἐκ δεξιῶν
καὶ ἐξ ἀριστερῶν. Πειρασμοί, ποὺ μᾶς φέρνουν πόνο
καὶ ἄλλοι, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ψευδαίσθησι μιᾶς εὐ-
τυχίας. Κτυπήματα τῆς ζωῆς, ποὺ μᾶς κλονίζουν ἢ
καλὲς μέρες, ποὺ μᾶς κάνουν ἀδιάφορους καὶ ἐπιφαι-
νειακοὺς.

Ἄλλὰ θὰ πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι τὸ χειρότερο εἶδος
πειρασμοῦ εἶναι ὁ πνευματικὸς πειρασμός. Αὐτός, ποὺ
νικήθηκε καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ τρεῖς φορές στὴν ἔρημο.
Ἰσως ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ πειρασμοῦ εἴμα-
στε ἐμεῖς οἱ πιστοὶ πῶς ἐπιρρεπεῖς καὶ δύσκολα τὸν
διακρίνομε. Καὶ γι' αὐτὸ συμβαίνει πολλὰς φορές τὴν
σιγουριά τῆς πίστεως, ποὺ μᾶς χαρίζει ὁ Θεός, νὰ τὴν
μετατρέπομε σὲ ἀνθρώπινη σιγουριά, ποὺ μᾶς ὀδη-
γεῖ σὲ αὐτοπεποίθησι, ἐγωϊσμούς, φανατισμούς καὶ
διαίρεσεις. Λέμε «ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐννοοῦμε
ἢ δική μας δύναμις, ποὺ μόνο ἐμεῖς τὴν ἔχομε καὶ τὴν
διαχειριζόμαστε. Ἔτσι μεταθέτοντας τονισμούς καὶ κέν-
τρα βάρους δὲν καταλαβαίνομε πὼς μὲ εὐσεβεῖς μαν-
δύες πέφτομε στὴ δύναμις τοῦ κακοῦ.

Σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς πειρασμούς, μ' ὅποια μορ-
φή κι ἂν ἐμφανίζονται πρόκειται τελικὰ γιὰ τὸ ἐρώ-
τημα: Ἄν ἀναγνωρίζομε ἢ ἀμφισβητοῦμε τὴν κυ-
ριαρχία τοῦ Θεοῦ ἐπάνω μας. Ἄν δηλ. ἰσχύει γιὰ
μᾶς ἡ πρώτη ἐντολὴ «ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου,
οὐκ ἔσονται σοὶ θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ». Οἱ σημερινοὶ
ὅμως ἄνθρωποι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ νικήθηκαν ἀπὸ τοὺς
ποικιλόμορφους πειρασμούς, ἔχουν πολλοὺς «ἐτέρους
θεοὺς» ἐκτὸς τοῦ ἀληθινοῦ. Καί, ἐνῶ καυχῶνται γιὰ
τὴ δύναμις, τὴ γνώσι καὶ τὴν ἐλευθερία τους, εἶναι
ὑποδουλωμένοι σὲ ἀναρίθμητους ψεύτικους θεοὺς, ποὺ
τοὺς ἀπομυζοῦν κάθε ἰκμάδα τῆς ζωῆς τους. Καὶ ἔτσι
μένουν οἱ ἄνθρωποι ἄοπλοι καὶ ἀβοήθητοι μπροστὰ
στοὺς πειρασμούς.

Πρέπει γι' αὐτὸ νὰ συνειδητοποιήσομε πρῶτα -
πρῶτα ὅτι ὁ πειρασμός δὲν εἶναι μιὰ ἐξαιρέσι, ἀλλὰ
εἶναι μιὰ φυσικὴ κατάστασις γιὰ τὸν ἄνθρωπο σήμερα.
Καὶ δεῦτερο ὅτι μόνοι μας δὲν μποροῦμε νὰ νικήσο-
με ἂν δὲν σταθοῦμε δίπλα στὸ Χριστὸ καὶ δὲν ἀντλή-
σομε ἀπ' τὴν δύναμις Του. Ἄν δὲν ἐνσωματωθοῦμε
μὲ τὸ Χριστὸ στὴν Ἐκκλησία Του «Μὴ εἰσενέγκῃς
ἢ μ ἄ σ εἰς πειρασμόν» λέμε. Τὴ λέξι «ἡμᾶς» θὰ ἤθε-
λα νὰ τονίσω. Αὐτὴ ἡ λέξι μᾶς δείχνει ὅτι στὸν ἄ-
γωνα μας δὲν εἴμαστε μόνοι. Εἶναι μαζί μας καὶ ἄλλοι
καὶ εἴμαστε μαζί μὲ ἄλλους. Γιατί ὅλοι ἀνήκομε στὴν
Ἐκκλησία. Καὶ μέσα ἀκριβῶς στὴν Ἐκκλησία τοῦ
Χριστοῦ μποροῦμε ὁ ἕνας νὰ συμβουλευεῖ καὶ νὰ ἐνι-

σχύει τὸν ἄλλο μὲ ἀγάπη. Καὶ πρὸ παντός μποροῦμε
νὰ ἀντλοῦμε τὴν χάρις τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας,
μετέχοντας στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἔτσι νὰ ἀγω-
νιζόμαστε καὶ νὰ σηκωνόμαστε μετὰ ἀπὸ κάθε πτώσι.
Ὅπως ὁ Ἐρὸς Χρυσόστομος μᾶς συμβουλεύει: «Ὅσα-
κις ἂν ἀμάρτη εἴσελθε μετανόησον. Ἱατρεῖόν ἐστι ἐν-
ταῦθα συγχώρησι ἀμαρτημάτων παρέχων». Ἡ Ἐκ-
κλησία εἶναι τὸ ψυχικὸ ἱατρεῖο καὶ τὸ πνευματικὸ δ-
πλοστάσιον κατὰ τῶν πειρασμῶν, ὥστε «ἅπαντα κατερ-
γασάμενοι στήναι» (Ἐφεσ. στ' 13).

Β'

Μελετῶντας τὸ ἕκτο αἴτημα τῆς Κυριακῆς Προσευ-
χῆς προσπαθήσαμε νὰ καταλάβομε —στὸ προηγού-
μενο κεφάλαιο— τὸ σκοτεινὸ τρόπο, ποὺ ὁ πειρασμός
μὲ τίς πολλὰς καὶ ποικίλας μορφὰς του εἰσχωρεῖ στὴ
ζωὴ μας καὶ θέλει νὰ μᾶς παγιδεύσει στὸ δίχτυ του.
Ἄλλὰ τὸ αἴτημα αὐτὸ ἔχει καὶ μιὰ ἀκόμη σημασία
σχετικὴ μὲ τὴν καθημερινότητά μας, θὰ ἔλεγα, ποὺ
πρέπει νὰ συνειδητοποιήσομε. Τότε θὰ καταλάβομε
βαθύτερα πὼς ἐξελίσσεται ἡ ζωὴ μας.

Στὴ ζωὴ μας δηλ. βρίσκονται διάφορα πράγματα.
Ὅλες οἱ ἀναρίθμητες πραγματικότητες, ποὺ μᾶς συναν-
τοῦν καί, ποὺ τίς χρειαζόμαστε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔρ-
γα μας: Διατροφή, ἔνδυσι, στολισμός, ἐργαλεῖα, μέ-
σα, κατοικία κ.λπ. Πὼς ἐνεργοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα;
Καλὰ ἢ κακὰ; Ἡ ἀπάντησι εἶναι: Ἐξαρτᾶται. Μία
τροφή μπορεῖ νὰ μᾶς θρέψει καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸ.
Μπορεῖ ὅμως νὰ μᾶς παρασύρει καὶ σὲ μιὰ ἀμετρία.
Καὶ αὐτὸ εἶναι κακὸ. Ἐνα ὥραϊο ἀντικείμενο μπορεῖ
νὰ μᾶς δώσει χαρὰ καὶ νὰ μᾶς ἐμπνεύσει γιὰ δημιουρ-
γία. Μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μᾶς ὑποδουλώσει, νὰ μᾶς
κάνει ἀνελεύθερους. Κάθε τι δηλ. εἶναι διφορούμενο,
ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπίδρασι ποὺ ἀσκεῖ ἐπάνω μας. Τὸ
χρῆμα εἶναι καλὸ ὅταν μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπ' τὴν ἐννοια
καὶ μᾶς δίνει ἐλευθερία κινήσεων. Μπορεῖ ὅμως νὰ
ἀποθεῖ μοιραία καταστρεπτικὸ, ὅταν ἀποκτᾶ ἐξουσία
ἐπάνω στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κάνει ἄπληστο, ἀνέντιμο,
φιλάργυρο. Τίποτα δὲν εἶναι ἀπλὰ καὶ μονοσήμαντα
καλὸ. Κάθε τι μπορεῖ νὰ ἐνεργήσει καὶ ἀντίθετα. Γιατί
τὸ γεμάτο ἀντιφάσεις ἐσωτερικὸ μας ἀντιδρᾷ καὶ ἀντα-
ποκρίνεται μὲ διαφορετικὸ τρόπο.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ γεγονότα, ποὺ ἀπαρτί-
ζουν τὴ ζωὴ μας. Ἡ ἴδια συνάντησι μπορεῖ νὰ βοη-
θήσει ἢ νὰ βλάψει. Ἐνα χαρούμενο γεγονός μπορεῖ
νὰ γίνει γιὰ τὸν ἕνα ἀρχὴ μιᾶς εὐτυχισμένης ζωῆς καὶ
ἄλλον νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἐπιπολαιότητα καὶ ἐπιφαι-
νειακότητα. Ὅλα δηλ. τὰ πράγματα ἢ τὰ γεγονότα
τῆς ζωῆς ἀξιολογοῦνται —εἶναι καλὰ ἢ κακὰ— ἀνά-
λογα μὲ τὴν στάσι, ποὺ θὰ πάρει ὁ ἄνθρωπος. Ἀνά-

λογα δηλ. με την ἀπόφαση τοῦ ἀνθρώπου, ὅλα μπορεῖ νὰ ὀδηγήσουν σὲ πειρασμό.

Συνήθως διακρίνομε στοὺς ἀνθρώπους ἀρετὲς καὶ ἀδυναμίες. Καλὸ καὶ κακὸ. Καὶ βλέπομε αὐτὲς τὶς δύο δυνατότητες σὰν ξεχωριστὲς ἐνέργειες τὴν μία δίπλα στὴν ἄλλη. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐκφράζει τὴν πραγματικότητα. Ἄν παρατηρήσουμε προσεκτικὰ μιὰ θετικὴ ιδιοσυγκρασία, θὰ δοῦμε ὅτι ἔχει καὶ τὴν δυνατότητα γιὰ τὸ κακὸ. Ἐνας ἄνθρωπος π.χ. ποὺ ἔχει τὸ ὠραῖο χάρισμα τῶν δυνατῶν αἰσθημάτων, διατρέχει περισσότερο τὸν κίνδυνο νὰ γίνῃ ἀπερίσκεπτος, ὀρμητικὸς, βίαιος. Ἐνας πάλι συνετὸς καὶ φρόνιμος μπορεῖ νὰ ὀδηγηθεῖ στὸν ἐγωϊσμό καὶ στὴν αὐτοδικαίωση, στὸ «δικαιοῦν ἑαυτὸν» τῶν φαρισαίων. Ἐτσι θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπινους τύπους καὶ νὰ δοῦμε πὼς ὅλοι ἔχουν τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ. Κάθε ἀρετὴ ἔχει τὴν δυνατότητα τοῦ κακοῦ καὶ κάθε κακὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν κατάχρηση μιᾶς καλῆς δυνάμεως. Αὐτὸ σημαίνει γιὰ τὸ θέμα μας ὅτι κάθε στοιχεῖο τῆς ὑπάρξεώς μας, κάθε πρᾶγμα, ποὺ συναντᾶμε, κάθε γεγονὸς, ποὺ μᾶς ἀγγίζει, κάθε ιδιοσυγκρασία, ποὺ ἔχομε, κάθε δύναμη, ποὺ διαθέτομε, μπορεῖ νὰ γίνῃ «πειρασμός». Αὐτὸ εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη ἐκείνης τῆς πραγματικότητας, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀξιοπρέπιά μας. Καὶ αὐτὴ ἡ πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Τὸ ζῶο ζεῖ καὶ κινεῖται μέσα στὸ περιβάλλον του ἀναγκαστικά, ὅπως πρέπει, ὠθούμενο ἀπ' τὴ φύση του. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως μπορεῖ νὰ γνωρίζει, νὰ κρίνει, νὰ διαλέγει καὶ νὰ ἐνεργεῖ ἀνάλογα. Ὄταν ἐνεργεῖ ἀπὸ ἀνάγκη, ἀπὸ συνήθεια, χωρὶς πολὺ σκέψη, ἡ ἐλευθερία του εἶναι μικρὴ. Γι' αὐτὸ ρωτᾶ: Τί πρέπει νὰ κάνω; Μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ κάτι σωστὰ ἢ νὰ τὸ καταχρασθεῖ. Τότε καταλαβαίνει ὅτι ἡ ἐλευθερία του, ποὺ τοῦ δίνει ἀξιοπρέπεια, εἶναι καὶ ἓνα φορτίο γιατί γεννᾷ εὐθύνη. Καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος, ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ ζωντανὰ ὄντα, μπορεῖ ν' ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών του. Γι' αὐτὸ τὸ αἴτημα «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» μᾶς θυμίζει πόσο εὐκόλα μπορούμε νὰ κάνουμε λάθος ἐπιλογές, γιατί, ὅπως λέγει ὁ Ἀδελφὸς Θεὸς Ἰάκωβος «ἐκαστος πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελεκόμενος» (Ἰακ. α' 14). Καὶ γι' αὐτὸ παρακαλᾶμε τὸ Θεὸ νὰ μᾶς κρατᾷ ἀγρυπνοῦς.

Μήπως ὅμως μ' αὐτὸ τὸ αἴτημα θέλομε νὰ μεταθέσουμε στὸ Θεὸ τὴν εὐθύνη τῶν ἀποφάσεων καὶ ἐνεργειῶν μας; Δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνουμε τὶς εὐθύνες μας ἀντὶ νὰ ζητᾶμε τὴν βοήθεια κάποιου ἄλλου; Στὴν ἐρώτηση αὐτὴ ὑπάρχει μιὰ λέξη, ποὺ πρέπει νὰ προσέξουμε. Βλέπει τὸν Θεὸ σὰν κάποιον «ἄλλο». Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὁ «ἄλλος». Ἐνας ἄλλος γιὰ

μένα εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, ἓνας «πλησίον», μιὰ περατὴ ὑπαρξη. Ὄταν βρισκόμαστε σὲ κάποια δυσκολία, ἀπευθυνόμαστε ἴσως σ' ἓνα ἄλλο ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσει. Ἐτσι ἐγκαταλείπομε τὴν μοναξιά τῆς εὐθύνης μας. Ἡ μένομε κλεισμένοι στὸν ἑαυτὸ μας. Γιατί ὁ ἄλλος εἶναι πραγματικὰ ἓνας «ἄλλος». Μιὰ ἄλλη περατὴ πραγματικότητα δίπλα στὴν δική μας. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ μ' αὐτὸν τὸν ὄρο, σὰν ἓνας «ἄλλος». Οὔτε μὲ τὸ ἀντίθετο: σὰν ταυτισμένος μὲ μᾶς. Ἡ πραγματικότητά Του αἶρει αὐτοὺς τοὺς δύο ὄρους. Εἶναι ὁ Δ η μ ι ο υ ρ γ ὅ ς μου.

Δὲν ὑπῆρξαμε ἐμεῖς πρῶτα καὶ μετὰ ἦλθε ὁ Θεὸς δίπλα μας, ὡς ἓνας «ἄλλος». Ἀλλὰ ὑπάρχομε μόνο γιατί Ἐκεῖνος μᾶς κάνει νὰ ὑπάρχομε. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσωπικότητά μας, ὑπάρχει μόνο ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἀπευθύνει τὴν κλήση Του. Μπορεῖ νὰ πῶ «ἐγὼ», ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μὲ λέει, μὲ ὀνομάζει, «Σὺ». Εἶμαι ἐλεύθερος καὶ ὑπεύθυνος, γιατί Ἐκεῖνος μὲ θέλει ἐλεύθερο. Κατὰ τὸ μέτρο, ποὺ ἡ θέληση καὶ ἡ κλήση τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται σὲ μένα, γίνομαι «ἐγὼ», πρόσωπο. Ὅσο περισσότερο βρίσκεται μέσα μας ὁ Θεὸς καὶ βασιλεύει ἡ θέλησή Του σὲ μᾶς — ὅσο δηλ. περισσότερο Πνευματοφόροι γινόμαστε — τόσο καθαρότερα γινόμαστε πρόσωπα ἐλεύθερα καὶ ὑπεύθυνα.

Ὄταν, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ αἴτημα τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» στρέφεται πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοῦ ζητᾷ νὰ τὸν βοηθήσει στὴν ἀδυναμία του, ὥστε ν' ἀντιμετωπίσει τοὺς μόνιμους πειρασμοὺς τῆς ζωῆς, αὐτὸ δὲν σημαίνει δειλία, οὔτε μετάθεση εὐθύνης. Ἀλλὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεὸ, ποὺ μᾶς δημιούργησε καὶ μᾶς κρατᾷ στὴ ζωὴ, νὰ μᾶς δυναμώσει στὴ προσωπικὴ μας ὑπευθυνότητα. Χωρὶς δειλία, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐπιπόλαια αὐτεπεποίθηση στὶς δυνάμεις μας, ὅπως ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει, τὸ αἴτημα αὐτὸ μᾶς διδάσκει τὴν γενναϊότητα συνδυασμένη μὲ τὴν μετριοφροσύνη: «Ἐλκυσθέντας μὲν γὰρ δεῖ γενναίως ἐστάναι, μὴ καλουμένους δὲ ἡσυχάζειν καὶ τὸν καιρὸν ἀναμένειν τῶν ἀγώνων, ἵνα καὶ τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὸ γενναῖον ἐπιδειξόμεθα».

Γ'

Τὸ αἴτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, μᾶς ὀδηγεῖ τὴν σκέψη καὶ πρὸς μιὰ ἄλλη κατεύθυνση. Πολλὲς φορὲς ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ὀδηγοῦμε τὸν πειρασμὸ τοὺς συνανθρώπων μας. Δηλ. ποιοὶ σὲλ... ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὶς ἐπιδιώξεις του, γίνεται ἀφορμὴ πειρασμοῦ καὶ σκανδάλου γιὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἀκόμη τόσο συχνὰ οἱ ἄνθρωποι χαίρονται γιὰ τὰ λάθη τῶν ἄλλων. Τὸ καλὸ ξεσηκώνει τὸ φθόνον καὶ τὴν

αντίδραση. Τò καθαρò και τò εὐγενικò ἐρεθίζει τούς ανθρώπους και τούς γεννᾶ τὴν ἐπιθυμία νὰ τò καταστρέφουν σπρώχνοντας τούς ἄλλους στò κακò. Ὅδηγώντας τους δηλ. «εἰς πειρασμόν». Καὶ αὐτò δυστυχῶς δὲν τò συναντᾶμε μόνο σὲ ἀρρωστημένους και ἐγκληματικούς χαρακτήρες, ἀλλὰ τò συναντᾶμε, δυστυχῶς, καθημερινᾶ γύρω μας, ἀλλὰ και μέσα μας. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθοῦμε ποιά μέσα θεωροῦμε ἐπιτρεπτò νὰ χρησιμοποιοῦμε προκειμένον νὰ ἐπιτύχουμε κάποια ἐπιδίωξη ἢ ἐπιθυμία μας.

Ἡ ζωὴ γύρω μας εἶναι γεμάτη ἀπò τέτοιες περιπτώσεις. «Οἱ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσι», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Ἅπ. Παῦλος. Ὁ καθένas κληγᾶ τò συμφέρον του. Καὶ μὲ ποῖο ἀνεπίτρεπτο τρόπο! Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ εἶναι ἡ ἀλληλεξάρτηση ὄλων τῶν ποικίλων προσπαθειῶν τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν συντήρησή του, νὰ ἀποκτήσει περιουσία, νὰ κερδίσει. Αὐτò φαίνεται κατ' ἀρχὴν φυσικό, ἀλλὰ πῶς γίνεται; Μήπως μὲ τὰ χαρίσματα και τὴν ἐργατικότητα; Μὲ τὴν ὀργανωτικὴν ἰκανότητα κ.τ.τ.; Βέβαια αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ βάσεις. Ἀλλὰ τί συμβαίνει μὲ τὴν εὐλικρίνεια και τὴν τιμιότητα; Ποῦ π.χ. σταματᾶ ἡ διαφήμιση και ἀρχίζει τò ψέμα; Ἡ ραφιναρισμένη ἀπάτη; Ἀλήθεια, ἂν μπορούσαμε μὲ μιᾶς νὰ βγάλουμε ἀπò τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τὴν ἀνευλικρίνεια και τὴν ἀνεπιτιμότητα, ἢ δόνηση θὰ ἦταν μεγάλη.

Ἡ ἂν σκεφθοῦμε ἕνα ἄλλο στοιχεῖο ἀπò τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τί κάνει ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἰκανοποιήσει τὴν ἐπιθυμίαν του; Δὲν προσπαθεῖ νὰ ξυπνήσει τὴν αἰσθήσεις τοῦ ἄλλου και νὰ ὀδηγήσει σὲ μιᾶ ἀβεβαιότητα τὴ συνειδήσή του; Βρίσκει αὐτονόητη τὴν γενικὴ ἀποψη, πού λέει: «Ἐτσι εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύση και μπορῶ νὰ χρησιμοποιῶ κάθε μέσο γιὰ τούς σκοπούς μου. Γιὰ τὴν ἰκανοποίηση τῶν ἐπιθυμιῶν μου». Διαφήμιση, εἰκόνα, films, τοῦ στηρίζουν αὐτὴ τὴν ἀποψη. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπαίσχυντες και ἀνησυχητικὰς ἐπιδράσεις, πού ἀσκοῦν αὐτὰ σὲ νέους και μεγαλύτερους, ἔ, ἐκεῖ ἂς μὴ μιλάμε γιὰ εὐθύνες!...

Γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ μιᾶ ἄλλη περιοχὴ τῆς ζωῆς. Πόσα κάνει ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὴν δύναμη; Τὴν κοινωνικὴ προβολὴ και ἐπιβολὴ; Μὲ ποιά μέσα προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχει κοινωνικὴ ἐπιρροή; Μὲ χαρίσματα, ἰκανότητες, σκοπούς συνειδητοποιημένους; Δυστυχῶς ὄχι μόνο μ' αὐτὰ. Ἀλλὰ και μὲ ἐκμετάλλευση τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. Μὲ διαίρεση τῶν ἀνθρώπων. Ἀνακινώντας πάθη. Ξυπνώντας στοὺς ἀνθρώπους τὴν δυσπιστία, τò φθόνον, τò μῖσος. Κι ἔπειτα χρησιμοποιώντας τα γιὰ τούς σκοπούς του.

Ἄν ρίξουμε μιᾶ ματιὰ στὴν ἱστορία θὰ δοῦμε, ποιά μέσα και ποιὰς μεθόδους χρησιμοποιοῦν ὄλοι, ὅσοι

πεινοῦν γιὰ δύναμη, ἐξουσία. Πῶς ἐπικρατεῖ ἕνας δολοκλήρωτισμός; Πῶς συμβαίνει ὥστε ἕνα ἄτομο ἢ μιᾶ ὀμάδα νὰ παίρνει τὴν δύναμη στὰ χέρια της και νὰ ἐξουσιάζει ἕνα λαό; Φυσικὰ ὑπάρχουν ὀρισμένες δυσᾶρεστες καταστάσεις, πού πρέπει ν' ἀντιμετωπισθοῦν. Κάποιες ἀδικίες, πού πρέπει νὰ διορθωθοῦν. Μ' αὐτὲς τὴς δικαιολογίες προχωρεῖ ἕνας δολοκλήρωτισμός. Καὶ προσπαθεῖ μὲ συνειδητὰ ψέματα νὰ παραπλανήσει τὴ δύναμη ἀντιστάσεως τῶν ἀνθρώπων. Δηλ. θέλει νὰ ἀμβλύνει, νὰ ἐξασθενήσει τὴν κρίση γιὰ τò καλò και τò κακò, τò σωστò και τò λάθος. Μέχρι νὰ διαμορφωθεῖ μιᾶ νοοτροπία πού θεωρεῖ σωστò κάθε μέσο, πού βοηθεῖ στὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πίστη στò Θεὸ δίνει στοὺς ἀνθρώπους τὴ δύναμη νὰ κρατοῦν τὴν ἀξιοπρέπεια και τὴν ἐλευθερία τους, μπαίνει σὲ ἐνέργεια μιᾶ προπαγάνδα, πού μὲ παραπλανήσεις και συκοφαντικὰς ἐμφανίζει τὴν ἀλήθεια σὰν ἀνοησία. Μέχρις ὅτου θεωρεῖται πιά ἀνόητος ὅποιος μένει πιστὸς στò Θεὸ. Βέβαια δὲν λείπουν κι ἐκεῖνοι πού ἐκμεταλλεύονται τὴν πίστη, τò θρησκευτικὸ συναίσθημα τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ στηριχθοῦν. Καὶ τò ἕνα κακò και τò ἄλλο χειρότερο. Γιὰτι κι αὐτοὶ οἱ δεῦτεροι στὴν πτώση τους, πού ἔρχεται ἀργὰ ἢ γρήγορα, συμπαρασύρουν και τὴν πίστη, δηλ. τὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτò ἡμεῖς οἱ πιστοὶ πρέπει ν' ἀποφεύγουμε ἄγρυπνα τέτοιους ἐναγκαλισμούς.

Και ἀκόμη ὑπάρχουν οἱ ἄλλες ἐκείνες σατανικὰς μέθοδοι, πού καταστρέφουν στὸν ἄνθρωπο και τὴ δυνατότητα νὰ κρίνει και δὲν ξέρεσι πιά τί εἶναι σωστò και τί λάθος. Μέθοδοι, πού διαλύουν τόσο τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα, ὥστε αὐτὴ νὰ παραδίδεται και νὰ ὀμολογεῖ ἐνοχὴ γιὰ κάτι πού εἶναι ἀθῶος. Ἀλήθεια πόσους και πόσους τρόπους ἔχει ἐπινοήσει σήμερα ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ παραπλανᾶ τὸν ἄνθρωπο. Ἀπὸ τὴν «ἀθῶα» διαφήμιση μέχρι τὴν ἐνσυνειδητὴ προπαγάνδα και τὴν ἐγκληματικὴ, μὲ διάφορες μορφές, πλύση ἐγκεφάλου. Ἐτσι οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι ὀδηγοῦν τούς ἀνθρώπους «εἰς πειρασμόν». Καὶ πρέπει κάθε φορὰ, πού λέμε πρὸς τὸν Θεὸ «και μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» νὰ σκεπτόμαστε μήπως ἡμεῖς γινόμαστε ἀφορμὴ πειρασμοῦ γιὰ τούς ἄλλους ἢ θύματα καλοστημένων πειρασμῶν.

(Συνεχίζεται)

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾶ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει γὰ ἀπευθύγεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γεωργίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι Δημόσιες Σχέσεις στο χώρο της Εκκλησίας είναι ένα άκρως κατάλληλο κλειδί, ώστε ο άμβωνας, όχι μόνο να μη μείνει σιωπηλός σε πλήθος προβλήματα του καιρού μας, αλλά και να ανοίγει πόρτες με τις καλύτερες, δυνατές διεξόδους και λύσεις. Κι αυτό, γιατί:

1. Χρειάζονται πολλές, σωστές και καλές πληροφορίες. «Γνώση είναι να ξέρει κανείς όλη την αλήθεια».

2. «Στην εποχή μας ο κίνδυνος είναι ότι τα τεχνικά μέσα είναι πιο ανεπτυγμένα από τα μηνύματα που μεταφέρουν» και πρέπει ή Εκκλησία ν' αλλάζει ρυθμό, δομή και τρόπους συγκρότησης των μηνυμάτων αυτών.

3. Η εξάπλωση του ευαγγελικού λόγου δεν πραγματοποιείται πιά μόνο, επειδή είναι θεόπνευστος και ιερός. Άλλα και από τις νομοτέλειες κάποιας μεθόδου κάποιου δραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου συστήματος.

4. Η ειλικρινής πληροφόρηση και η διαφάνεια αφήνουν ελεύθερο τον άνθρωπο να κρίνει σωστά. Και δοηθούν, όπως σήπαστε, στην αποδοχή των μηνυμάτων.

Και οι σύντομες αυτές σκέψεις έχουν, ακριβώς, ένα και μοναδικό σκοπό: οι Δημόσιες Σχέσεις να λειτουργήσουν ως κλειδί του κλειδιού, για μιὰ διερεύνηση ή και ανανέωση της αντίληψης που υπάρχει στη διάδοση του χριστιανικού μηνύματος, σήμερα, στον κόσμο.

Σε μιὰ σύγχρονη κοινωνία, όπου θά δεσπόζουν, καθημερινά, οι προκλήσεις και οι προσκλήσεις για διάλογο, οι τεχνολογικές εκρήξεις, ή άφθονη παιδεία, τα μέσα επικοινωνίας μαζικής, ή εθόνη και τα εξουσιαστικά σήματα του ραδιοφώνου και του Τύπου, απ' όλο τον κόσμο (Ε.Ο.Κ., δορυφορικές διασυνδέσεις, ξένες επιρροές και διαμορφώσεις, ενεργοποίηση άλλοθρησκων και αίρετικών) ή οργάνωση, σε όλα τα επίπεδα, των Δημοσίων Σχέσεων, είναι μιὰ ανανεωμένη εϋθύνη και ένα επειγόν χρέος για έκπληρωση.

Του κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(Επιλογή)

Άλεξίου Σπ., Κοσμικές εκδηλώσεις, «Καθημερινή», 19.11.1987.

Άσπιώτη Άρ. Α., Ψυχολογία των ανθρώπινων σχέσεων, Άθήνα, 1967.

Βαλασιδή Ιωάν., Ο προπαγανδιστικός μύθος, Άθήνα, 1962.

Βαλασιδή Ιωάν., Ψυχολογία και Προπαγάνδα, Άθήνα, 1963.

Δήμου Νικ., Η Κοινή Γνώμη στο χώρο της Πολιτείας, Άθήνα, 1962.

Εϋθυμίου, Επισκόπου Άγγελών, Το σύγχρονο άστικόν περιβάλλον ως ποιμαντικόν πρόβλημα, Άθήνα, 1980.

Ζομπανάκη Σπυρ., Δημόσιαι Σχέσεις, Άθήνα, 1975.

Κακαβελάκη Δημ., Προβλήματα και προοπτικές των Δημοσίων Σχέσεων, Περιοδ. «Δ. Δ. Έπιχ.», τ. 19, Άθήνα, 1964.

Κανελλόπουλου Άθαν., Η πληροφόρηση ως όρος ελευθερίας, «Καθημερινή», 2.9.84.

Λούβαρι Νικ., Συμπόσιον Όσίων, Άθήνα, 1962.

KENNETH LEECH, Η ανανέωση του κοινωνικού μηνύματος της Εκκλησίας, «Άριος Ζωής», 1976.

Κούτσα Συμ., Άρχιμ., Ο επικοινωνιακός άνθρωπος, Άθήνα, 1980.

Κρίπς Στάφορντ, Για μιὰ Χριστιανική Δημοκρατία, Άθήνα 1949.

Μαγκλιθέρα Διον., Οι Δημόσιες Σχέσεις και η Εκκλησία, Περιοδ. «Δημοσιότης και Προβολή», τ. 38, Άθήνα, 1962.

Παπαμιχαλάκη Ιωάν. Ν., Ραδιόφωνο και Τηλεόραση, Περιοδ. «Αιών», τ. 23, Άθήνα, 1961.

Παπαμιχαλάκη Ιωάν. Ν., Το περιεχόμενον της πρώτης εκδηλώσεως Δημοσίων Σχέσεων εις την Έλ-

* Συνέχεια εκ τής σελ. 223 του ύπ' άρ. 11 τεύχους.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ Κ/ΠΟΛΕΩΣ (*)

Του Πρωτοπρ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

«Θεός Κύριος και ἐπέφανεν ἡμῖν». Ἀρχίζει ὁ Ὁρθρος, θαθειά, σὲ χαμηλὲς θάσεις. Λὲς καὶ ξεκινήσαμε νὰ κτίσουμε τὸ μεγάλο οἰκοδόμημα τοῦ κόσμου. Σταθμὸς πρῶτος, ἢ πρώτη Αἴτηση. Καὶ συνεχίζουμε νὰ ἀνεβάσουμε τὴν οἰκοδομὴ με ἓνα τόνο πάνω στὰ Καθίσματα ποὺ ἀκολουθοῦν γιὰ νὰ φθάσουμε κάποτε στὶς Καταβάσεις καὶ στοὺς Αἶνους με τὰ γεμάτα ἴσα καὶ νὰ ἐγγίσουμε στὶς κορυφές, στὸ Δοξαστικό.

Στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ ψάλλονται κάθε Κυριακὴ τὰ ἀργὰ Εὐλογητάρια. Στὸ μεταξύ, καταφθάνουν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα σημεῖα τῆς Πόλης. Ἀνησυχοῦν στὸ δρόμο μὴ μείνουν «ἔξω τοῦ νυμφῶνος» καὶ τρέχουν νὰ πιάνουν τὶς καλλίτερες θέσεις στὸ σολέα ἢ στὰ στασίδια στὰ δύο κλίτη. Στὸ «Δόξα Πατρι» τῶν Εὐλογητάριων τὶς Κυριακὲς ἢ στὸ «Δόξα Πατρι» τοῦ Ἀ' Ἀντιφώνου στὶς ἑορτὲς παίρνουν τὶς θέσεις τους ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης καὶ ὁ Ἄρχων Λαμπαδάριος με τὴν καθιερωμένη τάξη⁴⁰.

Ὅταν σταματᾷ ὁ Κανόνας καὶ ἀρχίζει ὁ Πολυέλκος «Δουλοὶ Κύριον» σημαίνει ὅτι ἔχουμε καθυστέρη-

ρηση καὶ θὰ ἔχουμε ἀγαμονή. Πραγματικὰ ὅλοι βρίσκονται σὲ ἀνάμονή «πότε θὰ κατέβει;» — ὁ Πατριάρχης — λὲς καὶ ὑπάρχει κίνδυνος μήπως δὲν ἔλθει. Γι' αὐτὸ κάθε τόσο τὰ δλέμματα εἶναι στραμμένα πρὸς τὰ κάτω, δηλαδὴ πρὸς τὴν εἴσοδο καὶ κάθε κρότος κουδουνιοῦ ἢ ἄλλου θορύβου κινεῖ τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν περιέργεια μήπως ἔφθασε ἡ πομπή.

Ἐπὶ τέλους... «Εἰς Πολλὰ ἔτη». Εἶναι τὸ «καλῶς ὤρισες» καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Πατριάρχου «ἢ καλημέρα του». Ὅλοι κάτω, χαμηλὰ τὸν ὑποδέχονται καὶ σὲ θάση χαμηλὴ ψάλλουν. Ἐτσι ὑποδέχονται, ἔλεγε ὁ Πιρίγγος. Παίρνουν «Καιρὸ» οἱ κληρικοὶ ποὺ θὰ λειτουργήσουν, με τάξη καὶ με δῆματα ρυθμικά. Ὁ Πρωτοψάλτης ἀφοῦ κάνει σχῆμα στὸν Πατριάρχου καὶ ἀνέβει στὸ στασίδι του, ἀρχίζει στὸν ἀνάλογο χρόνο λαμπρὰ καὶ

Δ' ἤχου καὶ τὸ Προκειμένον αἱ δὲ ἡμέραι αὗται εἶναι: ἡ ἑορτὴ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἡ ἑορτὴ τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου, ἡ τῶν Θεοφανείων, τὸ μέγα Πάσχα καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς πρὸς δὲ ταῦταις καὶ πάσαι αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ὁρθρου τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. (Ἀγγέλου Βουδούρη, Οἱ Μουσικοὶ Χοροὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κάτω χρόνους, εἰς Ὁρθοδόξα 12 (1937) 98, ὑποσημείωσις. Καὶ Ἀνάπτυπον 1937, σελ. 6). Ἐπίσης, περὶ τῆς καθιερωμένης τάξεως τῆς χοροστασίας τοῦ Πρωτοψάλτου καὶ Λαμπαδαρίου, δεῖς σχετικὰ στὴ μελέτη αὐτὴ στὸ κεφ. Ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Σαββάτου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 216 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

40. Πεντάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ πρωτοψάλτης μετὰ τοῦ λαμπαδαρίου χοροστατεῖ καὶ ψάλλει ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ θεὸς Κύριος ψάλλων τὸ Ἀπολυτίκιον, τὰ Καθίσματα, τὰ Ἀντίφωνα τοῦ

λάδα καὶ ἡ σημασία του εἰς τὴν μετέπειτα ἐμπέδωσιν τοῦ θεομοῦ, Ἀθήνα, 1985.

Παπαμιχαλάκη Νικ. Γ., Αἱ τελέσεις τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, Περιοδ. «Δ. Δ. Ἐπιχ.», Ἰανουάρ. 1977 κ.έ.

Παυλίδη Μάνου, Οἱ Δημοσίες Σχέσεις, Ἀθήνα, 1955.

Παπαντωνίου Ἀντ. Κ., Τὸ μέλλον λέγεται Χριστός, Ἀθήνα, 1972.

Σταυρόπουλου Ἀλ., Στιγμιότυπα καὶ περιπλανήσεις, Ἀθήνα, 1984.

Στρομπούλη Λαμ., Οἱ Δημοσίες Σχέσεις καὶ ἡ Ἐκκλησία, Περιοδ. «Δημοσιότης καὶ Προβολή», τ. 38, Ἀθήνα, 1962.

Συνέν, Καρδινάλιος Βελγίου, Γιατί ἡ Ἐκκλησία διέρχεται κρίση; «Τὰ Νέα», 20.4.1970.

Τσαούση Γ. Δ., Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, Διάλεξη 15.3.1970.

Τόφλερ Ἄλβιν, Τὸ τρίτο κύμα, Ἀθήνα, 1982.

Φάρου Φιλότητος, Ἀρχιμ., Ὁ διάλογος, ἀρχὲς καὶ μέθοδοι, Ἀθήνα, 1979.

Φερούση Δημ. Σ., Ἐκκλησία καὶ σύγχρονα μέσα Ἐπικοινωνίας, Ἀθήνα, 1970.

Φερούση Δημ. Σ., Ἀποστολικὴ Διακονία, πενήντα χρόνια Ἐπικοινωνίας, Ἀθήνα, 1986.

Φερούση Δημ. Σ., Ὁ Ἀπ. Παῦλος πρωτοπόρος τῆς Ἐπικοινωνίας, Ἀθήνα, 1987.

Χριστόδουλου, Μητροπ. Δημητριάδος, Ἡ πρόκληση τοῦ 21ου αἰῶνα, Βόλος, 1987.

Χριστόδουλου, Μητροπ. Δημητριάδος, Ἡ ἐπιστροφή, Περιοδ. «Πληροφόρηση», Ἰαν. 1988.

πανηγυρικά τις Καταβασίες. "Όλοι ήσυχασαν πλέον και τώρα παρακολουθούν την όλη μυσταγωγία⁴¹.

«Του Κυρίου δεηθώμεν» ό Δευτερεύων. «Ότι άγιος» ό Μέγας Αρχιμανδρίτης. «Πάσα πνοή», «Και ύπέρ του καταξιωθῆναι» ό ίδιος διάκονος. «Ειρήνη πάσι» άκούεται για πρώτη φορά ή φωνή του Πατριάρχη. Διαβάζεται τό ιερό Εὐαγγέλιο, τό Έθωινό, στό δεξιό μέρος τῆς Ἁγίας Τράπεζας, χωρίς στό τέλος νά εὐλογεῖ μ' αὐτό ό ιερεὺς τό λαό, γιατί χοροστατεῖ ό Πατριάρχης. Τήν ὥρα πού διαβάζει ό ιερεὺς τό Έθωινό Εὐαγγέλιο στέκονται άπέναντί του στό άριστερό μέρος τῆς Ἁγίας Τράπεζας.

«Ανάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» διαβάζει ό Πατριάρχης άπό τό Ὁρολόγιο πάντα και κάνει τρεῖς φορές τό σταυρό του, στό «προσκυνήσομεν», «προσκυνούμεν», «προσκυνήσομεν». Στο μεταξύ οι φάλτες κατεβαίνουν άπό τά στασίδια τους. «Ελέησόν με» αρχίζει ό Πρωτοφάλτης σύντομα, πεταχτά, ρυθμικά. Αρχίζει ό ένας χορός κατόπιν του άλλου άπό τήν τελευταία συλλαβή του προηγούμενου στίχου.

Τό «Ίδου γάρ αλήθεια» ψάλλεται άργό άπό τό Λαμπαδάριο. Έξέρχεται τό ιερό Εὐαγγέλιο. Με έπανωκαλύμμαχο ό ιερεὺς πού τό κρατάει και έχει καλυμμένα τά χέρια του με τό φελώνη. Προηγεῖται λαμπάδα πού σταματάει στό μέσον.

Ό Πατριάρχης κατεβαίνει για πρώτη φορά άπό τό θρόνο για νά προσκυνήσει τό ιερό Εὐαγγέλιο, θγάζοντας τό Έπανωκαλύμμαχό του και άφοῦ κάνει τρεῖς σταυρούς πρώτα και τρεῖς μετά. Ό ιερεὺς έπειτα στέκεται πλαγίως για νά εὐλογήσει ό Πατριάρχης τό λαό, ενώ ό Πρωτοφάλτης ψάλλει «Εἰς πολλά ἔτη» σύντομα και παίρνει τέλος ό Λαμπαδάριος για νά συνεχίσει έκείνος «Ραντίεις με» και άνεβαίνουν πάλι στα στασίδια τους ύστερα άπό όλη αὐτή τήν ιεροτελεστία.

«Τήν Θεοτόκον» ό Τριτεύων. «Μεγαλύνει ή ψυχή μου τόν Κύριον» ό Πατριάρχης ψάλλει, ό ίδιος, πρὸς τιμήν τῆς Παναγίας τά Μεγαλυνάρια. Οι φάλτες κατεβαίνουν άπό τά στασίδια τους κατά τήν τάξη. Οι διάκονοι Δευτερεύων και Τριτεύων θυμιάζων με τήν καθιερωμένη τάξη⁴² ενώ ό Αρχιδιάκονος, πού δρῖσκαται πάντα δίπλα στον Πατριάρχη, κατέρχεται για νά προετοιμασθεῖ για τήν ύποδοχή σέ λίγο του Ἄρχοντα του Γένους μέσα στό Ἅγιο Βῆμα.

41. «Έν τῇ πατριαρχικῇ ναῷ οὐδέποτε επιτρέπεται εἰς χοροστατοῦντα αρχιερέα νά ψάλλῃ τὰς Καταβασίας» τό ψάλλειν ταύτας εἶναι αποκλειστικόν δικαίωμα τοῦ πρωτοφάλτου» (Ἁγέλου Βουδούρη, Οι Μουσικοί χοροὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατά τοὺς κάτω χρόνους, εἰς Ὁρθοδοξία 12 (1937) 128, ὑποσημειώσεις, και Ἄνάλυτον 1937, σελ. 8).

42. Δὲς σχετικά στή μελέτη αὐτή στό κεφ. Ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Σαββάτου.

Ό Πατριάρχης συνεχίζει νά ψάλλει τό ἘξαποστείλARIO ἐνῷ τώρα θγαίνουν άπό τήν Ὁραία Πύλη οι διάκονοι κατά ζεύγη⁴³ πρώτα ό Τριτεύων με τόν Διάκονο τῆς Σειρᾶς και έπειτα ό Αρχιδιάκονος με τό Δευτερεύοντά και παίρνουν τις θέσεις τους μπροστά στα σκαλιά τοῦ θρόνου.

Έφθασε ή στιγμή. «Κέλευσον Δέσποτα άγιε» άκούεται ή φωνή τοῦ μικροῦ Κανονάρχη στον τόνο πού πρέπει, γλυκά, καταनुκτικά και σταθερά.

«Πάσα πνοή» αρχίζει ό Πρωτοφάλτης με τήν εὐχή του Αρχιερέα και Δεσπότου των Ὁλων, πού αντιπροσωπεύει έκείνη τή στιγμή. Ἄνάβουν σκάλα - σκάλα οι πολυέλαιοι.

«Τόν Δεσπότην» άργό. Έχουμε Πατριαρχική και Συνοδική Λειτουργία, πού γίνεται τέσσερις φορές τό χρόνο: Τῆς Ὁρθοδοξίας, τό Πάσχα, τοῦ Ἁγίου Ἄνδρέα και τά Χριστούγεννα⁴⁴. Ό Πατριάρχης κατεβαίνει άπό τό θρόνο του για νά πάρει καιρό στό σημείο τῆς λέξεως APXI..., πού έπαναλαμβάνεται τή δεύτερη φορά και τότε κλείνει ή Ὁραία Πύλη για ν' άνοίξει στό: «Τῆς εὐσπλαγγίας τήν Πύλην άνοιξον».

Στόν «Δεσπότην» κατέβαινε άλλοτε ό αυτοκράτορας άπό τό θρόνο του με τήν συνοδεία τοῦ Αρχιδιακόνου και τοῦ Δευτερεύοντα, και στό «Αρχιερέα» ό Πατριάρχης με τόν Τριτεύοντα και τό Διάκονο τῆς Σειρᾶς για νά προσκυνήσουν τά Ἅγια Δίπτυχα πού εἰκονίζουν τόν Χριστό με τόν Ἅγιο Ἰωάννη άπό τή μιὰ και τήν Παναγία με τόν Ἅγιο Γεώργιο άπό τήν άλλη, τά όποια κρατοῦν ό Μέγας Ἐκκλησιάρχης και ένας Ἐφημέριος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ. Ό Πατριάρχης στό τέλος διαβάζει τήν εὐχή «Κύριε έξαπόστειλον» άφοῦ θγάλει τό έπανωκαλύμμαχό του, πού τό ρίχνει στους ὄμους, εὐλογεῖ τό λαό με τό τρικέρι και μπαίνει στα Ἅγια των Ἁγίων, στό Ἱερό Βῆμα. Τώρα κλείνει ή Ὁραία Πύλη για νά άνοίξει και πάλι στή Δοξολογία.

(Συνεχίζεται)

43. Οι διάκονοι μπαίνουν άπό τήν Ὁραία Πύλη στις Εἰσοδους, Μικρή και Μεγάλη, μετά τήν άγάγωση τοῦ Εὐαγγελίου και κατά τήν ὥρα τοῦ θυμιάματος τοῦ Ἀποστόλου θγαίνουν και μπαίνουν άπό τήν Ὁραία Πύλη. Ἐπίσης στις αρχιερατικές θεῖες Λειτουργίες μπαίνουν και θγαίνουν: στήν έξοδο στό ἘξαποστειλARIO, στήν έξοδο στή Δοξολογία, κατά τήν ὥρα τοῦ θυμιάματος τοῦ αρχιερέως μετά τήν Εἴσοδο στό Χερουδικό, στό «Κύριε, Κύριε επίβλεψον» και τήν ὥρα τοῦ Εὐαγγελίου όπου στέκονται μπροστά στήν Ὁραία Πύλη, δίπλα στον αρχιερέα.

44. Παλαιότερα και τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐπίσης ό Πατριάρχης λειτουργεῖ τήν Κυριακή των Μυροφόρων στή Ζωόδοχο Πηγή Βαλουκλή, στήν τελετή των άποφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης στήν Ἱερά Μονή τῆς Ἁγίας Τριάδος, και των Εἰσοδίων στήν Παναγία των Εἰσοδίων Πέραν.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἄλλοίμονό μας δόκτωρ Ρέντφηλντ...

ΔΙΑΒΑΣΑΜΕ σὶν Τύπο: Ἡ νομιμοποίηση τῶν ναρκωτικῶν πὸν λαμβάνονται ἐνδοφλεβίως θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἓνα σηματικὸ δῆμα στὴν καταπολέμηση τῆς θανάτηφ ὄρου ἀσθένειας τοῦ AIDS στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὅπως δήλωσε ἀμερικανὸς εἰδικός. Ὁ δόκτωρ Ρόμπερτ Ρέντφηλντ πὸν πῆρε μέρος στὸ συνέδριο τῆς Παγκόσμιας Ὁργάνωσης Ὑγείας μὲ θέμα τὴν ἐξάπλωση τῆς ἐπάραιτης αὐτῆς νόσου, εἶπε στοὺς δημοσιογράφους ὅτι οἱ χορηγοὶ ναρκωτικῶν, πὸν λαμβάνονται ἐνδοφλεβίως, ἀπομακρύνονται ὁλοένα ἀπὸ τὴν ἰατρικὴ ἔρευνα, παρόλο πὸν οἱ γιατροὶ θὰ μποροῦσαν ἴσως κάποια μέρα νὰ τοὺς σώσουν τὴ ζωή. «Πιστεύω ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς τρόπους πὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ κερδίσει τοὺς ἐθισμένους σ' ἐνδοφλεβίως ἐνέσεις εἶναι νὰ ἐφαρμοστεῖ ἓνα οὐσθημα νομιμοποίησης τῆς χρήσης τῶν ναρκωτικῶν», δήλωσε ὁ δόκτωρ πὸν ἐργάζεται στὸ ἐρευνητικὸ ἴνστιτούτο τῆς Οὐάσιγκτον.

Τί καὶ πὼς νὰ σχολιάσει κανεὶς; Ἀξίζει ὁποσδήποτε νὰ κατευθύνουμε τὸ βλέμμα στὰ θάθη τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἐκεῖ ν' ἀναζητήσουμε λύσεις ριζοσπαστικές. Πὸν σίγουρα δὲ θὰ ἔναι ἡ νομιμοποίηση τῶν ναρκωτικῶν. Ἀλλὰ ἐπιτέλους κάτι οὐσιαστικότερο καὶ γιὰ τοῦτο ἀποτελεσματικὸ. Ἀλλιῶς, ἄλλοίμονό μας δόκτωρ Ρέντφηλντ...

Ἄγγελος ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανό!

ΓΙ' ΑΛΛΗ μιὰ φορὰ θὰ καλέσουμε τὸν.. Διογένη νὰ σῆσει τὸ φανάρι του! Ἀκόμα καὶ σὶν αἰῶνα μας —αἰῶνα ἐπιστημονισμοῦ καὶ ἀπανθρωπιᾶς— δὲν ἐξέλιπε τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουν εὐτυχῶς ἐλάχιστοι ἔστω ἐκπρόσωποι του. Καὶ γιὰ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές: Ὁ αὐστριακὸς πιλότος Ὁτιο Δάιμγκριγγερ, πετοῦσε μὲ τὸ καταδιωκτικὸ του, ἓνα «Σάαμπ 105», πάνω ἀπ' τὰ σύνορα πρὸς τὴ Δυτικὴ Γερμανία. Γιόρταζε τὴν 45ῃ ἐπέτειο τῶν γενεθλίων του. Κάποια στιγμή ἀντιλήφθηκε πὼς τὸ ἀεροπλάνο δὲν ὑπάκουε σχεδὸν καθόλου. Μποροῦσε νὰ χρησιμοποιοῦσε τὸ ἐκπαινωσόμενο κἀθισμά του καὶ νὰ πέσει μὲ

τὸ ἀλεξίπτωτο καὶ νὰ σωθεῖ. Βρισκόταν ὁμως ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἐγκελομπεργκ πὸν κατοικεῖται ἀπὸ 1800 ἀνθρώπους. Ἄν ὁ ἴδιος ἐκπαινωσόμενος γιὰ νὰ γλιτώσει θὰ ἔπερε τὸ σκάφος του στὸ χωριὸ καὶ σίγουρα κάποιους θὰ σκότωνε. Σὲ κλάματα δευτερολέπιον τὸ μυαλό —ἡ μᾶλλον ἡ καρδιά του— πῆρε πολλὰ στροφές. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τῆς ζυγαριᾶς ἡ ζωὴ του καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἴσως μερικὲς δεκάδες ἀνθρωπίστων. Ἐλάχιστες στιγμὲς κράτησε τὸ δῆλημα. Ἐλάχιστες ἀλλὰ μεγαλειώδεις. Τὰ ζύγισε ὅλα ὁ ἡρωικὸς πιλότος καὶ ἀποφάσισε. Ἐμεινε στὸ ἀεροπλάνο καὶ τὸ ῥιξε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐσωσε τοὺς ἄλλους, ἔχασε ὁμως τὴ ζωὴ του... Ἄγγελος σ' ἀλήθεια, μ' αἰσθήματα μοναδικά!

Ἡ ραχοκοκκαλιὰ τοῦ λαοῦ.

«ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ τῆς Ὁρθοδοξίας». Αὐτὸς εἶν' ὁ γενικὸς τίτλος ἔξι εἰκοσιεπιτάλεπων ἐπεισοδίων, πὸν ἐτοιμάζονται γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἑλληνικῆς Τηλεόρασης 2. Ἡ σειρὰ φιλοξενεῖ συνεντεύξεις μὲ τοὺς πατριάρχες, καθὼς ἐπίσης καταγράφει τοὺς θησαυροὺς, τὶς τελετὲς καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴ τῶν ναῶν καὶ τὸ λατρευτικὸ τυπικὸ. Πρόκειται γιὰ μιὰ σειρὰ πλοῦσια σὲ ὀρθόδοξα διώματα καὶ σαλπύματα, γεμάτη μεγαλεῖο ἱερό. Τὰ ἐπεισόδια παρουσιάζονται σὲ σκηνοθεσία Γιῶργου Ζερβουλάκου καὶ Πέτρου Μανιοπέτρου. Τὰ κείμενα εἶναι τοῦ Γιάννη Χατζηφώτη καὶ J. STUART. Ἡ φωτογραφία τοῦ Σάκη Ζερβουλάκη. Τέτοιες παρουσιάσεις ἀπὸ τὴν τηλεόραση, ἀποτελοῦν ἀσφαλῶς σημεῖα ὀριακά. Τὰ πατριαρχεῖα μας παίζουν τὸν ρόλο τοῦ παρήγορου σέλαος μέσα στὶς ἀτέλειωτες νύχτες τοῦ ὄλισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδημικῆς θεώρησης καὶ ἀντιμετώπισης τῶν πάντων. Τὰ πατριαρχεῖα, στὸ διάβα τῶν αἰῶνων θὰ συνεχίσουν νὰ κηρύττουν «Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον Ἐστανωμένον». Θὰ διατρανώνουν τὴν ἀδιάσειστη ἰκεσία, τὸν ὀραματισμὸ τους γιὰ τὴν «εἰρήνην τοῦ σῦμπαντος κόσμου, εὐδοκία τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν τῶν πάντων ἔνωσιν...». Θὰ στέκουν μέχρι τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, ὄντας αὐτὰ ἡ ραχοκοκκαλιὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ!

◆ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 72.10.734 ◆

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθῆναι.